ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDIÍ

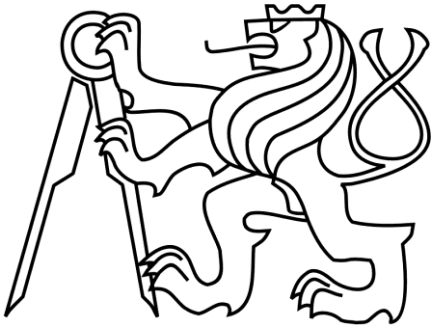

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2017 **Bc. Claudia Davidová**

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Masarykův ústav vyšších studií

Vzdělávání a vzdělávací soustava Libereckého kraje a její vazba na trh práce

Education and Educational system in Liberec region and its connection with labor market

Diplomová práce

Studijní program: Řízení rozvojových projektů
Studijní obor: Řízení regionálních projektů

Vedoucí práce: RNDr. Jana Kouřilová, Ph.D.

Bc. Claudia Davidová

Praha 2017

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: Davidová Jméno: Claudia Osobní číslo: 462091

Fakulta/ústav: Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)

Zadávající katedra/ústav: Oddělení veřejné správy a regionálních studií

Studijní program: Řízení rozvojových projektů

Studijní obor: Řízení regionálních projektů

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Vzdělávání a vzdělávací soustava Libereckého kraje a její vazba na trh práce

Název diplomové práce anglicky:

Education and the Educational system in Liberec region and its connection with labor market

Pokyny pro vypracování:

Cílem diplomové práce je zhodnotit soustavu školství Libereckého kraje a její návaznost na trh práce. Přínosem diplomové práce je návrh opatření na zlepšení kontinuity vzdělávací soustavy a trhu práce. Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsou objasněna teoretická východiska týkající se tématu, druhá kapitola charakterizuje Liberecký kraj a jeho vzdělávácí soustavu. Třetí kapitola je zaměřena na trh práce a jeho vývoj v regionu. Čtvrtá kapitola vyhodnocuje vazbu vzdělávací soustavy na trh práce a navrhuje opatření na její zlepšení.

Seznam doporučené literatury:

- HOLMAN, Robert. Makroekonomie: středně pokročilý kurz. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck,2004, ISBN 80-717-9764-2
- BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, ISBN 80-864-2916-4.
- PRŮCHA, J., VETEŠKA, J.: Andragogický slovník. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014, ISBN 978-80-247-4748-4
- KAMENÍČEK, Jiří. Lidský kapitál: Bohatství dřímá v nás. 2012. Karolinum. ISBN 978-80-246-2139-5.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:

RNDr. Jana Kouřilová, Ph.D., MÚVS ČVUT v Praze, oddělení veřejné správy a regionálních studií

Jméno a pracoviště konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: 6. 12. 2016 Termín odevzdání diplomové práce: 5. 5. 2017

Platnost zadání diplomové práce: 31. 8. 2018

Podpis vedoucí(ho) práce | Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry | Podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

3.4.2017 Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

© ČVUT v Praze, Design: ČVUT v Praze, VIC

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citovala a uvádím je v přiloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V ……. dne …… Podpis ……..…

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat RNDr. Janě Kouřilové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vedení při vypracování mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala paní Barboře Geröové a slečně Bc. Martině Pražákové z Okresní Hospodářské komory Liberec za jejich čas a spolupráci. Upřímně děkuji svým rodičům za umožnění studia a jejich neustálou podporu při něm. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svému příteli Janovi za trpělivost a podporu při studiu.

Abstrakt

Diplomová práce si klade za cíl zhodnotit vzdělávací soustavu v Libereckém kraji a její vazbu na trh práce. Přínosem diplomové práce je návrh opatření na zlepšení kontinuity vzdělávací soustavy a trhu práce.

První kapitola seznamuje s teoretickým vymezením pojmů týkajících se vzdělávání, vzdělání a trhu práce. Následně představuje vzdělávací soustavu České republiky a vývoj situace na trhu práce. Druhá část diplomové práce je zaměřena na Liberecký kraj a jeho vzdělávací soustavu. Navazující kapitola se věnuje trhu práce na území Libereckého kraje. Závěrečná kapitola vyhodnocuje vazbu vzdělávací soustavy na trh práce a seznamuje s návrhy autora práce na zlepšení vazby vzdělávací soustavy a trhu práce.

Ze závěrů práce vyplývá, že vzdělávací soustava nevykazuje výrazné nedostatky v oblasti oborové struktury či nedostatku míst pro žáky a studenty, ale hlavní nedostatek tkví v nízkém zájmu žáků a studentů o studium oborů, které jsou intenzivně poptávány na trhu práce.

Klíčová slova

Vzdělávání, vzdělávací soustava, trh práce, Liberecký kraj

Abstract

The aim of the thesis is to evaluate educational system in the Liberec region and its connection with labor market. The contribution of the thesis is an introduction of measures for improvement of continuity between the educational system and labor market.

The first chapter introduces theoretical background of education, educational system and labor market. Afterwards this chapter presents educational system in the Czech Republic and general situation on the labor market. The second chapter focuses on the Liberec region and its educational system. Subsequent chapter deals with labor market in the Liberec region. The final chapter evaluates the connection of the educational system to labor market and presents author´s suggestions for improvements.

To conclude, the educational system does not show significant imperfections regarding field of study structure or lack of number of accepted students: the main issue can be found in lack of interest to study fields which are mostly needed in the labor market.

Key words

Education, Educational system, Labor market, Liberec Region

Obsah

Úvod 1

1. Teoretická východiska 3

1.1. Základní pojmy z oblasti vzdělávání 3

1.1.1. Vzdělání a vzdělávání 3

1.1.2. Vzdělanostní struktura 6

1.1.3. Vzdělávání a vzdělávací soustava v České republice 7

1.2. Trh práce 11

1.2.1. Nezaměstnanost a její typy 11

1.2.2. Politika zaměstnanosti 13

1.2.3. Nezaměstnanost v České republice 15

1.2.1. Zaměstnanost v České republice 18

1.3. Význam vzdělávání 22

2. Liberecký kraj a jeho vzdělávací soustava 26

2.1. Charakteristika Libereckého kraje 26

2.2. Vzdělávací soustava v Libereckém kraji 28

2.2.1. Preprimární vzdělávání 29

2.2.1. Primární a nižší sekundární vzdělávání 31

2.2.2. Vyšší sekundární vzdělávání 33

2.2.3. Postsekundární vzdělávání 38

2.2.4. Terciární vzdělávání 39

2.3. Dílčí závěr 43

3. Trh práce v Libereckém kraji 44

3.1. Zaměstnanost 44

3.2. Nezaměstnanost 45

3.3. Volná pracovní místa 51

3.4. Postavení absolventů na trhu práce 55

3.5. Politika zaměstnanosti v Libereckém kraji 58

3.6. Dílčí závěr 59

4. Vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy na regionální trh práce a návrh opatření na její zlepšení 61

4.1. Vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy na trh práce 61

4.2. Spolupráce firem a škol 63

4.3. Návrhy opatření na zlepšení vazby vzdělávací soustavy na trh práce 65

Závěr 70

Seznam použité literatury 73

Seznam obrázků 80

Seznam tabulek 81

Seznam grafů 82

Seznam map 84

Seznam zkratek 85

Přílohy 86

Úvod

Význam vzdělávání pro společnost a ekonomický vývoj ať už státu nebo regionu je nezpochybnitelný. V dnešní době je nabídka vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy České republiky velice pestrá. S přihlédnutím k faktu, že vzdělávání se v posledních desetiletí stává stále dostupnějším, je naprosto zásadní, aby vzdělávací soustava produkovala absolventy, kteří najdou uplatnění na trhu práce. Situace na trhu práce se neustále vyvíjí, stejně tak i požadavky zaměstnavatelů na pracovní sílu, a proto je nezbytné, aby vzdělávací soustava byla připravena na tento vývoj reagovat. Optimalizace vzdělávací soustavy podmínkám trhu práce je nekonečný proces, na kterém je třeba nepřetržitě pracovat a zdokonalovat jej.

Předmětem diplomové práce je vazba vzdělávací soustavy Libereckého kraje na regionální trh práce. Cílem diplomové práce je zhodnotit soustavu školství Libereckého kraje a její návaznost na trh práce. V rámci naplnění cíle diplomové práce budou v závěru potvrzeny či vyvráceny následující hypotézy:

1. Současná vazba vzdělávací soustavy Libereckého kraje a regionálního trhu práce vykazuje nedostatky v oborové struktuře nabízeného studia.
2. Nedostatkem při optimalizaci vzdělávací soustavy Libereckého kraje je vzájemná spolupráce škol a firem.

Diplomová práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy z oblasti vzdělání, vzdělávání a vzdělanostní struktury. Dále je představena vzdělávací soustava České republiky a její legislativní opora. První kapitola obsahuje i teoretické vymezení pojmů z oblasti trhu práce a politiky zaměstnanosti. Pro představu o situaci na trhu práce v celorepublikovém měřítku je dále uveden vývoj nezaměstnanosti a zaměstnanosti v České republice a jednotlivých krajích. Závěrem kapitoly jsou představeny různé pohledy na význam vzdělávání jak pro společnost, tak pro jedince.

Druhá kapitola se zaměřuje na Liberecký kraj a jeho vzdělávací soustavu. Kapitola se nejprve věnuje Libereckému kraji ze socioekonomického hlediska a představuje specifika daného regionu. Následně kapitola detailně seznamuje se všemi stupni vzdělávací soustavy Libereckého kraje. Na samém konci kapitoly jsou shrnuty závěry o aktuálním stavu jednotlivých stupňů vzdělávací soustavy v Libereckém kraji.

Třetí kapitola představuje trh práce v Libereckém kraji, a to nejprve z pohledu nezaměstnanosti a jejího dlouhodobého vývoje. V rámci podkapitoly analyzující nezaměstnanost jsou uvedeny struktury nezaměstnaných dle pohlaví a jejích vývoj v čase. Třetí kapitola se také věnuje zaměstnanosti v jednotlivých sektorech národního hospodářství a analýze volných pracovních míst dle profese a požadovaného vzdělání. Samostatnou podkapitolou třetí kapitoly je postavení absolventů na trhu práce. Kapitola je zakončena představením nástrojů politiky zaměstnanosti používaných v Libereckém kraji a závěry vyplývajícími z analýzy trhu práce.

Závěrečná kapitola vyhodnocuje vazbu vzdělávací soustavy ve všech jejích stupních na trh práce. Dále je představena současná situace spolupráce firem, škol a Hospodářské komory. Zmíněny jsou zde realizované a plánované projekty a celkový pohled Hospodářské komory, jakožto prostředníka ve spolupráci firem a škol na vazbu vzdělávací soustavy a regionálního trhu práce. Závěrem kapitoly jsou prezentovány návrhy opatření, které by měly přispět ke zlepšení vazby vzdělávací soustavy a trhu práce. Návrhy opatření vycházejí z vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy a trhu práce.

V závěru práce jsou potvrzeny či vyvráceny hypotézy uvedené v úvodu práce a shrnuty ostatní poznatky o vazbě vzdělávací soustavy a trhu práce v Libereckém kraji. Přínosem diplomové práce je návrh opatření na zlepšení kontinuity vzdělávací soustavy a trhu práce.

1. Teoretická východiska

Úloze vzdělání ve společnosti je v průběhu historického vývoje kladen stále větší význam. Mnohé státy se potýkají s vyčerpatelností zdrojů v ekonomice, ale stále více představitelů států si začíná uvědomovat, že vzdělání společnosti a investice do něj je jedním ze zdrojů, jehož množství lze zvyšovat, a to bez vedlejších negativních důsledků. V případě zvyšování jiných zdrojů se negativním důsledkům nevyhneme, příkladem může být devastace životního prostředí spojená s těžbou nerostných surovin. Vzdělání jedinců a potažmo celé společnosti se stalo základním stavebním kamenem znalostní ekonomiky, která klade vysoké nároky na každého jedince. Významným faktorem rozvoje ekonomiky se stává získání znalostí založených na schopnosti pracovat s informacemi a umět je využít. Rozvoj vědy a techniky klade nové požadavky na pracovní sílu, kterými jsou flexibilita, odpovědnost a především samostatně myslící jedinec. Lidský kapitál je determinován situací každého jedince, která je významně svázána s jeho vzděláním (Mertl, Vychová, 2007).

Spojitost lidského kapitálu jako hlavního indikátoru ekonomického růstu jednotlivých ekonomik uvádí i Brožová (2003). Své tvrzení dokládá zprávami mezinárodních institucí (Světové banky a OECD[1]), které potvrzují fakt, že rostoucí ekonomiky jsou založeny na znalostech (Brožová, 2003).

Úvodem diplomové práce je nezbytné seznámit se se základními pojmy z oblasti vzdělávání, vzdělání a trhu práce.

1.1. Základní pojmy z oblasti vzdělávání

1.1.1. Vzdělání a vzdělávání

Vzdělání chápeme jako souhrn vědění[2], který je výsledkem procesu vzdělávání. V procesu vzdělávání je zahrnuto jak vzdělávání formální, tak neformální (Průcha, Veteška, 2014). V pedagogickém slovníku je na vzdělání pohlíženo jako na proces socializace daného

[1] Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
[2] Pod pojmem vědění rozumíme znalosti, dovednosti, postoje a hodnotové orientace (Průcha, Veteška, 2014)

jedince. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Oproti tomu Všeobecná deklarace lidských práv zdůrazňuje právo každého na vzdělání, které by mělo být bezplatné alespoň v základních stupních a definuje proces vzdělání následovně: *„Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru“* (Všeobecná deklarace práv: článek 26, 2015).

Vzdělávání neboli edukace je proces řízeného učení a vyučování, se kterým se setkáváme ve školách nebo jiných edukačních zařízeních. Příkladem může být vzdělávání v rámci podniku (Průcha, Veteška, 2014). Krebs ve své publikaci Sociální politika dodává, že se jedná o informativní proces, jehož výsledkem je osvojení nových poznatků a dovedností. Za důležité považuje, že se jedinec naučí, jak těchto dovedností nabýt. Zároveň definuje několik základním forem vzdělávání. Jedná se o vzdělávání formální, informální a neformální. (Krebs a kol., 2015).

Formální vzdělávání je vymezováno jako učení, které se odehrává v organizovaném prostředí (tj. ve vzdělávacích institucích). Formální vzdělávání vede k zisku diplomů, certifikací a kvalifikací (Průcha, Veteška, 2014). Formální učení se skládá z jednotlivých stupňů, které mají logickou návaznost. Rozlišujeme tři základní stupně: základní, střední a vysokoškolský (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Neformální vzdělávání zahrnuje organizované vzdělávací aktivity, které stojí mimo rámec vzdělávání formálního. Neformální vzdělávání je realizováno prostřednictvím kurzů, seminářů a školení nejčastěji v rámci firemního vzdělávání či soukromých vzdělávacích institucí. Oproti vzdělávání formálnímu, neformální vzdělávání nevede k zisku uceleného stupně vzdělání. K uskutečňování neformálního vzdělávání je zapotřebí vedení vzdělávací akce odborníkem - lektorem, trenérem apod. (Průcha, Veteška, 2014). Důležitost neformálního vzdělávání nabývá na významu, což potvrzují i Bran, Popa a Ioan[3], kteří vidí v neformálním vzdělávání základ pro udržitelný rozvoj. Ve svém článku dále zmiňují

[3] Článek nese název NON-FORMAL EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

sociální interakci jako základ pro rozvoj neformálního vzdělávání. Rozvoj tohoto typu vzdělávání by mohl být podpořen vytvářením příležitostí ke komunikaci o kulturních hodnotách a tradičních společenských normách (Bran, Popa, Ioan, 2016).

V posledních letech se do popředí zájmu dostává neformální vzdělávání s důrazem na osvojení a rozvoj tzv. soft skills[4][5]. Pojem soft skills nemá jasnou a ucelenou definici. Soft skills můžeme vyjádřit jako dovednosti, jak dobře jsme schopni se vypořádat nejen s lidmi a jejich způsoby chování, ale také se sebou samými (Peters-Kühlinger, 2007).

Dovednosti, které jsou zahrnuty pod pojmem soft skills, se v odborné literatuře u jednotlivých autorů liší. Například Peters-Kühlinger zahrnuje mezi soft skills následujících jedenáct schopností a dovedností:

- Komunikační dovednosti
- Zdravé sebevědomí
- Schopnost vcítit se
- Schopnost týmové spolupráce
- Schopnost přijímat kritiku a účinně kritizovat
- Analytické myšlení
- Důvěryhodnost
- Disciplína, sebeovládání
- Zvídavost
- Schopnost zvládat konflikty
- Schopnost prosadit se (Peters-Kühlinger, 2007)

Význam soft skills potvrzuje ve své studii i Štamfestová, která zmiňuje fenomén tzv. nové ekonomiky, se kterým se v posledních letech setkáváme. Zdůrazňuje, že je založen na efektivním využití nehmotných aktiv, kterými jsou znalosti, dovednosti a inovační potenciál, jako klíči k získání konkurenční výhody na trhu (Štamfestová, 2013).

Informální vzdělávání je procesem získávání vědomostí a osvojování si dovedností z každodenních činností v práci, rodině a ve volném čase (Marinková, Stretti, 2009). Velkou

[4] Měkké dovednosti
[5] Ve starších publikacích se setkáme s pojmem sociální kompetence

roli při informálním vzdělávání hraje sociální prostředí a síť osobních kontaktů. K informálnímu vzdělávání dochází zpravidla spontánně a nepozorujeme u něho charakter záměrného učení. Lidé se informálně učí v průběhu celého života, nicméně tato forma vzdělávání se dá jen obtížně zjistit a analyzovat (Průcha, Veteška, 2014).

Celoživotní vzdělávání zdůrazňuje nikdy nekončící proces vzdělávání, na kterém se musí podílet celý vzdělávací systém a vzdělávací politika. Pojem celoživotní vzdělávání se vztahuje k otázce časového rozmezí, proto došlo k zavedení pojmu všeživotní učení[6], který zdůrazňuje škálu aktivit člověka (Průcha, Veteška, 2014).

Krebs zastává názor, že je klíčové zajistit dostupnost celoživotního vzdělávání bez ohledu na věk či pohlaví pro všechny. Za důležité dále považuje fakt, že celoživotní vzdělávání nepřináší užitek pouze jednotlivcům, nýbrž celé společnosti a proto by měl být kladen důraz na přístup k celoživotnímu vzdělávání. Neopomíjí ani význam rodinného prostředí, které zásadním způsobem ovlivňuje vztah jedince ke vzdělávání. Dá se předpokládat, že dítě, které vyrůstá v rodině s větším zájmem o vzdělání, bude mít přirozeně zájem o rozšiřování vlastních znalostí a dovedností (Krebs a kol., 2015).

Jak bylo řečeno výše, v posledních letech nabývá na významu neformální vzdělávání. Jeho důležitost podtrhují i zaměstnavatelé, kteří vidí v neformálním vzdělávání možnost pro zaměstnance odlišit se v tvrdé konkurenci na trhu práce. Pro zhodnocení neformálního vzdělávání nejsou na celorepublikové či krajské úrovni dostupná data. Například neformální vzdělávání, které je realizováno prostřednictvím firemních seminářů či školení je pouze v evidenci dané firmy a nejedná se tak o data veřejně dostupná. Z těchto důvodů je diplomová práce zaměřena především na formální vzdělávání.

1.1.2. Vzdělanostní struktura

Vzdělanostní struktura udává rozvrstvení populace dle dosažené úrovně vzdělání. Údaje o vzdělanostní struktuře jsou vždy vztaženy k určitému území (například státu, regionu, obci). Statistiky, udávající vzdělanostní strukturu, využívají sociální charakteristiky obyvatel, jako je věk, pohlaví nebo profese. Výsledky těchto analýz jsou důležitým zdrojem

[6] Life-wide learning

při plánování sítě škol nebo podporu určitých studijních oborů v dané oblasti (Průcha, Veteška, 2014).

Vzdělanostní struktura populace daného státu patří mezi údaje, které je podstatné sledovat, především z důvodu vazby na trh práce a následnou regulaci či podporu určitých oborů. Na celosvětové úrovni je významným zdrojem dat o vzdělanostní struktuře obyvatelstva každoročně vydávaná publikace OECD Education at a Glance. Analýza je rozdělena do čtyř hlavních kapitol[7], v rámci každé kapitoly je zkoumáno několik indikátorů. Mezi indikátory najdeme například počet hodin, které studenti stráví ve školách nebo průměrné výdaje na jednoho studenta. Statistiky jsou uváděny a porovnávány mezi všemi členskými státy, kterých je po přistoupení Lotyšska 35. Česká republika se ve většině sledovaných oblastí pohybuje okolo průměru členských zemí OECD. Prvního místa Česká republika dosahuje v procentním podílu obyvatel s ukončeným vyšším sekundárním vzděláním. Ve věkové kategorii 25 – 34 let má více než 60 % obyvatel ukončené vyšší sekundární vzdělání. Naopak pouze přes 20 % obyvatel ve věku 25 – 64 let ukončilo terciární vzdělání, což je výrazně vzdáleno od průměru zemí OECD, který se pohybuje okolo 37 % (OECD, 2016). Na jednu stranu se terciární vzdělání stává stále dostupnějším, lze tedy předpokládat, že se počet terciárně vzdělaných lidí bude zvyšovat, na druhou stranu je důležité sledovat potřeby a vývoj trhu práce, aby absolventi byli uplatnitelní na trhu práce.

1.1.3. Vzdělávání a vzdělávací soustava v České republice

V nejobecnější rovině je v České republice vzdělání ukotveno v Základní listině práv a svobod[8], která byla v roce 1993 vyhlášena součástí ústavního pořádku České republiky. Článek 33 zdůrazňuje, že každý má právo na vzdělání a školní docházka je povinná po dobu stanovenou zákonem. Základní listina práv a svobod zaručuje bezplatné vzdělání v základních, středních a na vysokých školách dle schopností a možností společnosti. Připouští se možnost zřízení soukromé školy, kde může být poskytováno vzdělání za úplatu. Poslední bod článku 33 odkazuje na možnost pomoci státu při studiu

[7] The Output of Educational Institutions and the Impact of Learning, Financial and Human Resources invested in Education, Access to Education, Participation and Progression, The Learning Environment and Organisation of Schools (Výsledky vzdělávání a výnosy ze vzdělávání, Finanční a lidské zdroje vložené do vzdělávání, Přístup ke vzdělávání, účast na vzdělávání a průchod vzdělávací soustavou, Školní prostředí a organizace škol)
[8] Zákon č. 2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

(Základní listina práv a svobod, 1993).

Důležitou legislativní oporou je zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Pro každou část výše zmíněného vzdělávání zákon definuje cíle a organizaci vzdělávání. Od roku 2004 byl zákon několikrát novelizován. Zákon upravuje i možnost přístupu ke vzdělávání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Zákonem je upraven i způsob ukončení jednotlivých stupňů vzdělání a rámcové vzdělávací programy, které stanovují například minimální počet povinných vyučovacích hodin (Zákon č. 561/2004 Sb., 2004). Studium na vysokých školách upravuje zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. V zákoně je vymezeno vzdělání jak na státních vysokých školách, tak soukromých. Zákon dále stanovuje druhy vysokých škol, průběh studia a způsob jejich financování. Stejně jako zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, byl zákon o vysokých školách v průběhu jeho platnosti několikrát novelizován (Zákon č. 111/1998 Sb., 1998).

Národní koncepce vzdělávání je zpracována v Národním programu rozvoje vzdělávání České republiky, také nazývaném Bílá kniha, z roku 2001. Jak je uvedeno v úvodu dokumentu, Bílá kniha byla pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy ve střednědobém horizontu. Strategie obsahuje čtyři hlavní kapitoly. První kapitola je založena na analýzách a studiích ohledně stavu vzdělávací soustavy a jejích předpokladech pro rozvoj. Navazující kapitola se věnuje předškolnímu, základnímu a střednímu vzdělávání. Třetí kapitola vymezuje cíle a specifické problémy v rámci terciárního vzdělávání. Neméně důležitou kapitolou je kapitola závěrečná, která shrnuje společné otázky v oblasti vzdělávání dospělých. Aby byla zajištěna aktuálnost vymezených cílů v jednotlivých oblastech, je Bílá kniha tzv. otevřeným dokumentem, který je v pravidelných intervalech revidován (MŠMT, 2001).

Vzdělávací soustava České republiky je klasifikována dle mezinárodního standardu ISCED[9], který byl vytvořen Organizací spojených národů. Klasifikace byla sestavena za účelem mezinárodního porovnání jednotlivých systémů vzdělávání. ISCED klasifikace slouží pro uspořádání programů, vzdělávacích úrovní a oborů. Při sestavování klasifikace hrají důležitou roli tři základní složky, a sice mezinárodně dohodnuté definice a pojmy,

[9] International Standard Classification of Education

klasifikační systémy a mapování vzdělávacích programů v zemích po celém světě (ISCED, 2011).

Tabulka 1 Klasifikace vzdělání dle ISCED

ISCED 0	preprimární vzdělání	mateřské školy
ISCED 1	primární vzdělání	první stupeň základních škol
ISCED 2	nižší sekundární vzdělání	druhý stupeň základních škol
ISCED 3	vyšší sekundární vzdělání	gymnázium, střední odborné školy, střední odborné učiliště
ISCED 4	postsekundární vzdělání nižší než terciární	nástavbové střední vzdělání, pomaturitní studium na jazykové škole
ISCED 5	první stupeň terciárního vzdělání	vyšší odborné školy, bakalářské a magisterské studium
ISCED 6	druhý stupeň terciárního vzdělání	doktorské studium

Zdroj: Vlastní zpracování dle Mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED 1997

Preprimární vzdělávání je zajišťováno mateřskými školami. Úkolem preprimárního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a zajistit atraktivní prostředí k rozvoji dítěte. Již v útlém věku je zásadní vytvářet předpoklady pro úspěšné pokračování vzdělávání a vštěpovat dětem základní normy a hodnoty, které jsou společností uznávány. Zřizovatelem mateřské školy je zpravidla obec, nicméně setkáme se i se soukromými mateřskými školami. Děti navštěvují mateřské školy nejčastěji ve věku od tří do šesti let. Mateřské školy jsou dle zákona povinny přijmout dítě, které v následujícím roce nastupuje do základní školy (MŠMT, 2017a).

Primární a nižší sekundární vzdělávání koresponduje s prvním a druhým stupněm základní školy. První stupeň neboli první až pátá třída základní školy se soustřeďuje na to, aby děti poznaly prostředí a získaly základní návyky pro školní práci. Požadavky na obsah a kvalitu výuky se s postupem času zpřísňují. Po absolvování prvního stupně mohou žáci odejít studovat na osmiletá gymnázia, která poskytují všeobecně zaměřené vzdělání (MŠMT, 2007b). Druhý stupeň základního vzdělání je charakteristický výukou odborných předmětů. Tento stupeň vzdělání si klade za cíl poskytnout co nejširší obecný vzdělanostní základ pro další odborné vzdělávání. Po ukončení deváté třídy, zpravidla v patnácti letech, žáci mohou pokračovat na odborné střední školy nebo čtyřletá gymnázia. Po devíti letech základní školy končí v České republice povinná školní docházka a další vzdělávání je založeno na dobrovolné bázi (MŠMT, 2007c).

Vyšší sekundární a postsekundární vzdělávání obsahuje několik možností, mezi kterými si mohou studenti vybrat. Jednou z možností je studium na čtyřletém gymnáziu. Gymnázium dává studentovi především možnost pokračovat ve studiu na jakékoliv vysoké škole a to díky širokému všeobecnému přehledu, kterému se zde studentovi dostane. Vzdělání na gymnáziu je ukončeno složením maturitní zkoušky (MŠMT, 2007a). Pro odborné střední školy jsou jednotlivé programy vzdělávání rozděleny dle oboru, na který je škola zaměřena. Střední školy se liší způsobem zakončení, ne vždy je studium ukončeno maturitní zkouškou. Střední vzdělávání ukončené výučním listem, získávají studenti odborného učiliště. Výuka na odborném učilišti je kombinací teorie a praxe. Závěrečná zkouška obsahuje písemnou, ústní a praktickou část. Po získání výučního listu mohou studenti dále pokračovat v dvouletém nástavbovém studiu, jehož ukončením získají vysvědčení o maturitní zkoušce. Střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou nabízejí školy zaměřené na konkrétní obor (například průmysl, obchod či zdravotnictví). Absolvent je odborně vzdělán, nicméně při výběru studia vysoké školy je značně omezen (MŠMT, 2009a).

Terciární vzdělávání obsahuje mimo vysokoškolského vzdělávání také vyšší odborné vzdělávání, které je zaměřeno na pokrytí potřeb trhu práce mezi středním a vysokoškolským vzděláváním. Vzdělávací programy mají délku tři roky a jsou ukončeny absolutoriem neboli zkouškou z odborných předmětů, cizího jazyka a obhajobou absolventské práce. Absolventům je udělen titul diplomovaný specialista (DiS.) uváděný za jménem. Vysokoškolské vzdělávání je na většině vysokých škol rozděleno do dvou stupňů, bakalářského a magisterského. Doba studia jednotlivého stupně vzdělání se mírně liší dle oborů, ale obecně bakalářské programy trvají tři roky a magisterské, které na ně navazují dva roky. Oba programy jsou ukončovány obhajobou bakalářské nebo diplomové práce a složením státních závěrečných zkoušek. Absolventům jsou udělovány akademické tituly dle stupně vzdělání a absolvovaného oboru. Součástí terciárního vzdělávání jsou i doktorské studijní programy, které mohou být absolvovány stejně jako celé studium na vysoké škole, v prezenční nebo kombinované (distanční) formě studia (MŠMT, 2009b).

Dle Kameníčka je nejrozšířenější formou investic do lidského kapitálu právě výuka ve školách, a je proto nezbytné dbát na vysokou úroveň poskytovaného vzdělání na všech výše zmíněných stupních vzdělávání (Kameníček, 2012).

1.2. Trh práce

Trh práce je definován střetem nabídky práce s poptávkou po práci. Na straně nabídky stojí lidé nabízející svoji práci, kvalifikaci a zkušenosti. Poptávka na trhu práce je tvořena firmami a veřejným sektorem. Rovnováha na trhu práce je významně ovlivněna charakterem trhu, na kterém se nacházíme, zda se jedná o trh dokonale či nedokonale konkurenční. Rovnováha na trhu práce nastává pouze za předpokladu dokonale konkurenčního trhu. Dokonale konkurenční trh je ale pouze teoretickým modelem a ve skutečnosti se vždy setkáváme s převyšující nabídkou nebo poptávkou. V případě přebytku nabídky nad poptávkou pozorujeme na trhu práce nezaměstnanost. V opačném případě, tedy převisu poptávky nad nabídkou se setkáváme s nedostatkem pracovních sil (Tvrdý a kol., 2007).

1.2.1. Nezaměstnanost a její typy

Mezinárodně uznávanou a používanou metodikou pro měření nezaměstnanosti je koncept ILO[10], který byl představen v roce 1993. Obecně dělí obyvatelstvo do dvou základních skupin – ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo dále dělí na zaměstnané a nezaměstnané. Za zaměstnanou osobu se považuje každá osoba starší patnácti let, obvykle bydlící na daném místě a pracující alespoň jednu hodinu v referenčním týdnu za mzdu či plat. Do této skupiny jsou zařazeni i lidé na mateřské dovolené a pobírající podporu v pracovní neschopnosti. Skupina nezaměstnaných obsahuje všechny osoby starší patnácti let, obvykle bydlící na daném místě, kteří nepracovali minimálně jednu hodinu v referenčním týdnu, práci aktivně hledají a jsou schopni do čtrnácti dnů do práce nastoupit. Mezi ekonomicky neaktivní řadíme všechny, kteří nesplňují podmínky ekonomicky aktivních. V této skupině najdeme děti do patnácti let, nepracující studenty, dospělé osoby na rodičovské dovolené, rentiéry a nepracující důchodce (ILO, 2014).

Dle příčin vedoucích ke vzniku nezaměstnanosti rozlišujeme následující typy: frikční nezaměstnanost, strukturální nezaměstnanost, cyklická nezaměstnanost a sezonní nezaměstnanost (Jurečka, 2013).

[10] International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)

S **frikční nezaměstnaností** se na trhu práce setkáváme v důsledku pohybu obyvatelstva do jiného regionu nebo s hledáním prvního zaměstnání po ukončení studia. Frikční nezaměstnanost bývá krátkodobou záležitostí a není považována za negativní jev v regionu. **Strukturální nezaměstnanost** pozorujeme v případě nesouladu kvalifikační struktury lidí hledajících práci a kvalifikací požadovanou stranou nabídky práce (Jurečka, 2013). Strukturální nezaměstnanost je problematická, jelikož zlepšení po přijmutí opatření na její snížení vyžaduje čas. Nejčastějším řešením je snaha o rekvalifikaci pracovní síly. Ke snížení strukturální nezaměstnanosti přispívá i mobilita pracovní síly, která je ovšem v České republice na velmi nízké úrovni (Tvrdý a kol., 2007). Důvodem pro vznik strukturální nezaměstnanosti jsou zpravidla dva faktory, a sice změny ve struktuře ekonomiky (ať už v regionálním nebo celorepublikovém měřítku) a technický pokrok, při kterém určité profese zanikají. Dalším typem nezaměstnanosti je **nezaměstnanost cyklická**, která promítá do trhu práce cyklický pohyb ekonomiky. V době recese pozorujeme zvýšenou nezaměstnanost, naopak v době expanze je pravděpodobné její snížení. Největší nebezpečí cyklické nezaměstnanosti spočívá v jejím dosahu, který je plošný na celou ekonomiku. Posledním typem nezaměstnanosti je **nezaměstnanosti sezónní**, kterou pozorujeme na trhu práce v podobě výkyvů v průběhu roku. Zasažena jsou především odvětví, která jsou silně závislá na ročním období – stavebnictví, turismus, zemědělství. Významnou roli hraje v ekonomikách, které jsou orientovány jednooborově právě na obor, který vykazuje během roku významné výkyvy (Jurečka, 2013).

Neuvažujeme-li příčiny nezaměstnanosti, rozlišujeme nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou. **Dobrovolnou nezaměstnaností** rozumíme situaci, kdy si lidé hledají práci, ale mají vyšší požadavky, než jsou obvyklé na trhu. Především v oblasti finančního ohodnocení jejich práce. Dobrovolná nezaměstnanost je významně ovlivněna výší podpory v nezaměstnanosti. Při vysoké míře podpory v nezaměstnanosti nejsou lidé motivováni k nalezení nové práce. **Nedobrovolně nezaměstnaní** lidé se vyznačují požadavky na mzdu, která je na trhu standardem, ale i přesto nemohou práci najít. U dlouhodobé nedobrovolné nezaměstnanosti mohou nastat problémy se zajištěním existence jedince nebo celé rodiny (Holman, 2011).

Vzhledem k dalším částem diplomové práce je nezbytné ještě vymezit míru nezaměstnanosti a její podoby, které se uvádějí ve statistikách trhu práce. **Míra nezaměstnanosti** nám udává podíl počtu nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Tento údaj je vyjádřen

v procentech. Míru nezaměstnanosti sledujeme pro celou Českou republiku, ale také pro jednotlivé regiony, mezi kterými pozorujeme významné rozdíly v tomto ukazateli. Před rokem 2012 byla zveřejňována míra nezaměstnanosti ve dvou podobách: **registrovaná míra nezaměstnanosti** a **obecná míra nezaměstnanosti**. Obě hodnoty byly vypočítávány dle vzorce uvedeného výše, ale lišily se použitými vstupními daty. V případě registrované míry nezaměstnanosti byly používány data Ministerstva práce a sociálních věcí, pro výpočet obecné míry nezaměstnanosti se vycházelo z údajů Českého statistického úřadu (Jurečka, 2013). Po roce 2012 Ministerstvo práce a sociálních věcí mění používanou metodiku a registrovaná míra nezaměstnanosti je nahrazena **podílem nezaměstnaných osob na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let**. Následně došlo k přepočítání časových řad dle nového ukazatele zpětně do roku 2005 (MPSV, 2012).

1.2.2. Politika zaměstnanosti

Jak uvádí Žižková, politiku zaměstnanosti můžeme chápat jako soubor opatření, díky kterým jsou zlepšovány podmínky pro rovnováhu na trhu práce a efektivní využití pracovních sil. Politika zaměstnanosti nezasahuje výrazným způsobem do dění na trhu práce, spíše se orientuje na zajištění lepších podmínek v oblasti trhu práce. Politiku zaměstnanosti dělíme dle prováděných aktivit na aktivní a pasivní. Aktivní politika zaměstnaností cílí na vytváření lepších podmínek na trhu práce, podporuje vznik nových pracovních míst, adaptabilitu pracovní síly nebo rozvoj infrastruktury. Při rozvoji infrastruktury jde především o zlepšení informovanosti o volných pracovních místech. Obecně můžeme shrnout, že aktivní politika zaměstnanosti se zaměřuje na prevenci vzniku nezaměstnanosti. Opačným typem politiky zaměstnanosti je politika pasivní, která se soustředí na zmírnění důsledků ztráty pracovního místa v podobě finančních podpor v nezaměstnanosti. Důležitým faktorem je velikost a systém přidělování finančních podpor v nezaměstnanosti. Mělo by se jednat o pomoc krátkodobou a především pomoc zajišťující pouze základní životní minimum, aby nedocházelo k situacím, že je pro některé jedince výhodnější nepracovat a pobírat finanční podporu v nezaměstnanosti. V minulosti se státy zaměřovaly na podporu pasivní politiky nezaměstnanosti, ale v dnešní době pozorujeme jednoznačný příklon k podpoře aktivní politiky zaměstnanosti (Žižková in Krebs a kol. 2015).

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky vydalo v roce 2013 Koncepci politiky zaměstnanosti pro období 2013 – 2020, kde identifikuje hlavní problémy trhu práce

a vymezuje priority politiky zaměstnanosti do roku 2020.

Mezi čtyři hlavní strategické priority patří podpora přístupu k zaměstnání[11], podpora rovnosti žen a mužů na trhu práce, přizpůsobení podniků, zaměstnanců a nezaměstnaných změnám a potřebám trhu práce a rozvoj služeb zaměstnanosti. Koncepce politiky zaměstnanosti pro období 2013 – 2020 zdůrazňuje význam aktivní politiky zaměstnanosti, která je již zavedena a spadá do kompetencí Ministerstva práce a sociálních věcí, nicméně je potřeba zapracovat na provázání jejích jednotlivých nástrojů, čímž koncepce reaguje na doporučení vyplývajících z dokumentů Evropské rady pro současné programové období. (MPSV, 2013a).

Na Koncepci politiky zaměstnanosti navazuje Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020. Jedná se o dokument Ministerstva práce a sociálních věcí, který rozpracovává do konkrétních postupů naplnění priorit vymezených v Koncepci politiky zaměstnanosti. Oblasti priorit jsou rozpracovány do konkrétních cílů – hlavními cíli, které jsou v souladu se strategií Evropa 2020 je zvýšit celkovou míru zaměstnanosti věkové skupiny 20 – 64 let na 75 %, zvýšení míry zaměstnanosti žen ve věkové skupině 20 – 64 let na 65 % a zvýšení míry zaměstnanosti starších pracovníků (55 – 64 let) na 55 %. (MPSV, 2013b).

[11] Především skupin ohrožených na trhu práce, které dle analýz byly vydefinovány následovně: ženy, zejména matky s dětmi předškolního věku, osoby do 24 let, starší osoby ve věku 55 až 64 let, osoby s nízkou kvalifikací

1.2.3. Nezaměstnanost v České republice

Trh práce České republiky bude zanalyzován mezi lety 2007 až 2015 jelikož data za rok 2016 nejsou u všech sledovaných jevů v době zpracovávání závěrečné práce k dispozici.

Graf 1 Vývoj míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných v České republice mezi lety 2007 – 2015

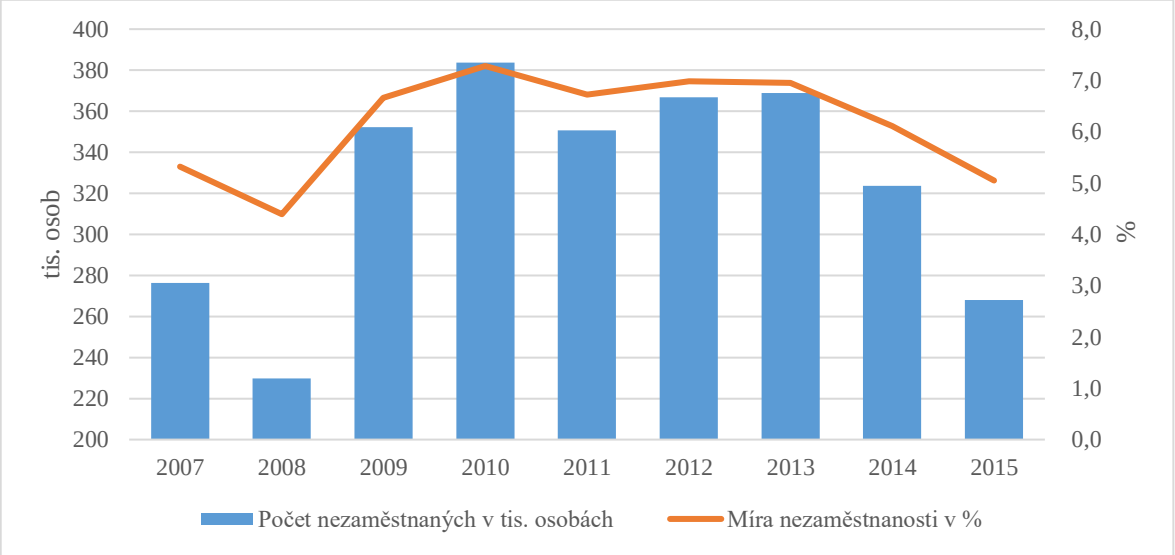

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

Graf 1 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných v České republice. Od roku 2007 pozorujeme klesající tendenci vývoje křivky na své minimum v roce 2008, kdy míra nezaměstnanosti České republiky činila 4,4 %, což odpovídá 229 800 nezaměstnaných osob. Zlom následovaný prudkým nárůstem nastal v průběhu roku 2008. Během následujících dvou let míra nezaměstnanosti stoupala až na 7,3 % v roce 2010. Tento výkyv ve vývoji míry nezaměstnanosti byl spojen s finanční krizí, jejichž důsledky pozorujeme v tomto období v ekonomikách po celém světě[12]. Dle výše uvedených typů nezaměstnanosti jsme pozorovali v tomto období nezaměstnanost cyklickou. Následně se míra nezaměstnanosti pohybovala s minimálními změnami mezi 6,5 – 7,0 %. V posledních dvou sledovaných letech míra nezaměstnanosti významně klesá, což nasvědčuje zotavení ekonomiky po předešlé krizi. V roce 2015 jsme zaznamenali 268 000 nezaměstnaných osob, což je nejnižší číslo od roku 2008. Dle předběžných odhadů Českého statistického úřadu se míra nezaměstnanosti pohybovala během roku 2016 okolo 4 %, což předpokládá pokračující klesající tendence vývoje křivky (ČSÚ, 2017a).

[12] Za spouštěcí mechanismus celosvětové finanční krize můžeme označit pád významné americké banky Lehman Brothers v průběhu září roku 2008

Graf 2 Vývoj míry nezaměstnanosti v krajích České republiky

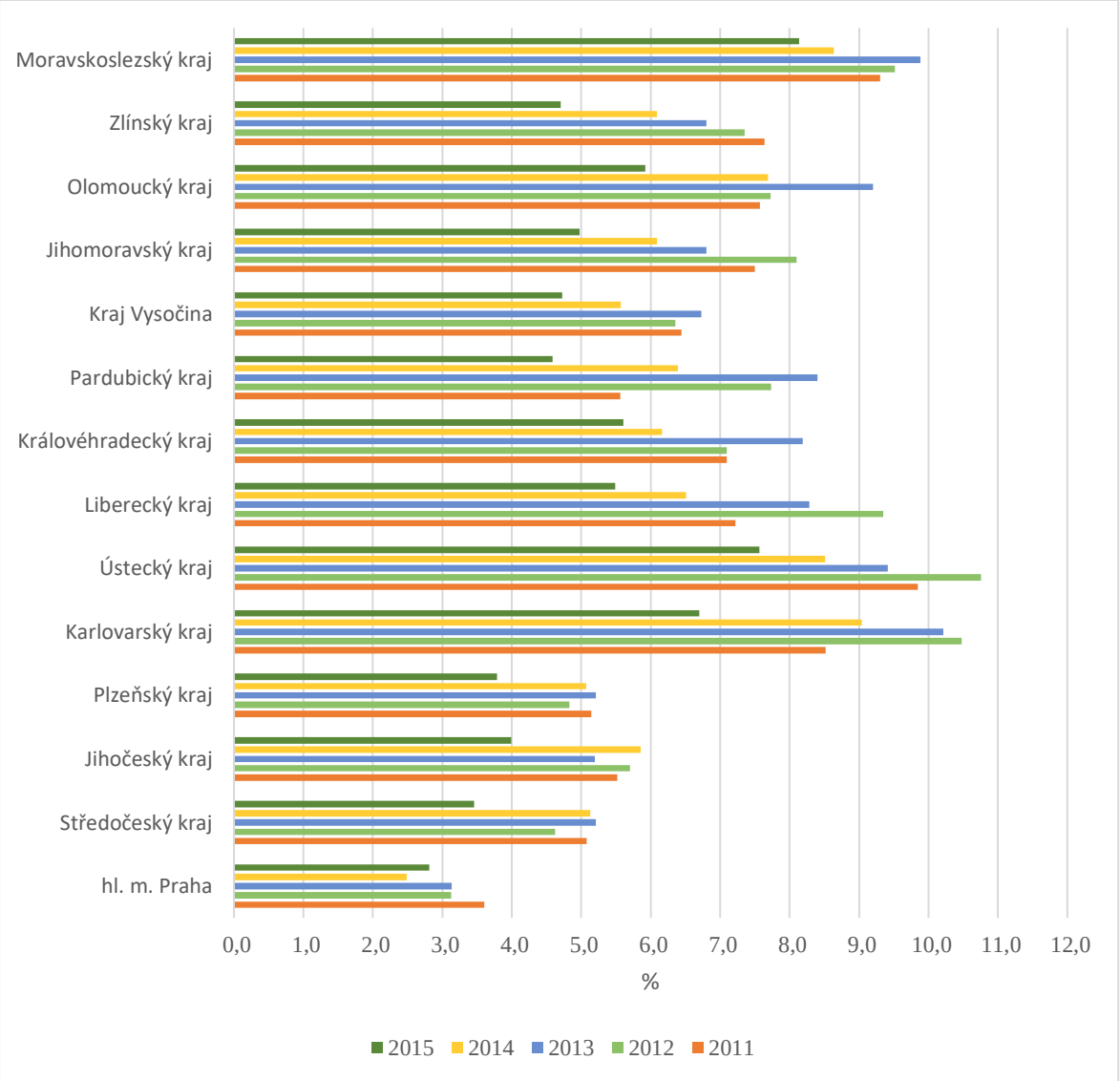

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Srovnání krajů v České republice 2016

Graf 2 porovnává vývoj míry nezaměstnanosti v jednotlivých krajích České republiky mezi lety 2011 až 2015. Standardně nejnižší míru nezaměstnanosti během celého sledovaného období vykazovala Praha. Míra nezaměstnanosti v žádném roce nepřesáhla hodnotu 4 %. Naopak problémovými kraji z hlediska míry nezaměstnanosti jsou Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Karlovarský kraj byl v letech 2013 a 2014 krajem s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v republice, je tedy jasné, že nezaměstnanost patří mezi dlouhodobé problémy Karlovarského kraje. V Ústeckém kraji se míra nezaměstnanosti konstantně pohybuje okolo 10 %. V posledních dvou sledovaných letech míra nezaměstnanosti klesla pod 8 %. Obdobnou situaci pozorujeme u vývoje v Moravskoslezském kraji. Liberecký kraj a jeho vykazované míry nezaměstnanosti patří v porovnání s ostatními kraji mezi průměrné,

hodnoty nepřesáhly 7 %[13].

Můžeme shrnout, že mezi jednotlivými kraji České republiky jsou v hodnotách míry nezaměstnanosti značné rozdíly. Každý kraj se potýká se specifickými problémy, které ovlivňují míru nezaměstnanosti v daném regionu.

Graf 3 Podíl uchazečů o práci evidovaných na úřadech práce v České republice déle než 12 měsíců na celkovém počtu evidovaných k 31. 12. mezi lety 2011 - 2016

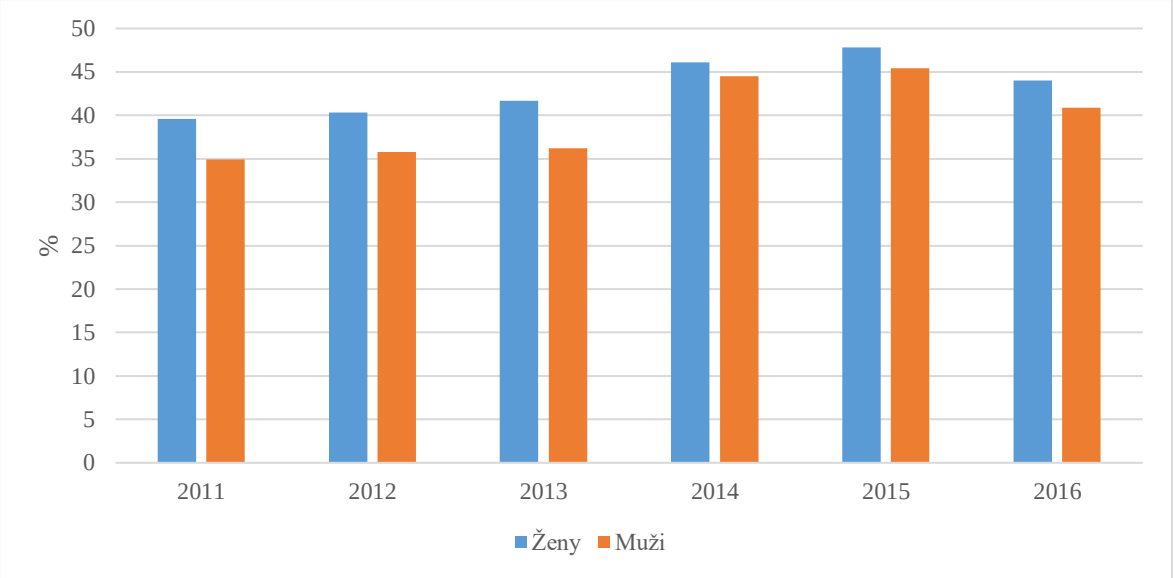

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Trh práce 2011 – 2016: příloha 8

Další důležitou charakteristikou při analýze trhu práce je podíl uchazečů evidovaných na úřadu práce po dobu delší než jeden rok na celkovém počtu uchazečů. Nezaměstnanost trvající déle než jeden rok je označována za dlouhodobou. Z grafu 3, který zobrazuje vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání mezi lety 2011 a 2016 je patrná mírná převaha žen ve všech sledovaných letech. Obecně můžeme konstatovat, že podíl dlouhodobě nezaměstnaných se pohybuje mezi 35 až 48 % všech uchazečů. Jak uvádí Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 je nárůst dlouhodobé nezaměstnanosti spojen s dozvuky finanční krize, která vedla k celkovému snížení počtu pracovních míst a následnému prodloužení délky evidence na úřadu práce. Na konci roku 2008 byla průměrná délka evidence na úřadu práce 215 dní, s koncem roku 2013 se vyšplhala až na 335 dní. Délka evidence na úřadu práce ovlivňuje šanci najít uplatnění na trhu práce. S přibývající délkou evidence se snižuje pravděpodobnost nalezení vhodného pracovního místa pro daného uchazeče (MPSV, 2013b).

[13] Trh práce v Libereckém kraji je podrobně rozebrán v kapitole 3

Největší skupinou nezaměstnaných dle dosaženého vzdělání jsou lidé, kteří ukončili své studium výučním listem. U mužů je to celých 39 % uchazečů o zaměstnání. Další významnou skupinou jsou uchazeči se základním vzděláním, kterých je 28 % u obou pohlaví. Skoro jednu pětinu uchazeček o zaměstnání tvoří ženy, které mají ukončené střední odborné vzdělání zakončené maturitou. Při shrnutí údajů vyplývajících z grafu 4 je patrné, že většinu uchazečů o zaměstnání tvoří lidé s ukončeným středním vzděláním.

Graf 4 Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce v České republice k 30. 6. 2016

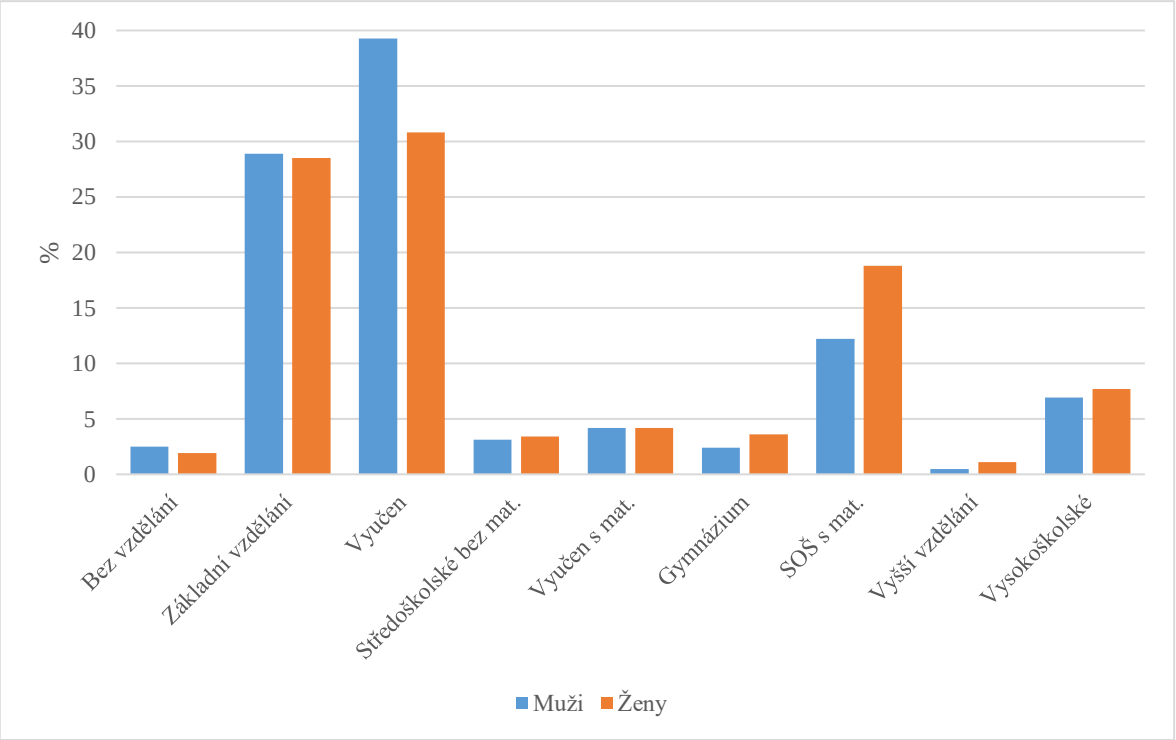

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Trh práce 2016: příloha 8

1.2.1. Zaměstnanost v České republice

Zaměstnanost v České republice bude v následující podkapitole rozebrána z hlediska vývoje míry zaměstnanosti a počtu nezaměstnaných, dále dle podílu zaměstnaných v jednotlivých sektorech národního hospodářství a na závěr dle vzdělanostní struktury zaměstnaných.

Graf 5 Vývoj míry zaměstnanosti a počtu zaměstnaných v České republice 2007 – 2015

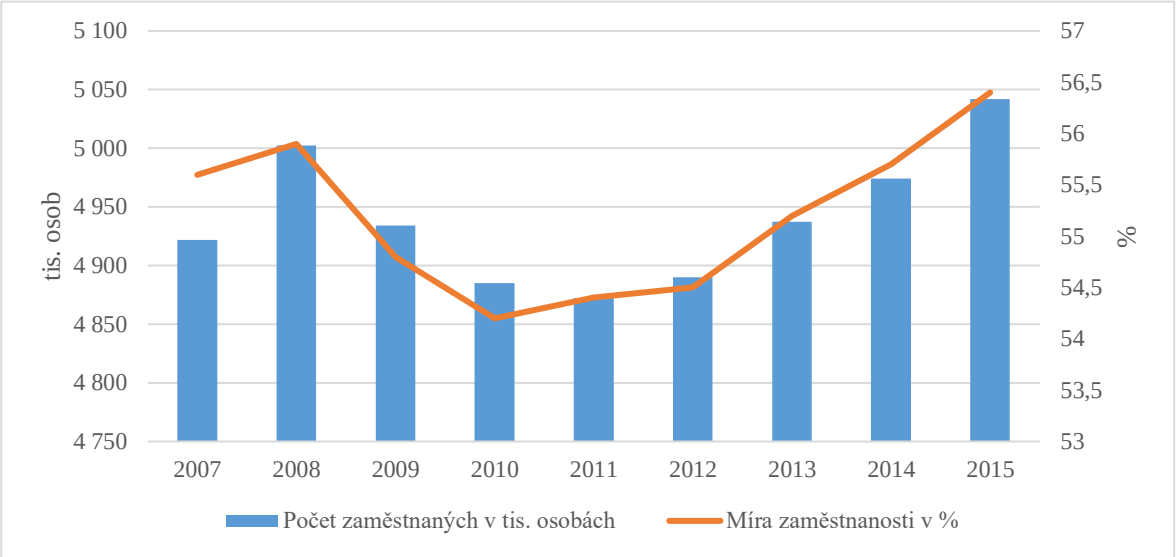

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

Vývoj míry zaměstnanosti a počtu zaměstnaných v České republice mezi lety 2007 až 2015 reflektuje graf 5. Míra zaměstnanosti byla negativně ovlivněna celosvětovou finanční krizí, která měla mimo jiné za důsledek snížení počtu pracovních míst. Nejvíce zasaženou oblastí byla průmyslová výroba a obory na ni navazující. V roce 2011 dosáhl počet zaměstnaných osob svého minima, konkrétně 4 872 400 osob. Nicméně od roku 2011 pozorujeme stoupající tendenci v počtu zaměstnaných osob i míry zaměstnanosti, na čemž se podílí i nárůst počtu pracovních úvazků na zkrácenou dobu. Během roku 2015 byla poprvé překonána hodnota míry zaměstnanosti z roku 2008 (MPSV, 2013b).

Dle předběžných výsledků Výběrového šetření pracovních sil pokračovala vzrůstající tendence i během roku 2016, kdy míra zaměstnanosti přesáhla své maximum sledované od vzniku samostatné České republiky, tedy roku 1993 (ČSÚ, 2016a).

Graf 6 ilustruje vývoj podílu zaměstnaných v sektorech národního hospodářství mezi lety 2007 a 2015. Konstantní vývoj pozorujeme v zaměstnanosti v zemědělství, který se pohybuje okolo 3 %. Jedná se o standardní podíl zaměstnanosti v sektoru zemědělství s ohledem na přírodní podmínky České republiky a zvyšující se automatizaci v této oblasti. Zaměstnanost v průmyslu a stavebnictví ve sledovaném období mírně klesá. Svého minima dosáhla v roce 2013, konkrétně 37,51% zaměstnanost. Dlouhodobou, stále se zvyšující, převahu má sektor služeb. Zaměstnanost v sektoru služeb šplhá v posledních letech k 60 %, což koresponduje se zvyšující se poptávkou po službách a tím související tvorbou nových

pracovních míst v sektoru služeb (ČSÚ, 2016b).

Graf 6 Vývoj podílu zaměstnaných v sektorech národního hospodářství 2007 – 2015

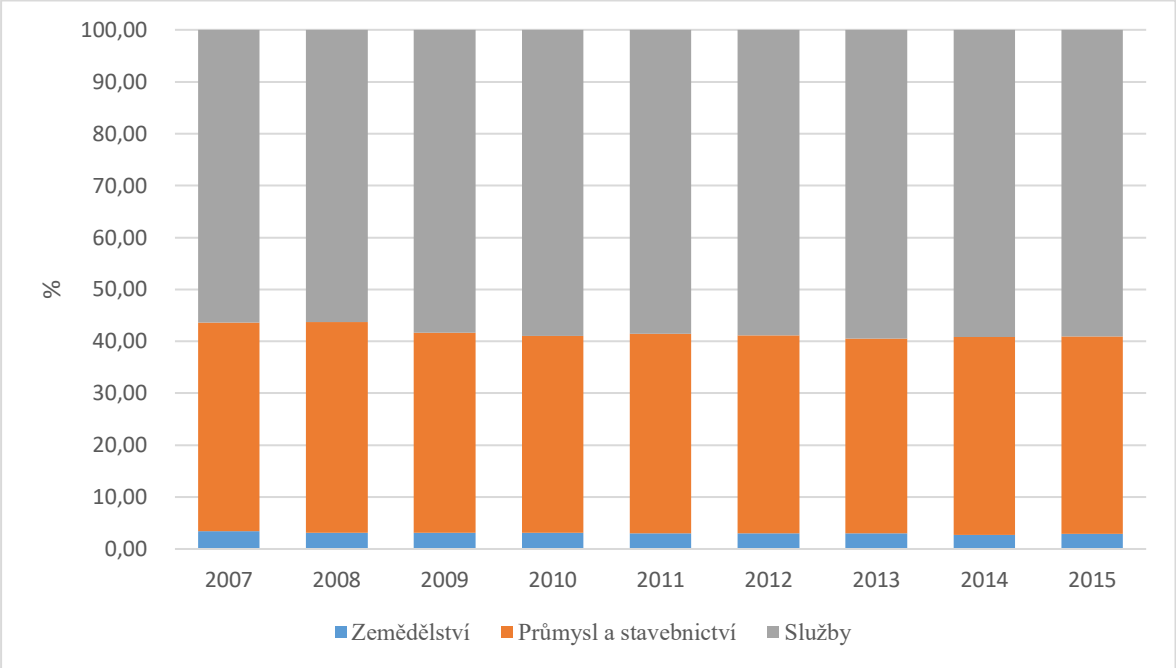

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ; statistická ročenka 2016

Při analýze vzdělanostní struktury zaměstnaného obyvatelstva jsou patrné významné rozdíly mezi muži a ženami. Z tohoto důvodu je vzdělanostní struktura zaměstnaných uvedena zvlášť dle pohlaví.

Graf 7 Vzdělanostní struktura zaměstnaných mužů k 30. 6. 2016

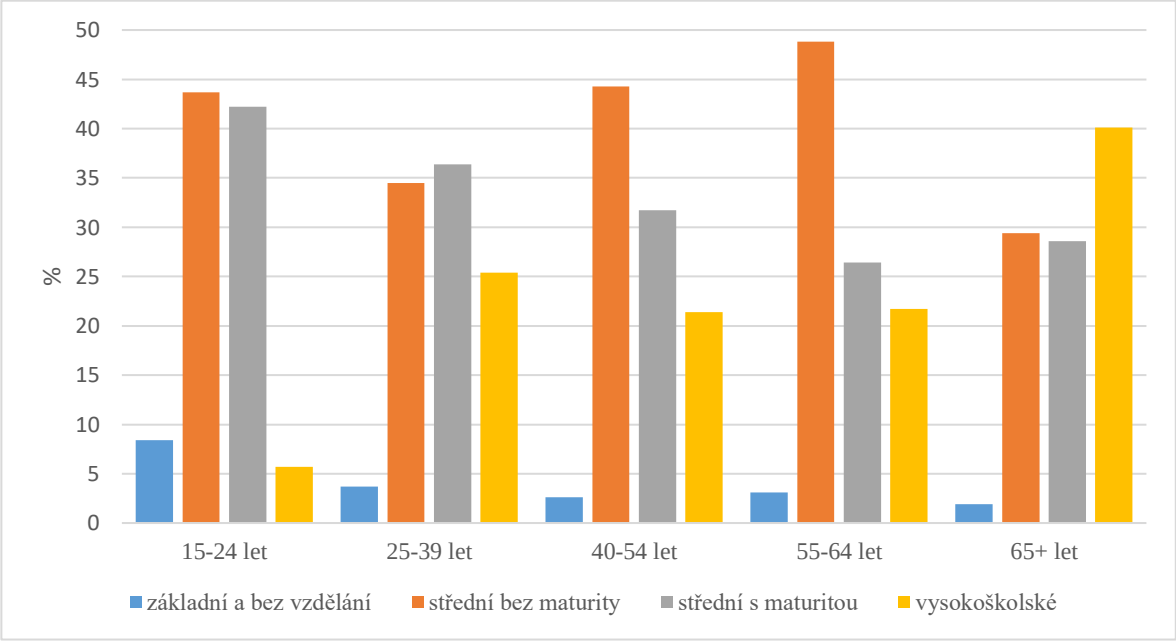

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Trh práce 2016: příloha 4b

Vzdělanostní struktura zaměstnaných mužů v roce 2016 vykazovala se stoupajícím věkem klesající podíl mužů se základním či žádným vzděláním. Střední vzdělání bez maturity, tedy ukončené výučním listem převažuje ve skupině nejmladších pracujících mužů (15 – 24 let), stejně jako ve věkové skupině 40 – 54 let. Dominanci středního vzdělání bez maturity pozorujeme ve věkové skupině 55 – 64 let, kde celých 48,8 % pracujících mužů má ukončené střední vzdělání bez maturity. Střední vzdělání ukončené maturitou má významné podíly v mladších věkových skupinách, což koresponduje se zvyšujícím se počtem středních škol nabízejících studium zakončené složením maturitní zkoušky. Vysokoškolského vzdělání ve věkovém rozmezí 15 – 24 let dosáhlo pouze 5,7 % zaměstnaných. Nízký podíl v této kategorii je logický, neboť většina lidí neukončuje vysokoškolské vzdělání do 24 let. Ve věkovém rozmezí 25 – 64 let pozorujeme postupný pokles podílu vysokoškolsky vzdělaných zaměstnaných mužů. V nejstarší věkové kategorie podíl vysokoškolsky vzdělaných prudce vzrostl na celých 40 %.

Graf 8 Vzdělanostní struktura zaměstnaných žen k 30. 6. 2016

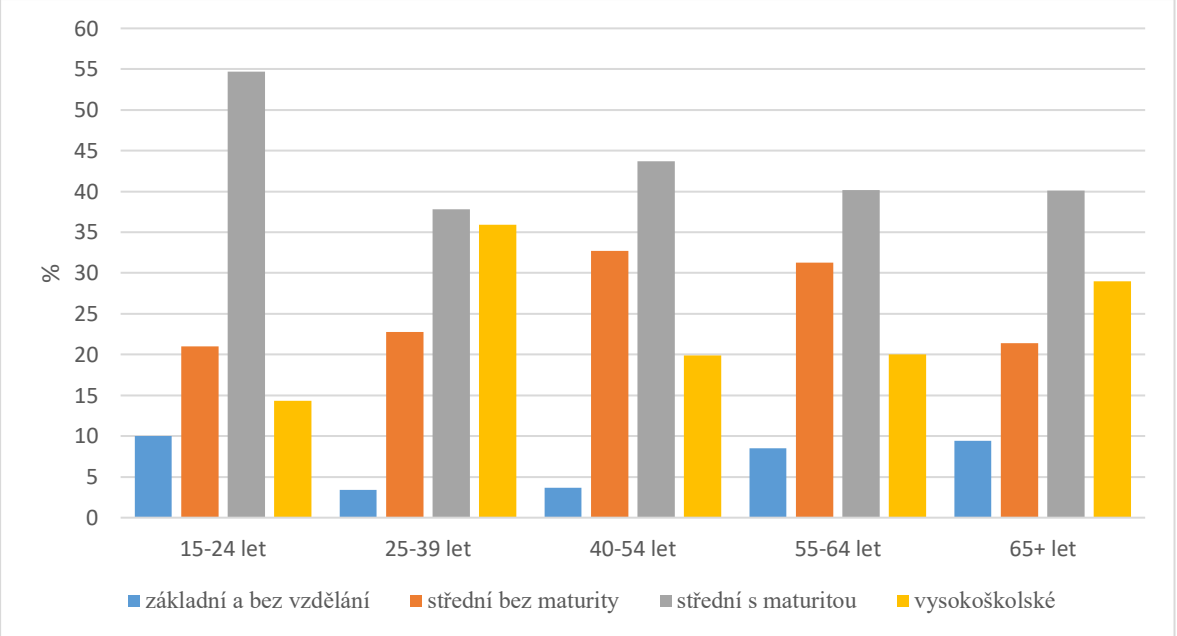

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Trh práce 2016: příloha 4b

Z grafu 8 je patrné, že ve všech věkových kategoriích má největší zastoupení střední vzdělání s maturitou. Ve věkové skupině 15 – 24 let dosahuje podíl žen s ukončeným středním vzděláním maturitou 55 %. Oproti mužům se u žen setkáváme s rostoucím podílem zaměstnaných se základním nebo žádným vzděláním od 40 let věku. Střední vzdělání bez maturity nemá ve vzdělanostní struktuře zaměstnaných žen tak silnou pozici jako u mužů. Nejvíce žen s výučním listem najdeme ve věkové kategorii 40 – 54 let, a to přesně 32,7 %.

Vysokoškolsky vzdělané ženy mají významný podíl ve věkovém rozmezí 25 – 39 let. Obecně můžeme konstatovat, že vysokoškolsky vzdělaných zaměstnaných žen je více v mladších věkových kategoriích, naopak v kategorii 65+ zcela dominují mezi zaměstnanými vysokoškolsky vzdělaní muži.

1.3. Význam vzdělávání

Na význam vzdělávání můžeme nahlížet z několika úhlů pohledu. Jedním způsobem zjištění přínosů významu vzdělávání pro jedince i celou společnost je pohled ekonomický. Ekonomický význam vzdělávání na trhu práce dokazuje závislost průměrné výše příjmu na dosažené úrovni vzdělání. Obecně platí, že čím vyšší dosažené vzdělání, tím vyšší příjem. Další souvislost vidíme v porovnání stupně vzdělání a míry nezaměstnanosti. Ekonomický význam vzdělání shledáváme v klesajícím riziku nezaměstnanosti s rostoucí úrovní vzdělání (Mertl, Vychová, 2007).

Vomáčková přináší další pohled na význam vzdělání a identifikuje přínosy vzdělání zvlášť pro jednotlivce a společnost. U jednotlivců s vyšším vzděláním pozorujeme zpravidla vyšší příjmy, s čímž je spojena i vyšší sociální prestiž. Pravděpodobnost ztráty pracovního místa je nižší s porovnáním s jedinci s nižším stupněm vzdělání. I při ztrátě pracovního místa má vzdělanější část populace větší šanci při nalezení nového zaměstnání. Setkáváme se i se zvýšeným zájmem o vzdělání dalších generací. Přínosy týkající se celé společnosti se odrážejí především v ekonomické oblasti. Ve vzdělanější společnosti nacházíme vyšší počet inovací a patentů, ale také například nižší procento kriminality (Vomáčková, 2003).

Fägerlind a Saha pohlížejí na vzdělání jakožto na základní kámen vývoje lidských zdrojů. Spojitost mezi úrovní vzdělání v dané společnosti a jejím ekonomickým rozvojem shledávají v nových inovacích, a jen vzdělaná společnost umí inovace uvést do praxe a využít jejich potenciál. Důkaz vidí v rozdílech mezi rozvojovými a vyspělými státy světa, kde nižší úroveň vzdělání populace v rozvojových zemích je jedním z hlavních důvodů jejich zaostalosti (Fägerlind, Saha, 2016). Důležitost rozvoje inovací, jejichž iniciátorem je zpravidla vzdělaná a kvalifikovaná pracovní síla, potvrzuje i Kouřilová, která zdůrazňuje význam dosaženého vzdělání člověka a jeho vztahu k dalšímu vzdělávání. Stejně jako aktuální vztah ke vzdělávání je důležitou rolí starší generace vzbudit zájem o vzdělávání u mladší generace a vychovat pro region a jeho budoucí vývoj kvalifikovanou pracovní sílu

(Kouřilová, 2007). Význam rodinného prostředí jako základu k pozitivnímu vztahu ke vzdělávání potvrzuje i Kameníček, který dodává, že vysokoškolsky vzdělaný jedinec nabývá během studia i psychické odolnosti, která je v současné době vyhledávaným požadavkem zaměstnavatelů (Kameníček, 2012).

Vliv úrovně vzdělání na ekonomický rozvoj území se potvrzuje i ve studii zaměřené na vliv terciárního vzdělání na rozvoj. Oketch, Schendel a McCowan (2014) prokázali silnou návaznost terciárního vzdělání a výdělků jedince v zaměstnání. Středně silný vliv byl dokázán u provázanosti terciárního vzdělání a ekonomického růstu regionů. (Oketch, Schendel, McCowan, 2014). Bridges (2004) vyzdvihuje důležitost vzdělávacích institucí v regionu, jelikož jsou mostem pro úzkou spolupráci mezi státní sférou a soukromými podniky, jejichž spolupráce je pro rozvoj regionu zásadní. Existence vzdělávacích institucí v regionu také přispívá k tvorbě sociálních a kulturních vazeb studentů k regionu, což často vede k usazení studentů po dokončení studií v regionu, a tím jeho obohacení (Bridges, 2004).

V neposlední řadě má vzdělávání důležitou roli ve vazbě na konkurenceschopnost regionu. Dle Yildize, který svoji studii publikovanou v roce 2016 zaměřil na zjištění vztahu mezi konkurenceschopností, informačními technologiemi a vzděláním, je zde jasná souvislost mezi vzděláním obyvatelstva a konkurenceschopností regionu. Informační technologie považuje za stavební kámen konkurenceschopnosti regionu, který nemůže být vybudován bez vzdělaného obyvatelstva (Yildiz, 2016). Konkurenceschopnost regionů je významně sledovaným ukazatelem. Dva nejvýznamnější žebříčky zemí dle konkurenceschopnosti sestavuje World Economic Forum (dále WEF) a Institute for Management Development (dále IMD). V obou případech hraje vzdělávání důležitou roli. The World Competitiveness Yearbook, vydávány IMD Lausanne, posuzují konkurenceschopnost na základě čtyř hlavních skupin indikátorů – ekonomické výkonnosti, efektivnosti fungování vlády, efektivnosti fungování podniků a infrastruktury. V poslední zmíněné skupině je zahrnuto vzdělání. V rámci vzdělání jsou posuzovány celkové výdaje na vzdělání, mobilita studentů nebo například podíl obyvatelstva s ukončeným terciárním vzděláním (IMD, 2016). WEF každoročně publikuje Global Competitiveness Report, ve kterém srovnává konkurenceschopnost států dle dvanácti posuzovaných pilířů. Součástí dvanácti pilířů je i primární a vyšší vzdělávání. U vzdělávání je posuzována kvantita, kvalita a návaznost vzdělávání na praxi (WEF, 2016).

Obrázek 1 Vztahy na regionálním trhu práce a jejich vazba na vzdělávání

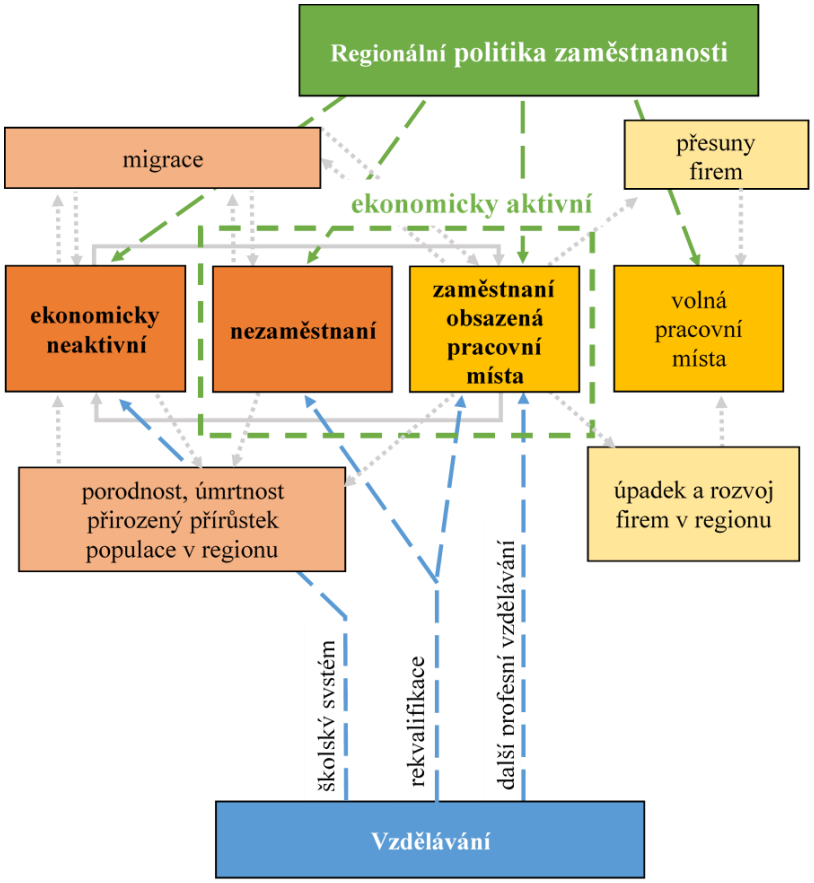

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tvrdý a kol., 2007

Schéma na obrázku 1 vymezuje základní vztahy mezi regionálním trhem práce a jeho vazbou na vzdělávání. U ekonomicky neaktivního obyvatelstva hraje důležitou roli školský vzdělávací systém, naproti tomu u ekonomicky aktivního obyvatelstva je důležité soustředit se na rekvalifikaci odpovídající potřebám trhu práce a další profesní vzdělávání například v rámci firemního vzdělávacího systému. Opomenout nelze vliv porodnosti, úmrtnosti a celkový přirozený přírůstek populace v regionu. Hodnoty těchto jevů jsou důležitým ukazatelem o počtu jak ekonomicky neaktivního obyvatelstva, tak ekonomicky aktivního obyvatelstva, které tvoří stranu nabídky na trhu práce (Tvrdý a kol., 2007).

Důležitým aktérem na regionálních trzích jsou firmy a jejich chování. Prosperující firma, která najde na regionálním trhu práce pracovní sílu dle jejich kvalifikačních požadavků, nebude mít potřebu přemístit své působení do jiného regionu, což by negativně ovlivnilo nabídku pracovních míst v regionu. Přesun firem by mohl nastat v případě, že by se firma dlouhodobě potýkala s nedostupností kvalifikované pracovní síly na regionálním trhu práce. V opačném případě souladu vzdělávací soustavy a regionálního trhu práce dochází k rozvoji

firem, a tím zvýšení nabídky volných pracovních míst v regionu. V podmínkách České republiky, kde se lidé na trhu práce vyznačují značnou nemobilitou, je soulad vzdělávací soustavy a trhu práce v regionu obzvláště důležitý. Zohlednění výše uvedených vzájemných vazeb je klíčem pro sestavení úspěšné strategie rozvoje regionu (Tvrdý a kol., 2007).

Jak již bylo zmíněno výše na význam vzdělávání lze nahlížet z různých úhlů pohledu, nicméně důležitost vzdělávací soustavy produkující vzdělané obyvatele a zaměstnance pro region je jednoznačná. Vzdělávací soustava je determinována regionálními specifiky. Příkladem regionálního specifika může být historický význam určitého průmyslového odvětví v regionu. Před analýzou vzdělávací soustavy Libereckého kraje je nutné se v následující kapitole zaměřit na Liberecký kraj a jeho specifika.

2. Liberecký kraj a jeho vzdělávací soustava

2.1. Charakteristika Libereckého kraje

Liberecký kraj leží na severovýchodě území České republiky při hranici se Spolkovou republikou Německo a Polskou republikou. Jak je patrné z obrázku níže, kraj je tvořen čtyřmi okresy (Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily). Liberecký kraj je svoji rozlohou nejmenším krajem v republice[14]. Reliéf Libereckého kraje je převážně hornatý a to především v severovýchodní části, kde se rozprostírají Krkonoše a Jizerské hory. Oproti tomu v západní a jihozápadní části kraje najdeme podmínky mírně teplé oblasti s reliéfem nížin. Území Libereckého kraje je dále charakteristické vysokým podílem lesních půd, a naopak podprůměrným podílem zemědělské půdy, ve srovnání s celorepublikovým podílem (ČSÚ, 2016c).

Obrázek 2 Geografická mapa Libereckého kraje

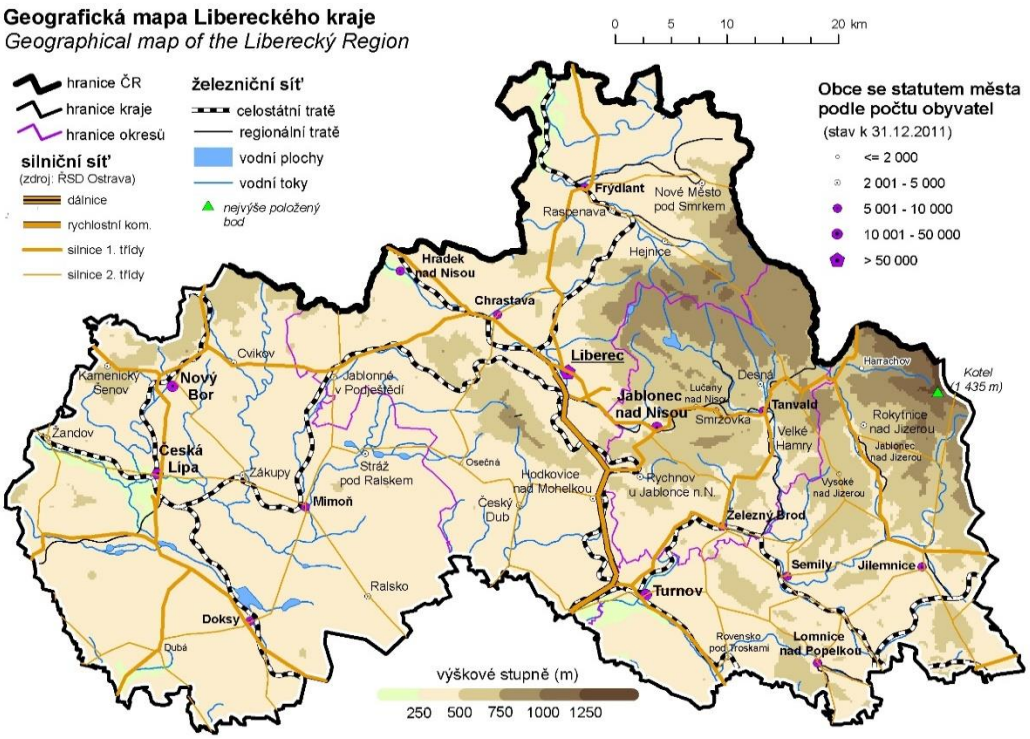

Zdroj: ČSÚ: Mapy a kartogramy

[14] Hlavní město Praha je svoji rozlohou menší než Liberecký kraj, běžně se uvádí soustava krajů České republiky ve tvaru 13 krajů + hlavní město Praha (ČSÚ, 2016)

Následující tabulka shrnuje základní údaje o Libereckém kraji. Nejen svojí rozlohou, jak již bylo zmíněno výše, ale i počtem obyvatel patří Liberecký kraj mezi kraje nejmenší. S tím koresponduje i hodnota hrubého domácího produktu[15] a jeho podíl na celorepublikové hodnotě ukazatele. Obecná míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 5,5 %, což ukazuje na region s lehce nadprůměrnou nezaměstnaností[16].

Tabulka 2 Základní informace o Libereckém kraji

Rozloha	km^2	3 163
Počet obcí	počet	215
Počet obyvatel	osoby	439 639
Hustota obyvatelstva	$osoby/km^2$	139
Hrubý domácí produkt	mil. Kč	147 208
Podíl HDP Libereckého kraje na HDP ČR	%	3,2
Obecná míra nezaměstnanosti	%	5,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Statistická ročenka Libereckého kraje 2016

V minulosti měl kraj významné postavení v těžbě a zpracování dekoračních a stavebních kamenů (například železnobrodské pokrývačské břidlice). V současnosti na území kraje najdeme několik oblastí zaměřených na těžbu písků a štěrkopísků. Bohatou historii v tomto regionu má odvětví bižuterie, zaměřující se na zpracování drahých kamenů, a to především českého granátu (Asociace krajů, 2017). V současné době je nejvíce lidí zaměstnaných v sekundárním sektoru, kde jednoznačně největší podíl představuje zpracovatelský průmysl. Liberecký kraj je v mezikrajském srovnání na prvním místě v podílu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu, konkrétně zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu dosáhla 38,4 % (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015). Vyšší míru zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu můžeme přičíst i geografické blízkosti hlavního závodu ŠKODA AUTO a. s. v Mladé Boleslavi, na jehož produkci je navázáno mnoho dalších firem na území Libereckého kraje. Příkladem je firma DENSO, sídlící na okraji Liberce, která vyrábí klimatizační jednotky a chladiče do automobilů nebo mezinárodní koncern KAMAX se sídlem v Turnově, který produkuje spojovací materiály pro automobilový průmysl. Stejně jako celorepublikově i na území Libereckého kraje klesá zaměstnanost v primárním sektoru, tedy v zemědělství a lesnictví. Zaměstnanost v terciárním a kvarterním sektoru se pohybuje díky zvýšené zaměstnanosti v sekundárním sektoru na podprůměrných hodnotách. S rozložením zaměstnanosti v jednotlivých sektorech

[15] Hrubý domácí produkt představuje celkové peněžní vyjádření hodnoty statků a služeb vytvořených na daném území v určitém období, zpravidla jednoho roku (ČSÚ, 2017a)
[16] Obecná míra nezaměstnanosti se v celorepublikovém měřítku pohybuje okolo 4 % (ČSÚ: 2017b)

souvisí i typy prací, které zaměstnanci vykonávají. Trend v Libereckém kraji kopíruje trend celorepublikový, kdy pozorujeme úbytek manuálních profesí na trhu práce a nárůst profesí nemanuálních. V Libereckém kraji je ovšem proces pozvolnější a to díky výše uvedenému zvýšenému podílu zaměstnanosti v sekundárním sektoru, pro který je manuální práce charakteristická (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

Dalším výrazným odvětvím v ekonomice Libereckého kraje je cestovní ruch. Liberecký kraj je jak českými, tak zahraničními turisty vyhledávanou lokalitou. Turisté směřují především do horských oblastí Libereckého kraje, které lákají na aktivně strávenou dovolenou během celého roku. Na území Libereckého kraje najdeme nejstarší chráněnou krajinnou oblast Český ráj, vyhlášenou již v roce 1955 (Správa CHKO Český ráj, 2017). Z historických památek na daném území stojí za zmínku hrady a zámky – Sychrov, Hrubý Rohozec, Valdštejn, Hrubá Skála, Frýdlant a další (ČSÚ, 2016c). Rozvoj cestovního ruchu byl podpořen i vznikem Euroregionu Neisse - Nisa - Nysa, který působí na území tzv. trojzemí, tedy hraniční oblastí mezi Spolkovou republikou Německo, Polskou republikou a Českou republikou. Cílem sdružení je podpora přeshraniční spolupráce mezi jednotlivými aktéry prostřednictvím partnerství měst a obcí a společné participace na partnerských projektech čerpající prostředky z evropských strukturálních fondů. Pro rok 2017 byl například schválen projekt partnerských měst Jablonec nad Nisou a Jelení Hora za účelem zkvalitnění a rozšíření služeb v oblasti cestovního ruchu. Podstatou projektu je společná prezentace měst na veletrzích cestovního ruchu (Ern, 2017).

2.2. Vzdělávací soustava v Libereckém kraji

Rozvoj vzdělávání a vzdělávací soustavy v Libereckém kraji se opírá o strategický dokument Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 – 2020, který je zpracován v souladu s Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky pro období 2015 – 2020, který v roce 2014 sestavilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Důležité je i propojení strategických dokumentů s cíli Evropské unie za účelem využití podpory ze strukturálních a investičních fondů. Stěžejním dokumentem Evropské unie je strategie Evropa 2020, která vymezuje cíle v rámci 5 oblastí. Jednou z oblastí je vzdělávání, kde byly stanoveny následující cíle: snížit míru nedokončení studia pod 10 % a dosáhnout ve věkové kategorii od 30 do 34 let

minimálně 40% podílu obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním. Prostředky pro naplnění zmíněných cílů budou v období 2014 – 2020 čerpány zejména prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a Integrovaného regionálního operačního programu (Evropská komise, 2015).

V rámci Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 – 2020 jsou vydefinovány tři základní priority rozvoje vzdělávání. První prioritou je **kvalita vzdělávání**, pro kterou je nezbytné zaměřit se na pedagogické pracovníky a jejich osvojení potřebných dovedností a znalostí. Pedagogové by měli být schopni v žácích rozvíjet měkké dovednosti, které jsou nezbytné pro jejich další studium a budoucí uplatnění na trhu práce. Další vymezenou prioritou je **efektivita vzdělávání**. Důraz je kladen na ekonomickou efektivitu fungování školských zařízení, která bude ovlivněna připravovanou reformou financování regionálního školství[17]. Mimo jiné je důležitým aspektem schopnost vedení škol čerpat v období 2014 – 2020 prostředky z Evropských strukturálních a investičních fondů, které přispívají k výraznému rozvoji nejen vzdělávacích aktivit. Třetí prioritou rozvoje jsou **rovné příležitosti**. V rámci této priority je kladen důraz na zajištění takového vzdělání, které v co největší míře rozvine potenciál každého žáka a studenta pro možnosti budoucího uplatnění na trhu práce. Významnou roli ve zlepšování rovných příležitostí hraje spolupráce škol s poradenskými pracovišti. V návaznosti na jednotlivé priority jsou pro každý stupeň vzdělávání vymezeny cíle, opatření a indikátory rozvoje, které budou zmíněny v následujícím textu (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

2.2.1. Preprimární vzdělávání

Ve školním roce 2015/2016 se na území Libereckého kraje nacházelo 238 mateřských škol (ČSÚ, 2016c). V souvislosti s demografickým vývojem České republiky, byl v posledních letech vyvíjen tlak na rozšíření kapacit v mateřských školách, které sice proběhlo, ovšem nikoliv v takovém rozsahu, aby mohla být uspokojena veškerá poptávka po místech v mateřských školách. Optimalizace počtu míst v mateřských školách je důležitá i z pohledu

[17] Reforma financování regionálního školství byla schválena 15. 6. 2016. Od roku 2019 nebudou školy financované pouze dle počtu žáků, ale bude zohledněn i počet odučených hodin v rámci vzdělávacího programu. Změny ve financování se týkají mateřských, základních, středních škol a konzervatoří, vyšších odborných škol, základních uměleckých škol a školních družin zřizovaných krajem (MŠMT, 2017b)

návratu rodičů do pracovního procesu po rodičovské dovolené. V případě zamítnutí žádosti o umístění dítěte do mateřské školy jsou rodiče nuceni hledat jinou možnost nebo oddálit nástup do zaměstnání. Ve školním roce 2013/2014 bylo v Libereckém kraji odmítnuto celkem 2 659 žádostí o umístění do mateřských škol. V následujícím roce tento počet klesl na 1 958, což nasvědčuje nástupu slabších ročníků do mateřských škol. Tento jev ovlivnil i věkové složení dětí v mateřských školách, kdy pozorujeme nárůst míry účasti pětiletých dětí na preprimárním vzdělávání na 90 %. Výše zmíněný nedostatek míst v mateřských školách vedl k rozmachu soukromých mateřských škol, které se vyznačují menším kolektivem a osobním přístupem k dětem. Umístění dítěte v soukromé mateřské škole je několikanásobně finančně náročnější než umístění ve škole státní (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

V tabulce 3 jsou shrnuty cíle, opatření a indikátory vymezené v oblasti rozvoje vzdělávací soustavy na období 2016 – 2020. V souvislosti s obsazeností míst v mateřských školách v posledních letech není zajištěn dostatečný prostor pro individuální přístup učitelů, což by se mělo reorganizací počtu dětí na třídu zlepšit. Indikátorem pro posouzení splnění cíle bude snížení počtu trvale povolených výjimek z počtu dětí na třídu. Optimalizace kapacitní dostupnosti předškolního vzdělávání bude posuzována dle snížení zamítnutých žádostí o přijetí do mateřské školy ve věkové kategorii 3 a 4 roky. Vynechání kategorie pětiletých dětí je logické, jelikož vedení mateřských škol je povinné upřednostnit při zápisu děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky (ČOSIV, 2016).

Tabulka 3 Cíle, opatření a indikátory pro preprimární vzdělávání

Cíl:	Zajistit kapacitní dostupnost předškolního vzdělávání
	Zlepšit organizaci provozu mateřské školy k zajištění možnosti individuálnějšího přístupu k dětem v souladu s bezpečnostním zajištěním výuky
Opatření:	Navyšování kapacit povolit v individuálních případech s ohledem na demografický vývoj a další faktory v lokalitě
	Metodicky pomáhat při zaveden povinného posledního ročníku před nástupem do základní školy
	Volné kapacity využít k reorganizaci především počtu dětí na třídu
	Vytvořit koncept systematické logopedické péče v kraji s propojením předškolního vzdělávání a prvního stupně základního vzdělávání
Indikátory:	Snížení zamítnutých žádostí o přijetí do MŠ ve věkové kategorii 3 a 4 roky o 10 %
	Snížení trvale povolených výjimek z počtu dětí na třídu (více jak 2 roky) o 15 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 - 2020

Předškolní vzdělávání je prvním stupněm vzdělávání a proto je důležité v dětech vzbudit zájem o další vzdělávání. Předškolní vzdělávání se zaměřuje na osvojení základních

klíčových kompetencí a přípravu pro plnění požadavků dalších stupňů vzdělávání. V tomto stupni vzdělávání hraje významnou roli rodinná výchova a předškolní vzdělávání můžeme považovat za její doplněk. Rodinná výchova spolu s předškolním vzděláváním si také klade za cíl naučit děti rozeznávat a respektovat normy a hodnoty společnosti (Suchánková, 2011).

2.2.1. Primární a nižší sekundární vzdělávání

Ve školním roce 2013/2014 poskytovalo základní vzdělání 205 základních škol. Počet škol zůstal nezměněn, ale počet žáků se zvýšil o více než 2 000. Ve školním roce 2015/2016 navštěvovalo základní školu 38 826 žáků, kteří byli vzděláváni 2 679 učiteli (ČSÚ, 2016). Počty žáků na základních školách jsou silně ovlivněny demografickým vývojem v regionu. Na prvních stupních základních škol pozorujeme nárůst počtu žáků, který předpokládáme i do budoucna vzhledem k výše zmíněné situaci v mateřských školách. Druhé stupně základních škol se i nadále potýkají s nízkým počtem žáků. Oproti tomu sledujeme vzrůstající počet žáků základních škol se speciálními vzdělávacími potřebami (KÚ Libereckého kraje, 2015)[18].

Specifickým znakem primárního a nižšího sekundárního vzdělávání v Libereckém kraji je vysoký podíl tzv. málotřídních škol. Málotřídní škola se vyznačuje společným vyučováním pro děti různých věkových kategorií na prvním stupni základní školy. Málotřídní školy najdeme na venkově a v řídce osídlených oblastech, kde není kapacitně možné naplnit otevření každého ročníku zvlášť. Nevýhodou málotřídních škol jsou vyšší finanční náklady v porovnání se základní školou o devíti třídách. Oproti tomu přínos základní školy pro region nemůže být posuzován pouze dle finančních ukazatelů. V Libereckém kraji se jedná především o příhraniční a horské oblasti, ve kterých je vzhledem k dalšímu rozvoji regionu a osídlení venkova důležité zachovat malotřídní školy (Zormanová, 2015).

Druhý stupeň soustavy základního vzdělávání v Libereckém kraji se potýká s nižším počtem žáků z důvodu odchodu na víceletá gymnázia. Odchod žáků po ukončení prvního stupně základního vzdělání nemá pouze početní dopady, ale také vliv na kvalitu a klima v třídních

[18] Nárůst počtu integrovaných žáků je odrazem změny legislativy a zavedení tzv. společného vzdělávání. V rámci společného vzdělávání bylo od 1. 9. 2016 zavedeno právo dětí na tzv. podpůrná opatření, která pomáhají překonávat jejich znevýhodnění. Znevýhodněním rozumíme žáky ze sociálně znevýhodněných nebo kulturně odlišných prostředí, žáky zdravotně postižené či žáky mimořádně nadané (Národní ústav pro vzdělávání, 2016)

kolektivech, jelikož na víceletá gymnázia odcházejí zpravidla žáci s nejlepšími výsledky a vyšší mírou motivace k dalšímu vzdělávání. Celorepublikově došlo ke snížení kapacit na víceletých gymnáziích, což se odrazilo i na podílu žáků odcházejících po prvním stupni základního vzdělání. Ve školním roce 2011/2012 činil podíl žáků odcházejících za studiem na víceletá gymnázia v Libereckém kraji 8,24 %. O tři roky později klesl tento podíl na 6,96 % žáků (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

V souvislosti s očekávaným nárůstem počtu žáků na základních školách byly rozšířeny stávající kapacity o 364 míst v uplynulých dvou letech. Dle predikce budoucího demografického vývoje bude potřeba kapacity rozšiřovat i nadále, proto je jedním z cílů rozvoje vzdělávání v Libereckém kraji, jak můžeme vidět v následující tabulce, zajištění dostupnosti povinného základního vzdělávání všem spádovým žákům. Nicméně je důležité posuzovat zvyšování kapacit individuálně a s přihlédnutím k hustotě osídlení jednotlivých částí regionu. Dalším cílem je podpořit kvalitu druhého stupně základního vzdělávání, s čímž souvisí i výše zmíněná snaha omezit odchody žáků na víceletá gymnázia. Důležitým aspektem zvýšení kvality druhého stupně základního vzdělávání je i rozšíření sítě poradenských pracovišť, která by měla cílit na kariérní poradenství a snížit tak předčasné odchody ze vzdělávání. Za předčasný odchod ze vzdělávání je považováno ukončení vzdělávání základním stupněm vzdělání, jelikož funkcí základního vzdělávání je příprava na další stupeň vzdělání. S tím souvisí i problematická uplatnitelnost lidí se základním vzděláním na trhu práce (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

Tabulka 4 Cíle, opatření a indikátory pro primární a nižší sekundární vzdělávání

Cíl:	Zajistit dostupnost povinného vzdělávání spádovým žákům
	Podpořit první stupeň základních škol v možnostech individuálního přístupu k žákům
	Podpořit kvalitu druhého stupně základního vzdělávání
Příklady opatření:	Zvýšení kapacit základních škol posuzovat individuálně z pohledu dostupnosti základního vzdělávání spádovým žákům, na základě demografického vývoje
	Zvýšit počet asistentů pedagoga na prvním stupni základních škol
	Snižovat kapacity víceletých gymnázií k podílu 5 % odchodu žáků na víceletá gymnázia a zajistit jejich rovnoměrnou dostupnost v kraji
	Kariérové poradenství a prevenci sociálně patologických jevů na druhém stupni zaměřit na péči o žáky ohrožené předčasnými odchody ze vzdělávání
Indikátory:	Zvýšení počtu přepočtených pracovníků na školních poradenských pracovištích o 20 %
	Snížit podíl odchodu žáků na víceletá gymnázia na 5 %
	Snížit předčasné odchody ze vzdělávání (v nižším než 9. ročníku ZŠ) o 10 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 - 2020

2.2.2. Vyšší sekundární vzdělávání

Ve školním roce 2015/2016 se na území Libereckého kraje nacházelo 50 středních škol[19]. V Libereckém kraji poskytuje střední vzdělání 14 gymnázií a 40 odborných středních škol. V posledních letech pozorujeme snižující se počet žáků na středních školách, čemuž odpovídá i snižující se počet učitelů, který ve školním roce 2015/2016 činil 1 444, kdežto ve školním roce 2013/2014 byl počet učitelů na středních školách v Libereckém kraji o 85 učitelů vyšší. (ČSÚ, 2016c).

Gymnázia jsou dle následující mapy v kraji rozmístěna rovnoměrně a kopírují rozložení obyvatelstva v rámci území kraje. Ze 14 gymnázií nacházejících se v Libereckém kraji, pouze dvě (Gymnázium Nový Bor a Gymnázium u Balvanu v Jablonci nad Nisou) nenabízí studium v osmiletých nebo šestiletých oborech. V Libereckém kraji tedy najdeme 12 víceletých gymnázií, tento počet koresponduje s výše zmíněným problémem odchodů žáků pátých tříd na víceletá gymnázia. Gymnázia nabízejí jak obecný vzdělávací program, tak jazykově nebo sportovně zaměřené programy. V soustavě gymnázií v Libereckém kraji najdeme i jedno soukromé gymnázium, konkrétně Podještědské gymnázium v Liberci. Školné se pohybuje okolo 35 000 korun za školní rok (Střední školy – Liberecký kraj, 2017).

Mapa 1 Gymnázia v Libereckém kraji

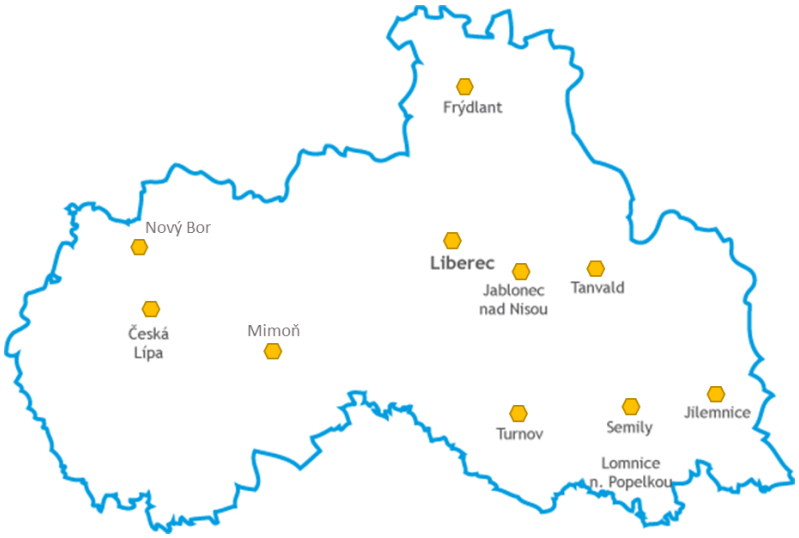

Zdroj: Vlastní zpracování dle Atlas školství: Gymnázia v Libereckém kraji, 2017

[19] Počet středních škol není součtem škol dle jednotlivých oborů, jelikož některé školy poskytují vzdělání souběžně v různých oborech (ČSÚ, 2016)

Hlavní funkcí gymnázií ve vzdělávací soustavě je příprava studentů na vysokoškolské studium. Jak uvádí ve svých statistikách například Gymnázium Frýdlant, úspěšnost absolventů přijatých ke studiu na vysokou školu se v posledních letech pohybuje okolo 90 % (Gymnázium Frýdlant, 2017).

Střední odborné školy jsou rovnoměrně rozmístěny ve větších městech Libereckého kraje. Následující mapa zobrazuje skupiny oborů nabízených na středních odborných školách pro školní rok 2017/2018. Početné zastoupení mají obory spadající pod strojírenskou výrobu a gastronomii. Historicky jsou v regionu významné obory tvořící skupinu umění a užité umění. V této skupině se jedná především o uměleckořemeslné zpracování skla a bižuterie. Nejpestřejší nabídku oborů najdeme v krajském městě Liberec, kde jsou stejné obory nabízeny více školami (EDULK, 2017)

Mapa 2 Střední školy dle skupin oborů nabízených pro školní rok 2017/2018

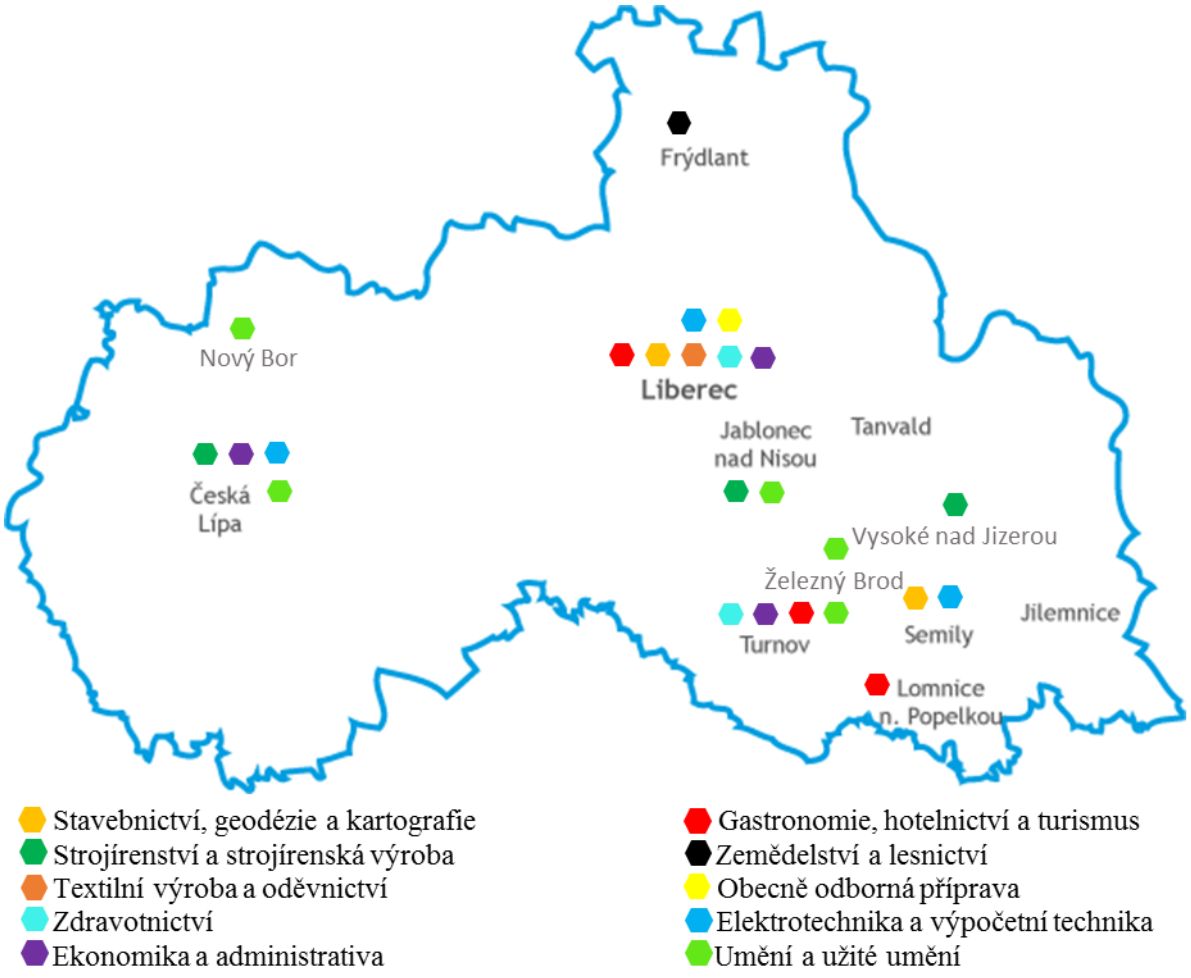

Zdroj: Vlastní zpracování dle EDULK: Katalog oborů pro školní rok 2017/2018

V Libereckém kraji se nachází osm středních soukromých škol. Jak je patrné z přílohy č. 1, jedná se převážně o školy zaměřené na ekonomickou výuku nebo řemesla. Dvě soukromé školy najdeme v České Lípě a zbylých šest v Liberci. Školné se na soukromých středních odborných školách v Libereckém kraji pohybuje okolo 15 000 korun za školní rok. Dle počtu podaných přihlášek a přijatých uchazečů pro školní rok 2016/2017 nemají soukromé střední školy problém s naplněním daných oborů. Na většinu oborů nabízených soukromými středními školami nejsou vypisovány přijímací zkoušky (EDULK, 2017).

Graf 9 zobrazuje plánovaný počet přijímaných žáků do jednotlivých skupin oborů pro školní rok 2017/2018. Významně převažují obory spadající do skupiny Strojírenství a strojírenská výroba, ve kterých je k dispozici 970 míst. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou oborů jsou Gastronomie, hotelnictví a turismus. V této oblasti je v plánu přijmout ke studiu 677 žáků. Počet žáků přijímaných do oborů Obecné přípravy je ovlivněn vysokým počtem žáků přijímaných ke studiu na čtyřletých gymnáziích. Ve skupině oborů Elektrotechniky a výpočetní techniky převažují obory zaměřené na výpočetní techniku. K celkovému počtu nabízených studijních míst v oboru Stavebnictví významně přispívá Střední průmyslová škola stavební v Liberci, která plánuje otevřít 4 ročníky s kapacitou 120 žáků. Jedná se o školu s dlouholetou tradicí v regionu (EDULK, 2017).

Graf 9 Plánovaný počet přijímaných žáků do jednotlivých oborů středních škol pro školní rok 2017/2018

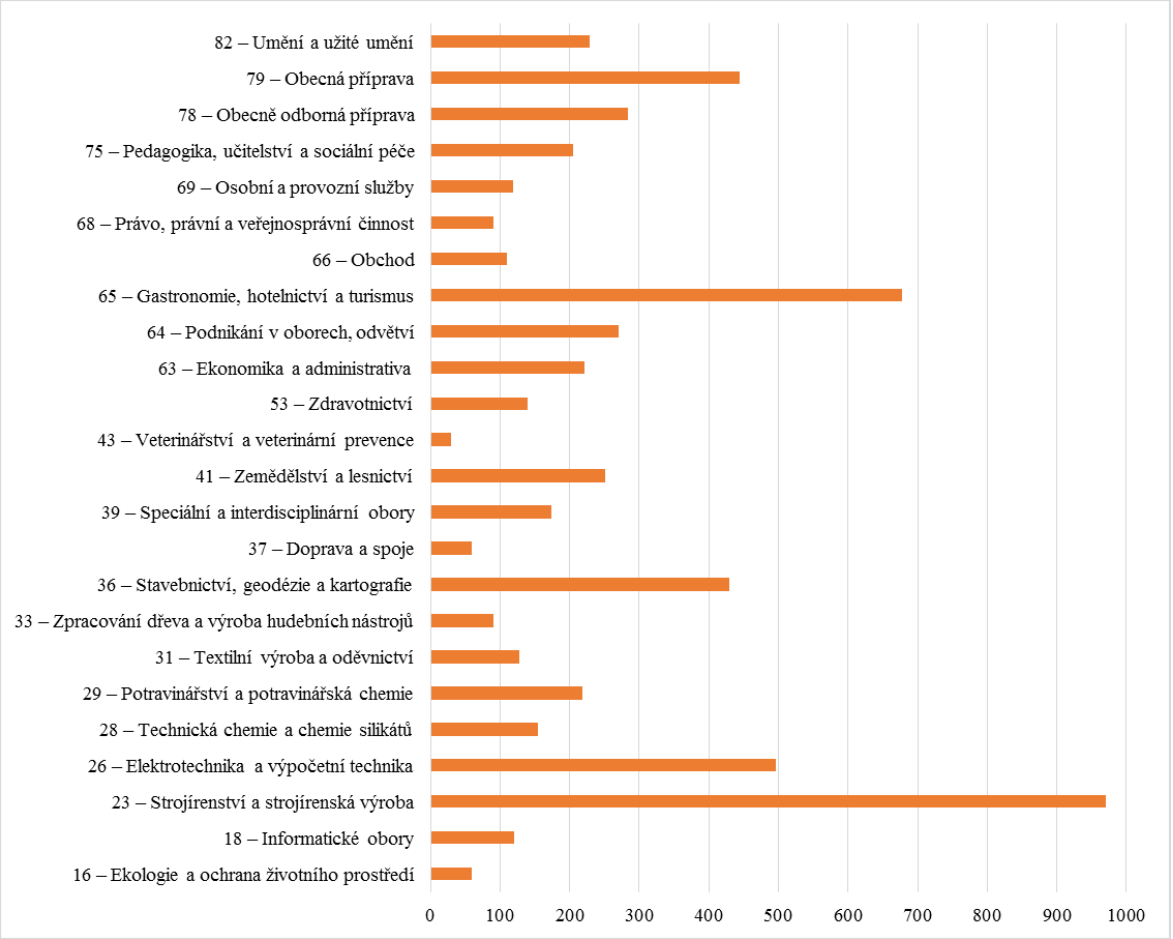

Zdroj: Vlastní výpočty a zpracování dle EDULK: Katalog oborů pro školní rok 2017/2018

Nabídka studijních oborů na středních školách je důležitým ukazatelem pro zhodnocení vzdělávací soustavy Libereckého kraje. Nicméně je vhodné podívat se na situaci poptávky po studijních oborech. O některé obory zájem převyšuje nabídku, u jiných je situace naprosto opačná, a sice že školy mají problém naplnit nabízený obor.

Jak již bylo zmíněno výše, tradičně oblíbenými obory u zájemců o studium patří obecné vzdělávací obory nabízené gymnázii. Velká poptávka je i po oborech nabízející studium cestovního ruchu a ekonomiky. Oproti tomu je mezi žáky základních škol malý zájem o obory kuchař a číšník. Umělecké obory se také potýkají s nedostatkem zájemců o studium, a to především v oblasti uměleckořemeslného zpracování skla. Tradiční obory jako je například zedník, elektrikář a obráběč kovů byly naplněny jen díky možnosti otevření víceoborové třídy (EDULK, 2017). Víceoborové třídy mají společnou obecnou výuku a následně rozdílné předměty dle studovaného oboru. Fungování víceoborových tříd je finančně i personálně náročnější oproti jednooborovým třídám, ale umožňuje zachování

některých oborů. Liberecký kraj poskytl v roce 2013 finanční příspěvek ve výši 1 894 000 korun na fungování víceoborových tříd v kraji (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2013).

Můžeme shrnout, že v Libereckém kraji převažuje zájem o obecně zaměřené obory ukončené maturitní zkouškou. Oproti tomu klesl zájem o úzce zaměřené obory, jejichž studium je zakončeno výučním listem. Obory, o které je malý zájem mezi uchazeči se dají zachovat sloučením více oborů a vytvořením víceoborových tříd.

Největší podíl studentů ukončující své studium předčasně najdeme v oborech zakončených výučním listem. Jak je patrné z tabulky 5, tento problém je definován i v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Libereckém kraji na období 2016 – 2020. Na toto období je cílem snížit předčasné odchody ze vzdělávání o 5 %. Přizpůsobování sítě oborů demografickému vývoji a požadavkům trhu práce by se mělo dosáhnout vytvořením metodiky pro posuzování sítě oborů v návaznosti na předpokládané potřeby trhu práce. S potřebami trhu práce souvisí i zvýšení podílu technických a přírodovědných oborů v celkové oborové struktuře v kraji o 3 %, s čímž souvisí i plánovaná zvýšená podpora těchto oborů. V minulosti byla úspěšná kampaň TechYes[20] a projekt TechUP[21] podporující studium technicky zaměřených oborů. Jelikož se v minulých letech osvědčila v rámci studia praxe a odborný výcvik, bude důležité navázat nové spolupráce se zaměstnavateli a v maximální možné míře využít spolupráce stávající. V této oblasti je klíčová spolupráce s partnery, kterými jsou Úřad práce, Hospodářská komora a Svaz průmyslu a dopravy (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

[20] Krajská kampaň zaměřená na zvýšení zájmu studentů o studium technických oborů
[21] V rámci projektu TechUP byly zorganizovány aktivity na podporu zájmu o přírodovědné a technické vzdělávání a školy byly vybaveny moderními pomůckami pro výuku těchto oborů

Tabulka 5 Cíle, opatření a indikátory pro vyšší sekundární vzdělávání

Příklady cílů:	Upravovat síť oborů dle demografického vývoje a požadavků trhu práce
	Pokračovat v systému společného přijímacího řízení
	Snižovat předčasné odchody ze vzdělávání
Příklady opatření:	Stanovovat odpovídající limity úspěšnosti ve vybraných kategoriích vzdělávání při přijímacím řízení na střední školy
	Podporovat technické a přírodovědné vzdělávání
	Spolupracovat se zaměstnavateli na realizaci odborného výcviku a odborné praxe
	Vytvořit metodiku pro posuzování sítě oborů v návaznosti na předpokládané potřeby trhu práce
Příklady indikátorů:	Zvýšení podílu technických a přírodovědných oborů v celkové oborové struktuře v kraji o 3 %
	Snížení procenta předčasných odchodů ze vzdělávání o 5 %
	Zvýšení podílu žáků se standardní délkou vzdělávání o 2 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 - 2020

2.2.3. Postsekundární vzdělávání

Na území Libereckého kraje bylo ve školním roce 2015/2016 12 škol nabízejících **nástavbové studium**, které navštěvovalo 691 studentů. Ve školním roce 2013/2014 se v oborech nástavbového studia vzdělávalo 959 studentů, což svědčí o menším zájmu o nástavbové studium. Pouze polovina studentů navštěvuje denní studium. Školy poskytující nástavbové studium jsou vázány na střední školy v regionu. Nejvíce škol poskytujících nástavbové studium najdeme v Liberci (ČSÚ, 2016c).

V posledních pěti letech pokračuje v nástavbovém studiu pouze pětina absolventů, jejichž vzdělání bylo ukončení výučním listem. Studenti, kteří nástavbové studium neukončí, tvoří podstatnou skupinu v rámci celkového počtu studentů nástavbového studia. Největší zájem je o obory spadající do skupiny Podnikání. I z těchto důvodů došlo v minulém roce k omezení tohoto oboru, který je vzhledem k následné uplatitelnosti absolventů na trhu práce příliš univerzální. Cílem v oblasti nástavbového studia na období 2016 – 2020 je zlepšit efektivitu a kvalitu vzdělávání. Z výše uvedených důvodů se v následujícím období nebudou zvyšovat stávající kapacity oborů nástavbového studia a naopak se bude cílit na zvýšení motivace žáků k dokončení studia (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015).

V rámci postsekundárního vzdělávání se můžeme setkat i s nabídkou **pomaturitního studia**

na jazykové škole. Jedná se o jednoletý studijní program, který je zakončen certifikátem o dosažené úrovni studovaného jazyka. Studium je placené a velkou nevýhodou pro studenty je fakt, že nemají statut studenta. V Libereckém kraji nabízí pomaturitní studium tři jazykové školy (GDI, 2017).

2.2.4. Terciární vzdělávání

V Libereckém kraji najdeme 6 **vyšších odborných škol**, které byly ve školním roce 2015/2016 navštěvovány 320 studenty. V uplynulých dvou letech tento počet klesl o třetinu. Naprostá většina studentů, konkrétně 314 z výše zmíněných 320, je zapsána v denní formě studia. Největší nabídka studia na vyšších odborných školách je na území okresu Jablonec nad Nisou. Zájem o studium vyšší odborné školy v okrese Jablonec nad Nisou potvrzují i počty studentů – ve školním roce 2015/2016 se polovina studentů vyšších odborných škol v Libereckém kraji vzdělávala v okrese Jablonec nad Nisou (ČSÚ, 2016c).

Všechny vyšší odborné školy v kraji jsou součástí středních škol, což je při nižším počtu studentů výraznou ekonomickou výhodou. Vyšší odborné školy jsou v Libereckém kraji velmi úzce zaměřeny a poskytují vzdělání v oblasti informačních technologií, zdravotnictví a umění (Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ, 2015). Například Střední uměleckoprůmyslová škola a vyšší odborná škola v Turnově, nabízí vyšší odborné studium v oblasti restaurování kovů. Z celorepublikového hlediska se jedná o jedinou školu nabízející studium tohoto oboru (SUPŠ A VOŠ Turnov, 2017).

V rámci Dlouhodobého záměru vzdělávání Libereckého kraje se na období 2016 – 2020 počítá se zachováním stávající sítě odborných škol. Podporovány budou obory technicky zaměřené nebo unikátní v rámci České republiky. Klíčová je spolupráce se zaměstnavateli a umožnění praktické přípravy studentů vyšších odborných škol. Hlavním indikátorem je definován snížený počet odchodů studentů před ukončením studia.

Tabulka 6 Cíle, opatření a indikátory pro vyšší odborné vzdělávání

Cíl:	Zachování sítě vyšších odborných škol v kraji
Opatření:	Podporovat obory vyšších odborných škol, které umožňují oboustrannou prostupnost na vysoké školy
	V síti vyšších odborných škol upřednostňovat obory technicky zaměřené, obory ojedinělé a prakticky zaměřené
	V rámci praktické přípravy studentů vyšších odborných škol podporovat úzkou spolupráci se zaměstnavateli s možnostmi uplatnění po absolvování vyšších odborných škol
Indikátor:	Snížit předčasné odchody studentů vyšších odborných škol

Zdroj: Vlastní zpracování dle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje na období 2016 - 2020

Na území Libereckého kraje se nachází 1 veřejná **vysoká škola** – Technická univerzita Liberec (dále TUL). TUL má v současné době 8 fakult (viz tab. 8), které navštěvuje necelých deset tisíc studentů (ČSÚ, 2016c).

Graf 10 Vývoj počtu absolventů Technické univerzity Liberec

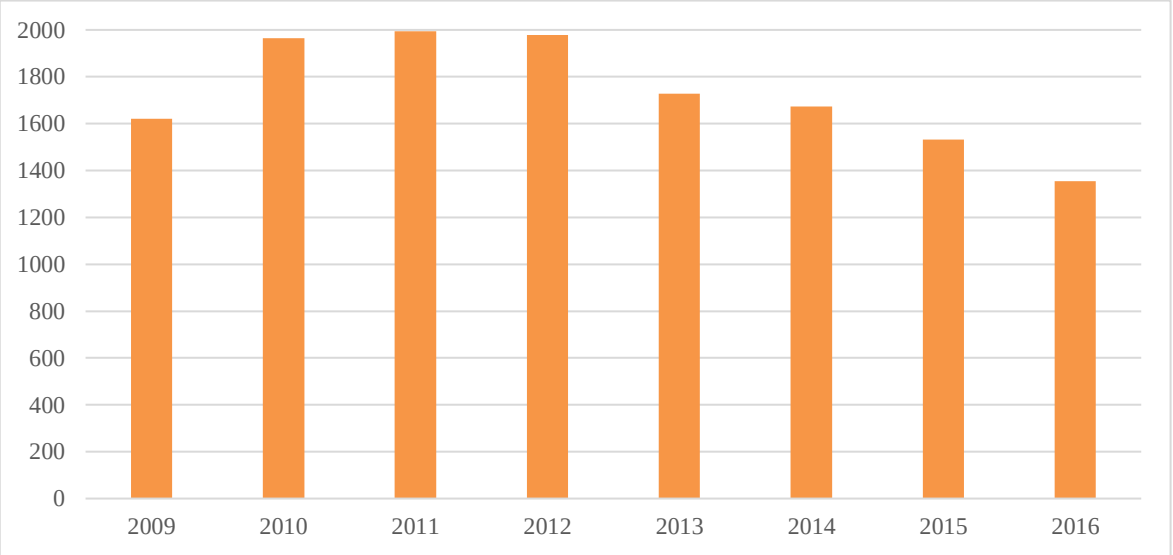

Zdroj: Vlastní zpracování dle MŠMT: Výkonové ukazatele: Vysoké školy – absolventi dle vysoké školy/fakulty

Graf 10 zobrazuje vývoj počtu absolventů TUL mezi lety 2009 a 2016. V roce 2011 měla univerzita 1979 absolventů, od té doby počet absolventů univerzity konstantně klesá a v roce 2016 činil 1354 absolventů (MŠMT, 2016).

Následující tabulka shrnuje obory studia nabízené v rámci jednotlivých fakult. Textilní průmysl má v Libereckém kraji bohatou historii, a tak i navzdory útlumu tohoto odvětví, jsou zachovány obory studia v této oblasti. Další významnou fakultou je Fakulta umění a architektury, která spolu s dalšími dvěma fakultami v České republice nabízí studium architektury a urbanismu. Velkým projektem TUL je zřízení Ústavu pro nanomateriály,

pokročilé technologie a inovace. Jedná se o špičkově vybavené pracoviště poskytující zázemí pro výzkumné projekty. Ústav úzce spolupracuje s firmami za účelem implementace výsledků výzkumů do praxe. Významným oborem spolupráce je oblast robotiky, mechatroniky a energetiky (Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace, 2017).

Tabulka 7 Fakulty Technické univerzity v Liberci a nabízené obory studia

Fakulta strojní	Strojní inženýrství
Fakulta textilní	Textilní a oděvní návrhářství
	Textilní marketing
	Textilní technologie, materiály a nanomateriály
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická	Specializace v pedagogice
	Aplikovaná matematika
	Učitelství pro základní školy
Ekonomická fakulta	Podniková ekonomika
	Ekonomika a management mezinárodního obchodu
	Ekonomika a management služeb
Fakulta umění a architektury	Architektura a urbanismus
	Výtvarná umění
	Design
Fakulta mechatroniky, informatiky a mezioborových studií	Elektrotechnika a informatika
	Informační technologie
	Nanotechnologie
	Aplikované vědy v inženýrství
Fakulta zdravotnických studií	Ošetřovatelství
	Specializace ve zdravotnictví
	Biomedicínská technika
Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace	Výzkumné centrum v oborech strojírenství a materiálového inženýrství

Zdroj: Vlastní zpracování dle Organizační schéma TUL

Graf 11 porovnává počty absolventů jednotlivých fakult za uplynulé 4 roky. Zatímco v roce 2013 největší počet absolventů produkovala Ekonomická fakulta, v roce 2016 jasně převažuje v počtu absolventů Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. V roce 2016 dokončilo studium na této fakultě přesně 437 studentů. Stabilní počet absolventů pozorujeme v případě Fakulty umění a architektury. Významný pokles absolventů je patrný na Fakultě textilní. Celkový klesající počet absolventů kopíruje vývoj počtu absolventů Fakulty strojní a Fakulty mechatroniky, informatiky a mezioborových studií. Fakulta zdravotnických studií měla v roce 2016 22 absolventů. Vzhledem k nedávnému založení fakulty nejsou k dispozici údaje z předchozích let (MŠMT, 2016).

Graf 11 Počet absolventů jednotlivých fakult TUL 2013 – 2016

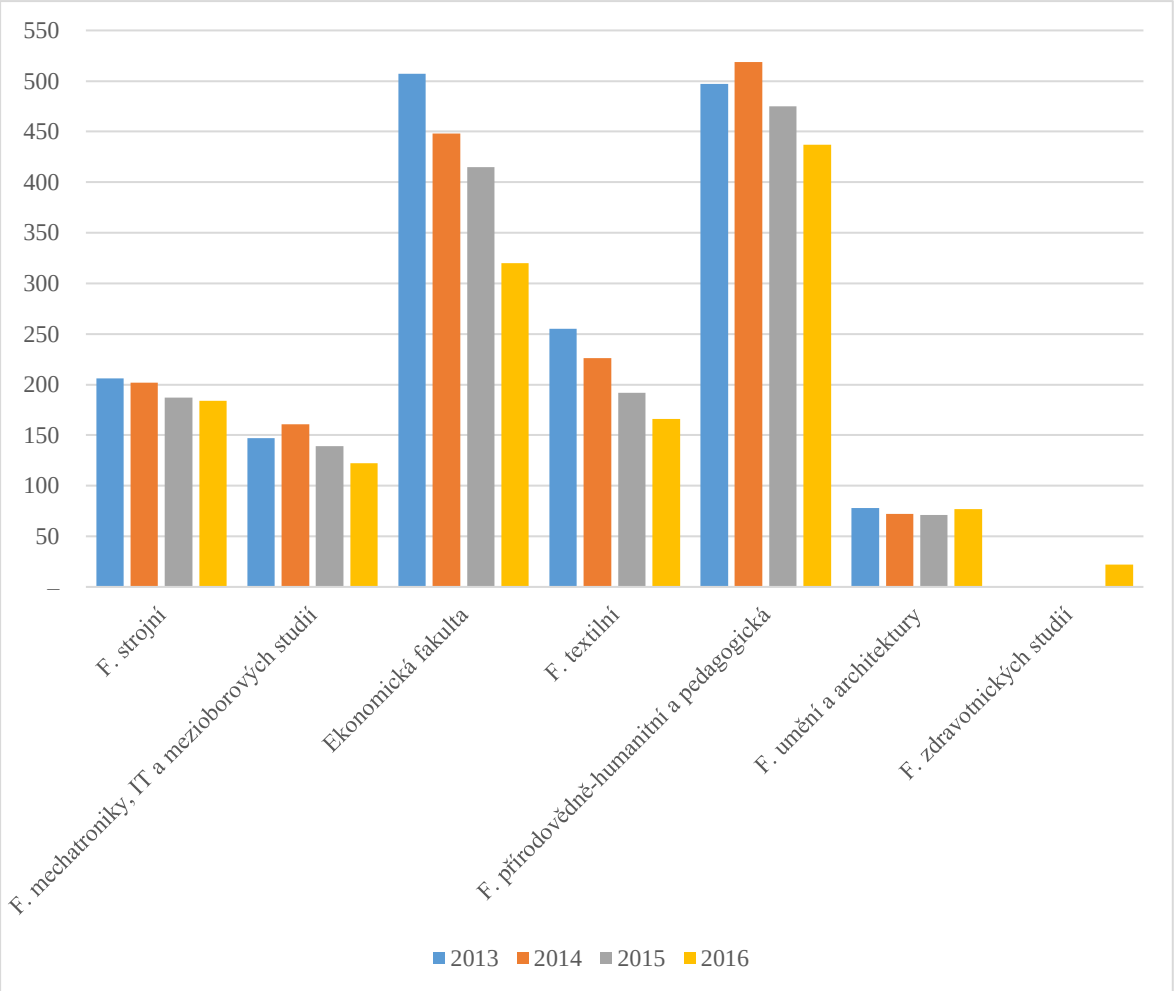

Zdroj: Vlastní zpracování dle MŠMT: Výkonové ukazatele: Vysoké školy – absolventi dle vysoké školy/fakulty

Technická univerzita Liberec má ve vzdělávací soustavě zcela specifické postavení. Absolventi nejsou vzděláváni pouze pro regionální trh práce, ale význam univerzity je celorepublikový.

2.3. Dílčí závěr

Vzdělávací soustava v Libereckém kraji je kompletní a poskytuje vzdělání ve všech stupních. V oblasti preprimárního vzdělávání je díky demografickému vývoji obyvatelstva, tlak na zvyšování počtu míst v mateřských školách. Vzhledem k povinnosti přijmout do mateřské školy dítě předškolního věku, došlo ke změně věkové struktury dětí v mateřských školách. Nedostatek míst v mateřských školách vedl k nárůstu počtu soukromých mateřských škol.

Na prvním stupni základních škol pozorujeme v posledních letech zvyšující se počty žáků, kdežto druhý stupeň základních škol stále bojuje s malým počtem žáků. Menší počet žáků na druhém stupni je jednak důsledkem demografického vývoje, který je umocněn odchody žáků na víceletá gymnázia.

V Libereckém kraji najdeme nejširší nabídku studia na středních školách v oborech strojírenské výroby, gastronomie a umění. Význam oborů v rámci skupiny umění je dán historicky. Jedná se především o obory zaměřené na uměleckoprůmyslové zpracování skla. Nejvíce míst pro studenty je nabízeno v oblasti gastronomie, elektrotechniky a výpočetní techniky. Oproti tomu největší zájem ze strany studentů je o obecně zaměřené obory, které nabízejí gymnázia, dále pak o cestovní ruch a ekonomii. Nejméně vyhledávanými obory u studentů jsou umělecké obory, kuchař, číšník, zedník, elektrikář a v neposlední řadě také obráběč kovů. Pozorujeme klesající zájem o nástavbové studium, které je nejvíce nabízeno v oboru Podnikání. Nástavbové studium se potýká s vysokým procentem studentů, kteří studium nedokončí.

Vyšší odborné školy v Libereckém kraji jsou zaměřeny na oblast informačních technologií, zdravotnictví a umění a jsou součástí stejně zaměřených středních škol. Na území Libereckého kraje najdeme 1 vysokou školu. I přes malý zájem ze strany studentů je v rámci vysoké školy zachována fakulta textilní. Největší počet absolventů vykazují Fakulta ekonomická a Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Význam univerzity přesahuje hranice regionu, a tudíž univerzita nevzdělává studenty pouze pro potřeby regionálního trhu práce. Celorepublikový význam má i v posledních letech zřízený Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace, který úzce spolupracuje se soukromou sférou.

3. Trh práce v Libereckém kraji

Následující kapitola zanalyzuje trh práce v Libereckém kraji a jeho vývoj. Nejprve bude zhodnocena nezaměstnanost a zaměstnanost v regionu, poté volná pracovní místa se zaměřením na postavení absolventů na trhu práce. Závěr kapitoly představí politiku zaměstnanosti v Libereckém kraji a výsledky její realizace za rok 2016.

3.1. Zaměstnanost

Zaměstnanost a její vývoj v Libereckém kraji bude analyzována dle celkového počtu zaměstnaných a počtu zaměstnaných v jednotlivých sektorech národního hospodářství.

Počet zaměstnaných se v Libereckém kraji pohybuje okolo 200 tisíc osob. Významné snížení počtu nezaměstnaných pozorujeme v roce 2009, kdy bylo v Libereckém kraji zaměstnáno 197 tisíc osob. Nejhlubší propad v počtu zaměstnaných zaznamenal trh práce v roce 2012, kdy počet zaměstnaných klesl na 193 800 osob. Nicméně od tohoto roku pozorujeme nárůst a v roce 2015 bylo v Libereckém kraji evidováno 205 tisíc zaměstnaných osob.

Graf 12 Počet zaměstnaných v Libereckém kraji mezi lety 2007 – 2015

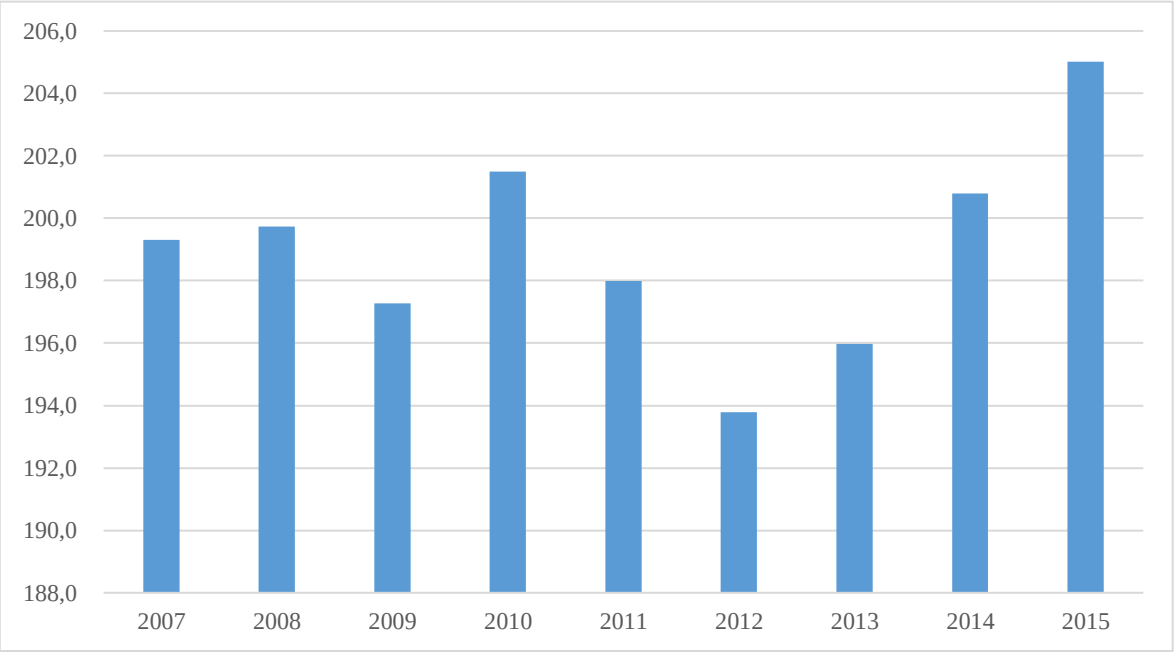

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Dlouhodobý vývoj Libereckého kraje 2. část

Počet zaměstnaných v sektorech národního hospodářství v Libereckém kraji kopíruje vývoj zaměstnanosti v sektorech národního hospodářství na celorepublikové úrovni. Zaměstnanost

v primárním sektoru je minimální. V roce 2008 činila 5 tisíc osob, kdežto v roce 2013 pouhých 2 700 osob. Zaměstnanost v terciárním sektoru se postupem času zvyšuje na úkor zaměstnanosti v sekundárním sektoru.

Graf 13 Zaměstnanost v Libereckém kraji v sektorech národního hospodářství mezi lety 2007 – 2015

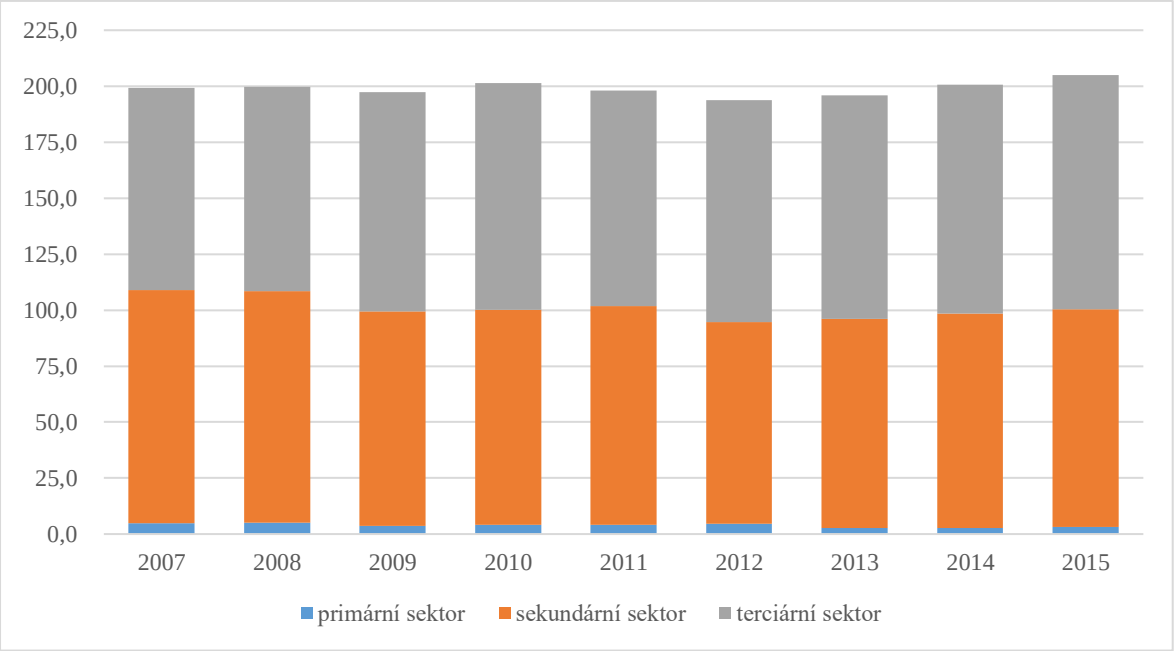

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Dlouhodobý vývoj Libereckého kraje 2. část

3.2. Nezaměstnanost

Následující graf shrnuje vývoj míry nezaměstnanosti v Libereckém kraji. V roce 2009, stejně jako u celorepublikového vývoje míry nezaměstnanosti pozorujeme výrazný vzestup, který byl zapříčiněn propuknutím celosvětové ekonomické krize. Hned v následujícím roce se podařilo míru nezaměstnanosti rychle snížit pod hranici 7 %, avšak v následujících letech opět stoupala, a to až na 9,3 % v roce 2012. Od roku 2012 se daří míru nezaměstnanosti konstantně snižovat.

Graf 14 Vývoj míry nezaměstnanosti v Libereckém kraji mezi lety 2007 – 2015

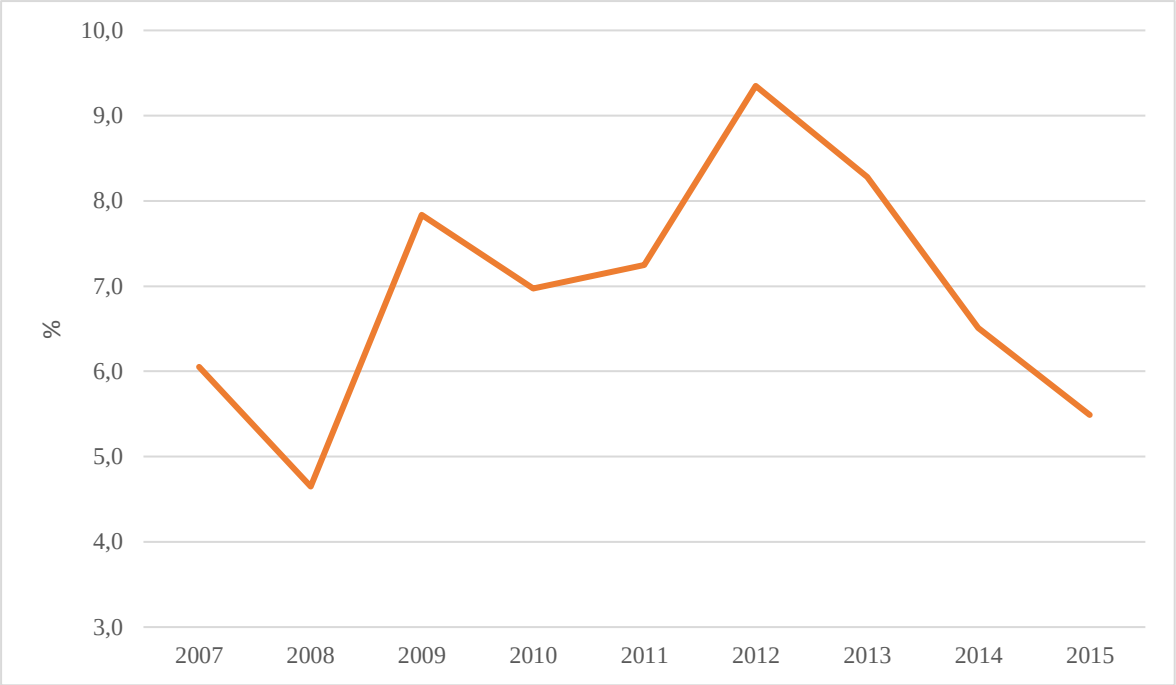

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Míra nezaměstnanosti dle regionů soudržnosti a krajů

Absolutní počty nezaměstnaných za leden každého roku jsou zobrazeny v grafu 13. Každý sloupec je rozdělen dle podílu mužů a žen na celkovém počtu nezaměstnaných. Celkový počet nezaměstnaných dosáhl svého vrcholu v lednu 2010, kdy se na území Libereckého kraje nacházelo více než 27 000 nezaměstnaných osob. Hranici 27 000 překonaly ještě statistiky v lednu 2014, ovšem od té doby se počet nezaměstnaných snižuje. V lednu 2017 činil 16 384 osob. Pozitivem je stále se snižující počet nezaměstnaných, ale nutno podotknout, že počet nezaměstnaných v lednu 2008 byl ve srovnání s lednem 2017 stále o více než 2 000 nezaměstnaných menší.

Dalším důležitým údajem, který je možné vyčíst z grafu je struktura pohlaví v rámci počtu nezaměstnaných. V podílu mužů a žen na celkovém počtu nezaměstnaných nelze sledovat jednoznačný trend vývoje. Zatímco v lednu 2008 převažovaly mezi nezaměstnanými ženy, od ledna 2009 tvořili větší část nezaměstnaných muži. S výjimkou ledna 2012, převažovali muži mezi nezaměstnanými až do ledna 2014, kdy se trend opět otočil. Poslední tři sledované začátky roku dominovaly mezi nezaměstnanými ženy.

Graf 15 Počet nezaměstnaných v Libereckém kraji za leden mezi lety 2008 – 2017

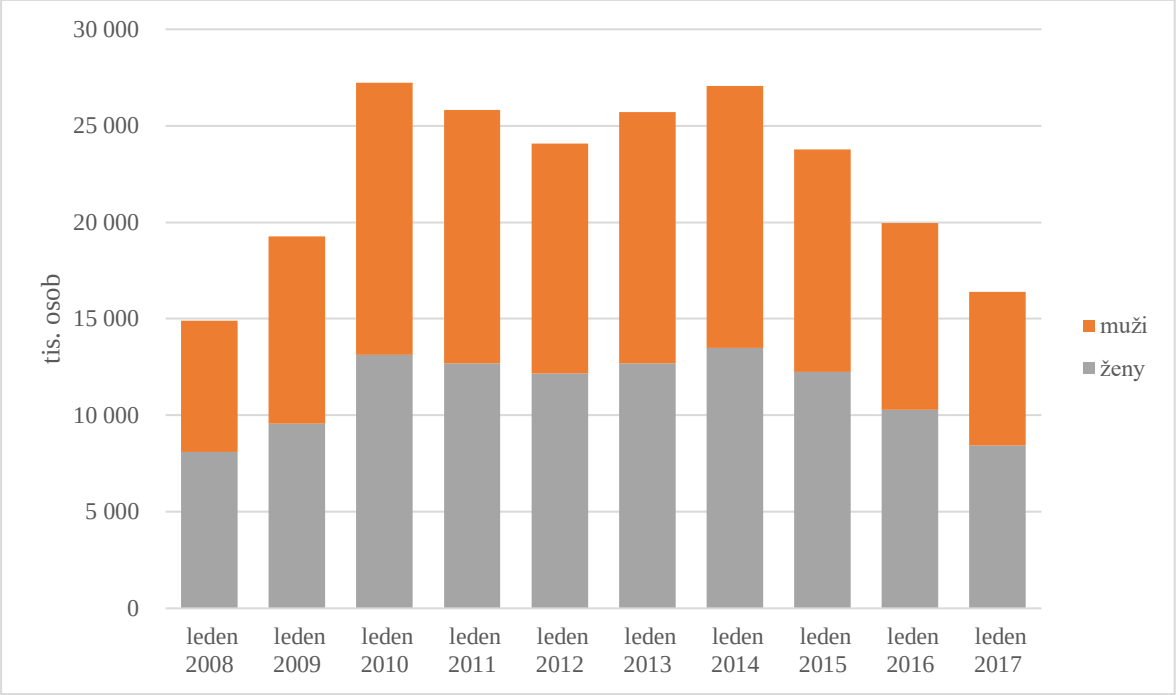

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Nezaměstnanost v Libereckém kraji v jednotlivých měsících

Počet volných pracovních míst evidovaných na úřadu práce prudce klesl v roce 2009. Nadále významně rostl až na své maximum v roce 2015, kdy počet evidovaných pracovních míst na úřadu práce činil 5 947. Pro srovnání je důležité porovnat počet pracovních míst a počet uchazečů evidovaných na úřadu práce. Vhodným ukazatelem je přepočtený počet uchazečů na 1 volné pracovní místo. Jak je patrné z grafu 14 v roce 2009 se o 1 pracovní místo ucházelo bezmála 22 uchazečů. O dva roky později se podařilo tuto hodnotu snížit pouze na 13 uchazečů. V tomto trendu se hodnoty vyvíjely i nadále a roce 2016 na 1 volné pracovní místo na úřadu práce připadali necelí 3 uchazeči.

Graf 16 Pracovní místa na úřadu práce a počet uchazečů na 1 pracovní místo na úřadu práce

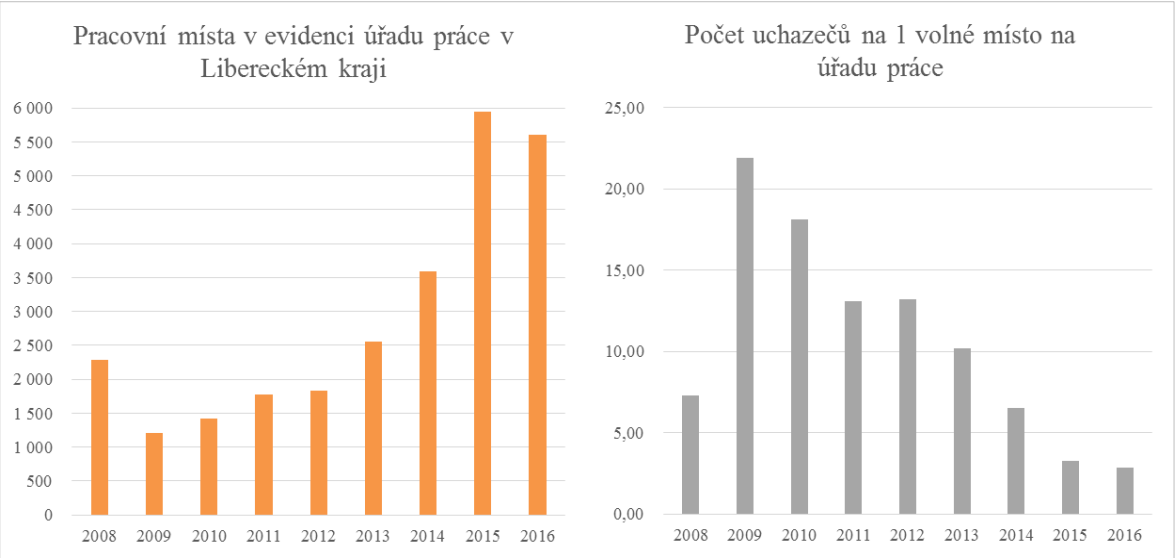

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Dlouhodobý vývoj Libereckého kraje v letech 1993 - 2016

Při analýze trhu práce Libereckého kraje je vhodné podívat se na nezaměstnanost a počet uchazečů na 1 volné pracovní místo v rámci menších územních celků, pro zjištění, které části regionu jsou více problematické. Menší územní jednotkou v rámci Libereckého kraje, za kterou se zveřejňují data, jsou okresy. Jak již bylo zmíněno výše, Liberecký kraj je tvořen 4 okresy – Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily a Česká Lípa.

Následující graf udává podíl jednotlivých okresů na celkovém počtu nezaměstnaných v Libereckém kraji k 31. 1. 2017. Nejvíce se na celkovém počtu nezaměstnaných v kraji podílí okres Liberec, a to přesně 42 %. Okresy Česká Lípa a Jablonec nad Nisou představují 20% a 21% podíl na celkovém počtu nezaměstnaných. V okrese Semily najdeme 17 % počtu nezaměstnaných v Libereckém kraji. Jelikož tento údaj je ovlivněn počtem ekonomicky aktivních obyvatel a nabídkou počtu pracovních míst v jednotlivých okresech, je přímo konfrontován s počtem uchazečů na jedno pracovní místo v evidenci úřadu práce k 31. 1. 2017. Pravá část grafu zobrazuje počet uchazečů na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce. Jak je patrné z grafu, nejvíce uchazečů je v okrese Jablonec nad Nisou. Po přepočtení 3,87 uchazeče na 1 pracovní místo. V okrese Semily hodnota také přesáhla 3 uchazeče na 1 pracovní místo, naopak v okrese Česká Lípa pozorujeme hodnotu 2,80 uchazeče. V největším okrese v kraji, tedy okrese Liberec je sledovaná hodnota nejnižší, konkrétně 2,46 uchazeče na 1 pracovní místo. Dle počtu uchazečů na 1 pracovní místo můžeme konstatovat, že v okrese Liberec má uchazeč největší šanci na zisk pracovního místa, které je v evidenci úřadu práce. Oproti tomu nejsložitější situace pro uchazeče je

v sousedním okrese Jablonec nad Nisou.

Graf 17 Podíl okresů na celkovém počtu nezaměstnaných a počet uchazečů na 1 pracovní místo v okresech

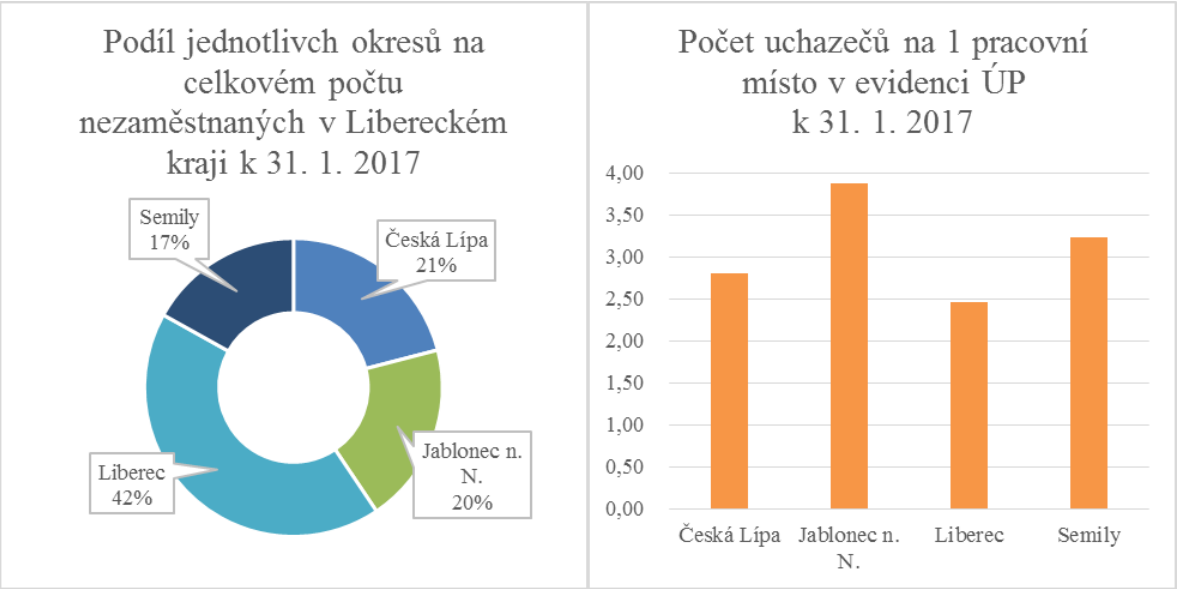

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Nezaměstnanost v Libereckém kraji k 31. 1. 2017

K identifikaci nejohroženější skupiny na trhu práce dle vzdělání je vhodné použít vzdělanostní strukturu nezaměstnaných. Vzdělanostní struktura je uvedena mezi lety 2011 až 2015 a stejně jako v případě trhu práce České republiky je rozdělena na muže a ženy. Hodnoty za jednotlivé roky představují průměrnou hodnotu v daném roce.

Z vývoje vzdělanostní struktury nezaměstnaných mužů v letech 2011 až 2015 vyplývá, že muži s vysokoškolským vzděláním jsou nejméně ohroženou skupinou na trhu práce. V případě mužů, kteří své studium zakončili středním vzděláním s maturitou, pozorujeme klesající tendenci. Dá se tedy předpokládat, že po mužích se středním vzděláním ukončené maturitou je na trhu práce zvyšující se poptávka. Nejvíce ohroženou skupinou mužů v rámci postavení na trhu práce jsou dlouhodobě absolventi středních škol bez maturity, i když při klesajícím počtu nezaměstnaných klesá i počet nezaměstnaných mužů se středním vzděláním bez maturity.

V roce 2015 bylo 5 000 nezaměstnaných mužů v Libereckém kraji se středním vzděláním bez maturity. Poslední skupinou dle vzdělání vystupující na trhu práce jsou muži se základním vzděláním či bez vzdělání. V roce 2012 pozorujeme více než dvojnásobek počtu nezaměstnaných v této kategorii. Po postupném snižování počtu uchazečů o práci se základním vzděláním či bez vzdělání došlo v roce 2015 opět k mírnému nárůstu, a to

konkrétně na 3 100 mužů.

Graf 18 Vzdělanostní struktura nezaměstnaných mužů v letech 2011 – 2015

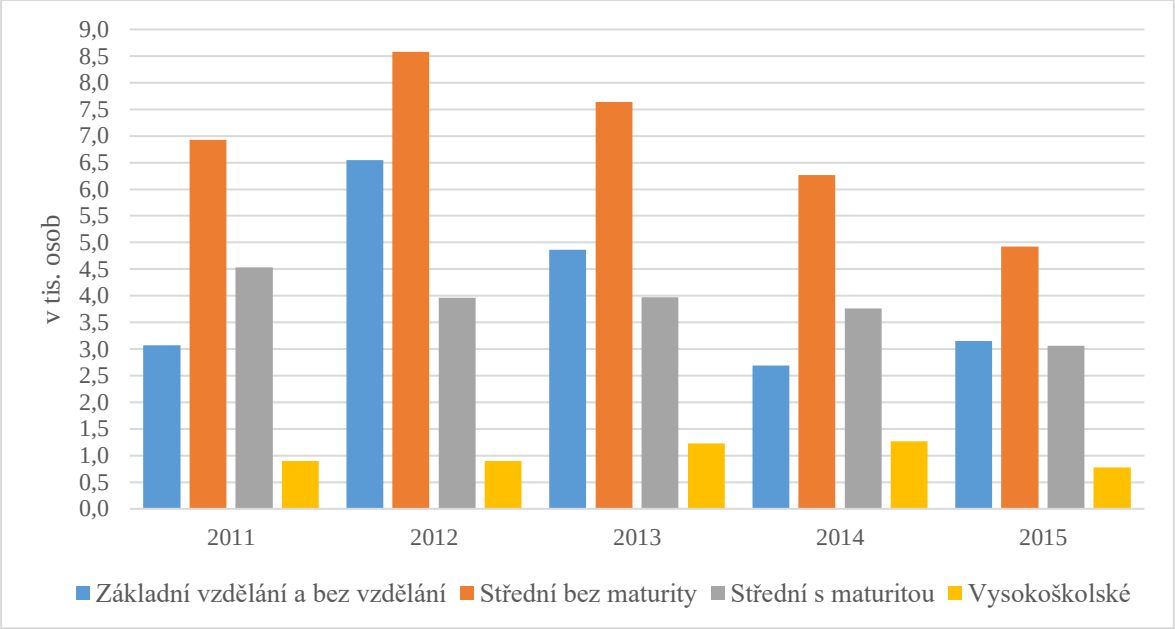

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Trh práce v ČR - časové řady: Věk a vzdělání nezaměstnaných

Stejně jako u mužů i u žen je ve vzdělanostní struktuře nezaměstnaných v Libereckém kraji nejvíce zastoupena skupina mající ukončené střední vzdělání bez maturity. Zásadní rozdíl spatřujeme ve skupině žen s ukončeným středním vzděláním maturitou, jejich počet je v porovnání s muži vyšší, což může nasvědčovat větší nabídce pracovních míst vhodných pro muže, především fyzicky náročné práce ve výrobě.

Graf 19 Vzdělanostní struktura nezaměstnaných žen v letech 2011 – 2015

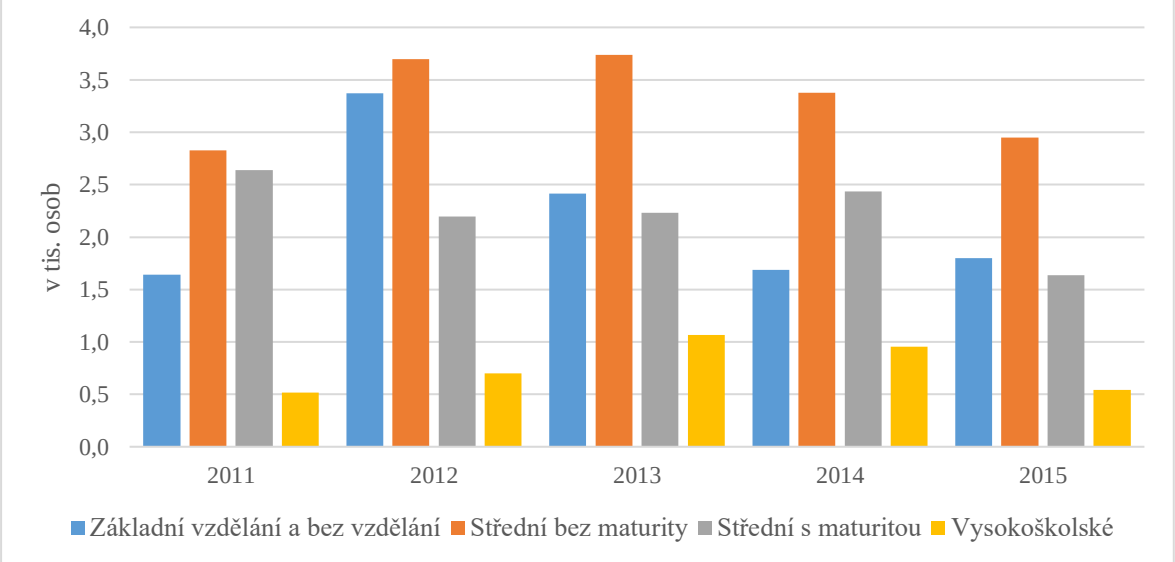

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ: Trh práce v ČR - časové řady: Věk a vzdělání nezaměstnaných

V roce 2012 došlo k výraznému zvýšení počtu nezaměstnaných žen se základním vzděláním nebo bez vzdělání. V průběhu vývoje vzdělanostní struktury nezaměstnaných žen, tvoří vždy vysokoškolsky nezaměstnané ženy nejmenší skupinu. V roce 2015 v průměru pouze 500 žen s vysokoškolským diplomem hledalo práci.

3.3. Volná pracovní místa

Analýza volných pracovních míst na regionálním trhu práce bude provedena nejprve dle profese a posléze dle úrovně vzdělání.

Následující graf zobrazuje výsledky analýzy volných pracovních míst dle Ministerstva práce a sociálních věcí v jednotlivých okresech Libereckého kraje za 4. čtvrtletí roku 2016. Skupiny jednotlivých profesí jsou uváděny dle členění CZ-ISCO na úrovni agregace 1 místa.

Graf 20 Struktura volných pracovních míst v okresech Libereckého kraje dle profese za 4. čtvrtletí roku 2016

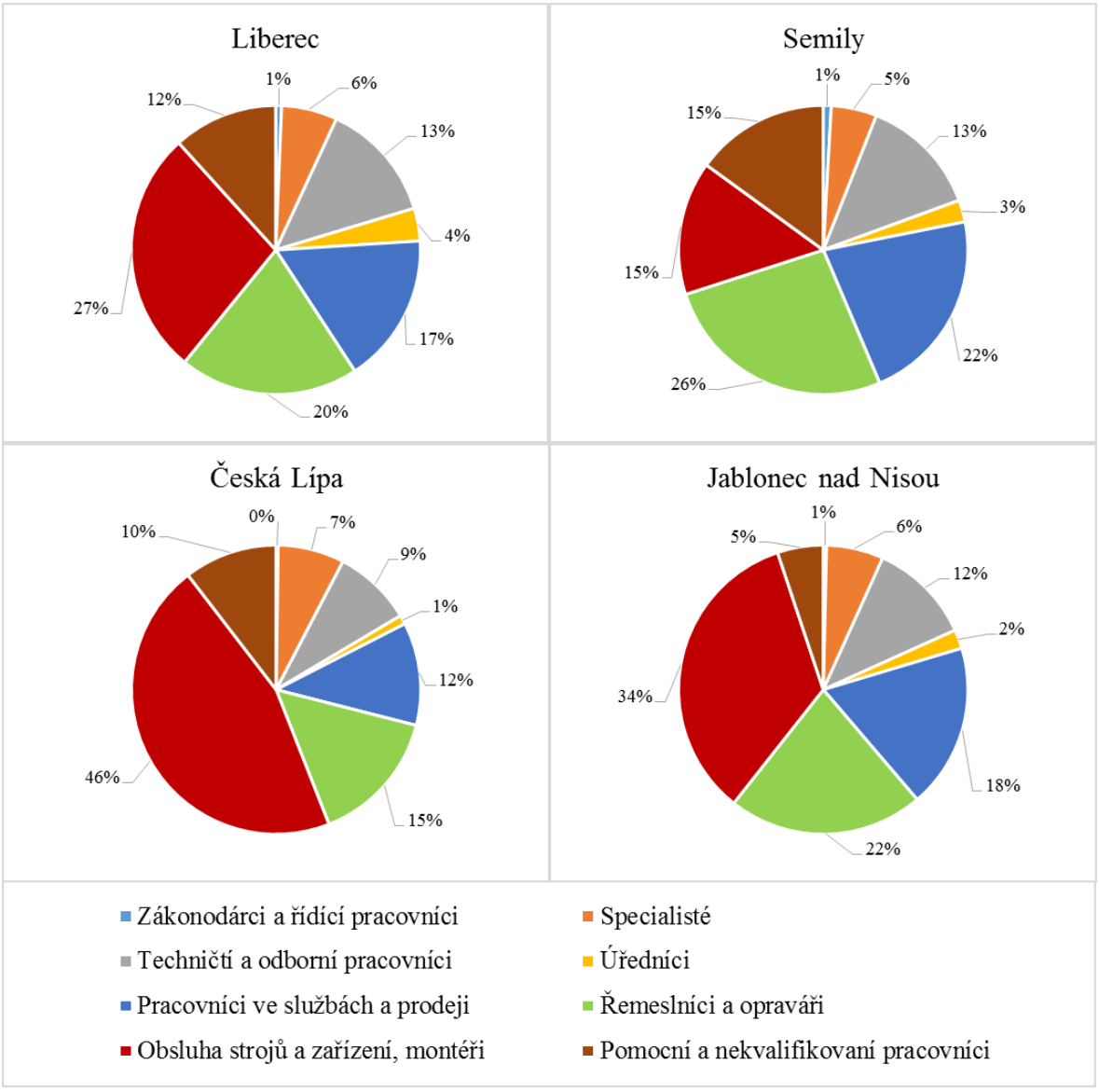

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Nabídka a poptávka na trhu práce - Analýza neobsazenosti volných pracovních míst podle profese

V okrese Liberec je nejvíce poptávaných profesí ze skupiny obsluhy strojů a zařízení. V rámci této skupiny se hledají převedším řidiči a obsluha pojízdných zařízení a montážní dělníci výrobků. Druhou nejčastěji poptávanou skupinou profesního zaměření jsou řemeslníci a opraváři, konkrétně největší nedostatek zaměstnavatelé pozorují při hledání kovodělníků a strojírenských dělníků, kterých ve 4. čtvrtletí roku 2016 zaměstnavatelé sháněli 245. Nezanedbatelný 17% podíl na počtu neobsazených pracovních míst je zastoupen pracovníky ve službách a prodeji, kde naprostou většinu tvoří pracovníci v oblasti osobních služeb (především kuchaři) a v oblasti ochrany a ostrahy. U technických a odborných pracovníků je vysoká poptávka po odborných pracovnících v oblasti vědy

a techniky, ale také v obchodní sféře a veřejné správě. V rámci pomocných a nekvalifikovaných pracovníků se jedná zejména o pracovníky v oblasti těžby nebo stavebnictví.

V okrese Semily je situace obdobná jako v okrese Liberec. Ve 4. čtvrtletí roku 2016 zaměstnavatelé nabízeli pracovní pozice pro 95 kovodělníků a strojírenských dělníků a 80 pracovních pozic pro zpracovatelé potravin, dřeva a textilu. Výraznější část grafu zaujímají pozice v rámci skupiny pracovníků ve službách a prodeji. 109 ze 196 nabízených pracovních míst byly z oblasti osobních služeb, konkrétně kuchaři, číšníci a servírky. Ve skupině profesí obsluhy strojů a zařízení se okres potýká s obrovským nedostatkem řidičů nákladních automobilů, autobusů a tramvají. Z údajů vyplývá, že se jedná o dlouhodobý problém, jelikož ve 4. čtvrtletí roku 2016 bylo nabízeno 60 pracovních míst pro řidiče, z toho 44 míst je v nabídce po dobu delší než 12 měsíců. U profesí, které nevyžadují kvalifikaci je největší poptávka po pomocných pracovnících ve výrobě.

Okres Česká Lípa se vyznačuje dominantním nedostatkem pracovníků v oblasti obsluhy strojů a zařízení. Z nabízených 589 pracovních míst se v 454 případech jednalo o obsluhu strojů na výrobu textilních a kožených výrobků. V porovnání s ostatními okresy je v České Lípě menší poptávka po řemeslnících a opravářích. Stejně jako ve dvou předešlých okresech je v České Lípě zvýšená poptávka po pracovnících ve službách a prodeji. Ze 149 nabízených pracovních míst můžeme 75 zařadit do oblasti ochrany a ostrahy.

I v okrese Jablonec nad Nisou pozorujeme zvýšený zájem o pracovníky v oblasti obsluhy strojů a zařízení. Největší poptávka byla zaznamenána po pracovnících na obsluhu strojů na výrobu a zpracování výrobků z pryže a plastu a dále na obsluhu strojů určených k výrobě potravin. Mezi řemeslníky jsou dlouhodobě nabízena pracovní místa pro nástrojaře a pracovníky stavební výroby. V oblasti služeb a prodeje opět pozorujeme nedostatek kuchařů, číšníků, servírek a především již výše zmíněných pracovníků ochrany a ostrahy.

Následující graf 21 zobrazuje strukturu volných pracovních míst v okresech Libereckého kraje dle požadovaného vzdělání za 4. čtvrtletí roku 2016. V okrese Jablonec nad Nisou uchazeči o práce stačí základní vzdělání na bezmála polovinu volných pracovních míst. Druhou výraznou skupinou jsou pracovní pozice, na které je požadováno střední odborné vzdělání ukončené výučním listem. Dalších 12 % pracovních míst je určeno pro zájemce se středním vzděláním, kteří své studium ukončili maturitní zkouškou. Pouze u 5 % nabízených

pracovních míst je požadavek na vysokoškolské vzdělání. Žádná pracovní místa nejsou nabízena uchazečům bez vzdělání.

Graf 21 Struktura volných pracovních míst v okresech Libereckého kraje dle požadovaného vzdělání za 4. čtvrtletí roku 2016

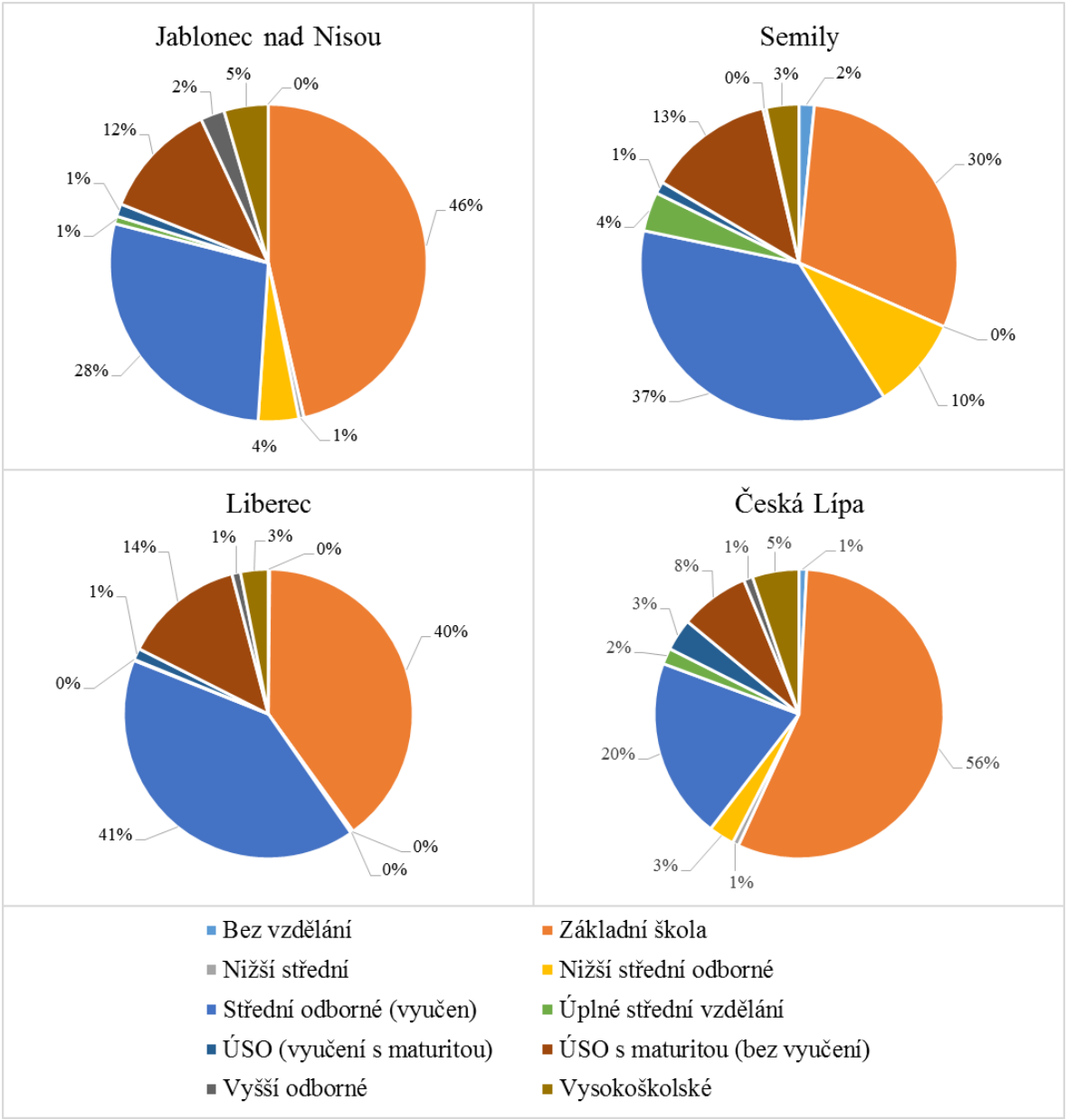

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Nabídka a poptávka na trhu práce - Analýza neobsazenosti volných pracovních míst podle vzdělání

V okrese Semily je 37 % volných pracovních míst určeno pro uchazeče se středním odborným vzděláním ukončeným výučním listem a dalších 13 % pro uchazeče se středním odborným vzděláním zakončeným maturitní zkouškou. I v okrese Semily je velké procento nabízených pracovních pozic pro uchazeče se základním vzděláním.

V okrese Liberec je struktura volných pracovních míst dle požadovaného vzdělání obdobná

jako ve dvou výše zmíněných okresech. Největší podíl na celkovém počtu nabízených pracovních pozic mají zaměstnání, která vyžadují střední odborné vzdělání či pouze základní vzdělání. V okrese Liberec jsou 3 % procenta nabízených pozic určených pro vysokoškolsky vzdělané uchazeče.

V okrese Česká Lípa je více jak polovina všech nabízených pracovních pozic vhodná pro uchazeče se základním vzděláním. Oproti tomu je zde i největší podíl nabízených pracovních míst pro vysokoškolsky vzdělané obyvatele, konkrétně stejně jako v okrese Jablonec nad Nisou 5 %. Dalších 8 % poptávaných pracovních pozic vyžaduje střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

U všech okresů je zanedbatelné procento nabízených volných pracovních pozic pro uchazeče s vyšším odborným vzděláním. Stejně tak podíl nabízených pracovních pozic požadujících vysokoškolské vzdělání v žádném okrese nepřesahuje 5 %. V celém Libereckém kraji převažuje nabídka volných pracovních míst pro uchazeče se základním nebo odborným středním vzděláním. Velké procento nabízených pozic vyžadujících základní vzdělání odpovídá nabízeným pomocným pozicím.

3.4. Postavení absolventů na trhu práce

Postavení absolventů na trhu práce je neopomenutelným ukazatelem návaznosti vzdělávací soustavy na trh práce. Při pohledu na postavení absolventů na trhu práce se nejprve podíváme na vývoj celkového počtu absolventů evidovaných na ÚP v jednotlivých letech. Dále bude představena struktura nezaměstnaných absolventů dle dosaženého vzdělání. Závěrem podkapitoly budou uvedeny konkrétní školy s nejvyšším počtem nezaměstnaných absolventů v jednotlivých okresech Libereckého kraje.

Následující graf zobrazuje vývoj počtu absolventů škol v evidenci ÚP v Libereckém kraji. V roce 2013 bylo k 30. 9. evidováno na ÚP 1650 absolventů. Jak je patrné z grafu, množství nezaměstnaných absolventů se konstantně snižuje v průběhu sledovaných let. V roce 2016 již bylo evidováno pouze 734 absolventů. Důležitým měřítkem uplatnitelnosti absolventů na trhu práce je délka jejich evidence na ÚP. Obecně mají absolventi po dokončení studia měsíční ochrannou lhůtu, při které se předpokládá, že absolvent začne pracovat. Absolvent se tedy hlásí k registraci na ÚP nejdříve po měsíci od ukončení studia. Šedé sloupce v grafu

zobrazují počet absolventů v evidenci ÚP déle než 5 měsíců. Skutečnost, že se daří snižovat počet absolventů s delší dobou registrace na ÚP koresponduje s celkovým snížením nezaměstnaných jak absolventů, tak obecně všech uchazečů na trhu práce. Většina absolventů najde práci v následujících 6 měsících po ukončení studia. Je nutné zohlednit i dobu trvání výběrových řízení, která se u výběrových řízeních skládajících se z několika kol standardně pohybuje v rozmezí několika týdnů.

Graf 22 Počet absolventů v evidenci ÚP k 30. 9. 2013 – 2016

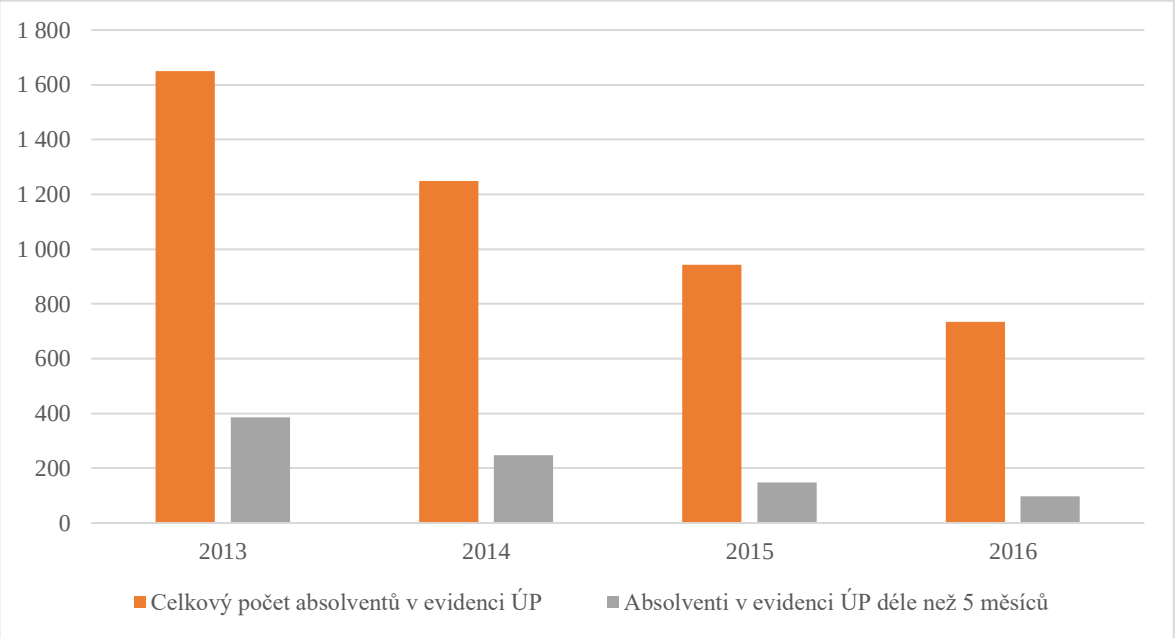

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Pololetní statistiky absolventů škol a mladistvých v evidenci ÚP

Vzdělanostní struktura absolventů evidovaných na ÚP v Libereckém kraji je zobrazena v následujícím grafu. Jedná se o strukturu k 30. 9. 2016, kdy bylo na ÚP, jak již bylo zmíněno výše, evidováno 734 absolventů. Největší skupinu absolventů evidovaných na ÚP tvoří absolventi střeních odborných škol. Naproti tomu absolventů gymnázií bylo registrováno na ÚP pouze 21, což svědčí o velkém procentu absolventů gymnázií pokračujících ve studiu na vysoké škole. Kdyby tomu tak nebylo, uplatnitelnost absolventů gymnázií na trhu práce by byla malá z důvodu obecného zaměření studia. Počet vysokoškolsky vzdělaných absolventů registrovaných na ÚP není nijak zanedbatelný – 77 absolventů bakalářského studia a 71 absolventů magisterských programů. Zatímco v případě středních škol můžeme tvrdit, že naprostá většina absolventů vystudovala školu na území Libereckého kraje, naproti tomu nelze považovat vysokoškolsky vzdělané za absolventy Technické univerzity Liberec. Může se jednat například o absolventy jiných vysokých škol, kteří pocházejí z Libereckého kraje a po dokončení studia se vrací do regionu.

Graf 23 Vzdělanostní struktura absolventů evidovaných na ÚP k 30. 9. 2016

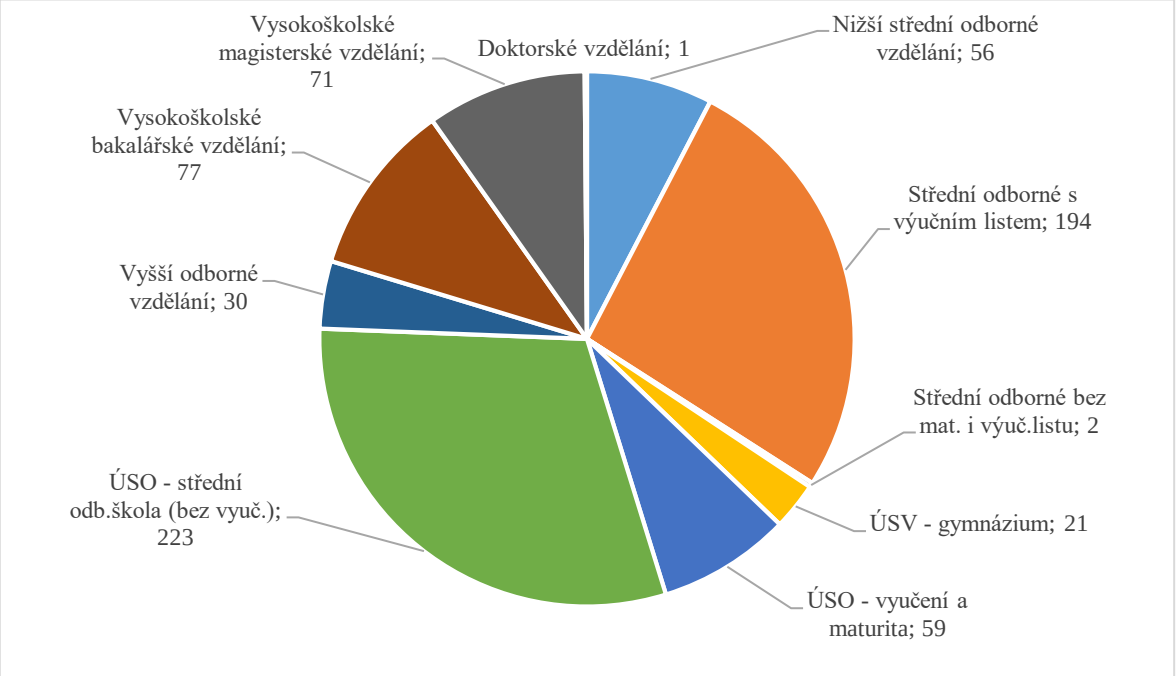

Zdroj: Vlastní zpracování dle MPSV: Pololetní statistiky absolventů škol a mladistvých v evidenci ÚP

Při pohledu na jednotlivé okresy je ze 734 absolventů registrovaných na ÚP k 30. 9. 2016 276 absolventů registrovaných v okrese Liberec. Největší část nezaměstnaných absolventů vystudovala ekonomické obory, cestovní ruch či záchranářství a bezpečnost obyvatel. Největší počet nezaměstnaných absolventů mezi středními školami vykazuje Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky v Liberci. Mezi nezaměstnanými absolventy Technické univerzity Liberec jasně dominují absolventi Ekonomické fakulty. V okrese Jablonec nad Nisou bylo registrováno na ÚP 136 absolventů. Oproti ostatním školám v regionu má Střední škola gastronomie a služeb v Jablonci nad Nisou více nezaměstnaných absolventů – a to především v oboru Kuchař-číšník. Vyšší odborná škola mezinárodního obchodu a Obchodní akademie dle statistik také produkuje dle statistik absolventy, kteří jsou hůře uplatnitelní na trhu práce. V okrese Česká Lípa na ÚP mezi 174 evidovanými absolventy dominují absolventi Střední odborné školy a Středního odborného učiliště. Jedná se především o absolventy oborů Cukrář a Práce ve stravování. Soukromá škola Euroškola Česká Lípa má nezaměstnané absolventy v oborech Ekonomika a podnikání. Okres Semily je počtem absolventů registrovaných na ÚP srovnatelný s okresem Jablonec nad Nisou – registrováno je zde 148 absolventů. Do počtu nezaměstnaných absolventů výrazněji přispívá Střední škola v Lomnici nad Popelkou v oborech Cukrář, Potravinářská výroba a Cestovní ruch. Ve stejných oborech mají problém

s uplatnitelností na trhu práce absolventi turnovské Obchodní akademie, Hotelové školy a Střední odborné školy.

3.5. Politika zaměstnanosti v Libereckém kraji

Politika zaměstnanosti je na krajské úrovni spravována Krajskou pobočkou Úřadu práce České republiky. Realizace politiky zaměstnanosti musí být v souladu s dokumenty přijatými na celorepublikové úrovni[22].

V rámci realizace politiky zaměstnanosti byly v Libereckém kraji podpořeny nástroje politiky zaměstnanosti ze státního rozpočtu a Evropského Sociálního fondu. Přehled jednotlivých nástrojů a vyplacených finančních prostředků je uveden v příloze č. 2. Největší část finančních prostředků byla vydána na podporu veřejně prospěšných prací. V souvislosti s navýšením minimální mzdy došlo ke zvýšení finančních nákladů v roce 2016 oproti roku předcházejícímu. Dohody o veřejně prospěšných pracích se zpravidla uzavírají na 12 měsíců, jedná se tedy o zaměstnání na omezenou dobu. Příjemce příspěvku na veřejně prospěšné práce ovšem mohou o příspěvek žádat opakovaně stejně jako o opakované umístění stejného uchazeče o zaměstnání. Stejně jako v předchozích letech i roce 2016 byly nejsilnější skupinou žadatelů o podporu veřejně prospěšných prací obce. Dalším hojně využívaným nástrojem politiky zaměstnanosti je zřízení společensky účelných pracovních míst. Zaměstnavatel dostává finanční příspěvek na úhradu mzdy. Velký zájem ze strany uchazečů o práci je o rekvalifikační kurzy. V roce 2016 bylo v rámci Libereckého kraje realizováno 82 rekvalifikačních kurzů zabezpečených krajskou pobočkou ÚP a 666 zvolených rekvalifikací. Jednalo se o kurzy zaměřené na sociální oblast, oblast administrativy a počítačovou gramotnost. Jak je patrné z přílohy č. 3, úspěšnost dokončení rekvalifikačních kurzů je vysoká, což Úřad práce připisuje poradenské činnosti předcházející zápisu do kurzu (ÚP ČR, 2017).

Na území Libereckého kraje byly v roce 2016 realizovány dva projekty podpořené z Evropského Sociálního fondu – Záruky pro mladé v Libereckém kraji a Podpora odborného vzdělávání zaměstnanců II (POVEZ II). **Projekt Záruky pro mladé v Libereckém kraji** je plánován na období mezi roky 2015 až 2019. Cílovou skupinou

[22] Viz 1.2.2. Politika zaměstnanosti

projektu jsou lidé mladší 30 let evidovaní na ÚP v Libereckém kraji pod dobu delší než 3 měsíce. Projekt je založen na individuálním poradentství a pětidenním programem zaměřeným na zlepšení schopnosti sebeprezentace, čímž jsou uchazeči o práci lépe připraveni na výběrová řízení u potenciálního zaměstnavatele. Celkový rozpočet projektu je naplánován na více než 55 mil. Kč, v roce 2016 bylo na poradenství a aktivity vyčerpáno 2,6 mil. Kč. **Projekt na podporu odborného vzdělávání zaměstnanců II** byl zahájen v roce 2016 a je naplánován až do roku 2020. POVEZ II cílí na pomoc zaměstnavatelům s odborným vzděláváním zaměstnanců. V rámci projektu zaměstnavatelé mohou požádat o finanční příspěvek na rekvalifikaci či externí vzdělávání svých zaměstnanců. V průběhu roku 2016 byly podány žádosti o podporu 570 vzdělávacích aktivit. Vyhověno bylo 386 žádostí o finanční příspěvek na vzdělávací aktivity (ÚP ČR, 2017).

Tabulka 8 Vyhodnocení politiky zaměstnanosti za rok 2016

Uchazeči o zaměstnání:	**k 31. 12. 2015**	**k 31. 12. 2016**	**Rozdíl**
s evidencí delší než 12 měsíců	7 736	5 601	2 135
ve věku do 30 let	4 889	3 862	1 027
ve věku nad 50 let	5 787	4 981	806
se zdravotním postižením	2 557	2 219	338

Zdroj: Vlastní zpracování dle Úřad práce ČR: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017

Tabulka 8 shrnuje dopady politiky zaměstnanosti v Libereckém kraji za rok 2016. Z počtů uchazečů o zaměstnání je patrné, že došlo ke zlepšení situace ve všech výše uvedených kategoriích uchazečů. Obzvláště důležité je snížení počtu uchazečů s dlouhodobou evidencí na ÚP, kteří obtížněji hledají uplatnění na trhu práce. Dlouhodobá nezaměstnanost s sebou přináší nejen ekonomické důsledky pro daného jedince, ale také sociální, například v podobě ztráty pracovních návyků či kontaktu se společenským životem.

3.6. Dílčí závěr

Nezaměstnanost v Libereckém kraji kopíruje celorepublikový vývoj. Pozorujeme velký nárůst nezaměstnanosti v důsledku vypuknutí celosvětové ekonomické krize v roce 2009 a následně velmi rychlé oživení, a tedy snížení nezaměstnanosti v roce 2012. Poté pozorujeme útlum české ekonomiky a opětovné zvýšení nezaměstnanosti. Dle struktur nezaměstnanosti můžeme konstatovat, že ekonomická krize se více dotkla mužů, kterých

mezi nezaměstnanými přibylo více než žen. Tento fakt, lze přisoudit útlumu výroby v automobilovém průmyslu, kde pracují převážně muži. V Libereckém kraji najdeme hojné zastoupení firem vyrábějící komponenty pro automobilový průmysl.

Počet volných pracovních míst se od roku 2009 zvyšuje. V roce 2015 bylo v Libereckém kraji evidováno necelých 6 tisíc volných pracovních míst. Zlepšující se situaci na trhu práce potvrzují i počty uchazečů na 1 volné pracovní místo. V roce 2009 se v průměru na 1 volné pracovní místo hlásilo 20 uchazečů, kdežto v roce 2016 jsou to 3 uchazeči. Nejvíce uchazečů na pracovní místo v Libereckém kraji evidujeme v okrese Jablonec nad Nisou. Vzdělanostní struktura nezaměstnaných mužů ukazuje, že nejohroženější skupinou na trhu práce jsou muži se středním vzděláním bez maturity. Naproti tomu u žen je vyšší počet nezaměstnaných se středním vzděláním ukončeným maturitní zkouškou. Výraznější část nezaměstnaných oproti mužům tvoří ženy se základním vzděláním.

Počet zaměstnaných se v Libereckém kraji pohybuje okolo 200 tis. Od roku 2012 pozorujeme mírný nárůst na hodnotu 205 tis. zaměstnaných osob v roce 2015. Zaměstnanost v sektorech národního hospodářství je ovlivněna velkým počtem společností vyrábějící komponenty pro automobilový průmysl. Zaměstnanost v primárním sektoru je minimální a v čase stále klesá. Vysoké procento zaměstnanosti v sekundárním sektoru v posledních letech mírně ustupuje na úkor zvyšování zaměstnaností v terciárním sektoru, což je spojeno s rozvojem vzdělávání a poskytováním služeb.

Nabídka volných pracovních míst dle profese je pestrá, přesto v počtu nabízených pozic převažuje nabídka zaměstnání pro montážní dělníky, pracovníky ve službách (kuchař, číšník, ochrana a ostraha) a řidiče nákladních aut a autobusů. U poslední zmíněné skupiny řidičů se jedná dle statistik neobsazenosti pracovního místa o dlouhodobý problém. V nabídce pracovních míst dle dosaženého vzdělání významně převažují pozice vyžadující základní nebo střední odborné vzdělání ukončené výučním listem. Méně než 5 % nabízených pracovních míst je pro uchazeče s vysokoškolským diplomem. Tento nízký počet pracovních míst pro absolventy vysokých škol neznamená takto malou nabídku pracovních míst. Pracovní pozice, které vyžadují vysokoškolské vzdělání, jsou inzerovány prostřednictvím jiných kanálů – například profesní síť LinkedIn. Obecně se daří v průběhu posledních let snižovat počet absolventů evidovaných na ÚP. Podíl na tomto pozitivní vývoji má zcela jistě i projekt Záruky pro mladé v Libereckém kraji.

4. Vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy na regionální trh práce a návrh opatření na její zlepšení

Závěrečná kapitola diplomové práce vyhodnocuje vazbu vzdělávací soustavy na trh práce a následně navrhuje opatření na zlepšení této vazby.

4.1. Vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy na trh práce

Vzdělávací soustava na území Libereckého kraje je kompletní. V rámci základního stupně vzdělávání pozorujeme četné odchody na víceletá gymnázia, kde je předpoklad, že student bude pokračovat po ukončení gymnázia studiem na vysoké škole. Z pohledu regionálního trhu práce je tento předpoklad pozitivní, jelikož uplatnitelnost absolventů gymnázia je vzhledem k jejich všeobecnému vzdělání na trhu práce složitá. Počet žáků ukončující své studium základním stupněm vzdělání je sice minimální, nicméně nabídka pracovních pozic na trhu práce vyžadující pouze základní vzdělání není nijak zanedbatelná. V naprosté většině se jedná o dělnické a manuální pracovní pozice. Velká nabídka takto zaměřených pracovních míst ve dvou či tří směnných provozech je ovlivněna velkým počtem firem vyrábějící komponenty v oblasti automobilového průmyslu, které využívají geografickou blízkost hlavního závodu společnosti ŠKODA AUTO a. s. v Mladé Boleslavi.

Nejširší nabídka pracovních pozic na trhu práce v Libereckém kraji je pro studenty s ukončeným středním vzděláním, čemuž odpovídá i pestrá nabídka studijních oborů. Nabídka studia na středních školách je největší v oblasti strojírenské výroby, gastronomie a umění. Obory spadající do skupiny uměleckých oborů mají v regionu svůj historický význam a jsou zaměřeny především na zpracování drahého kamene, jehož naleziště najdeme na území Libereckého kraje. Z tohoto důvodu se na regionálním trhu práce setkáváme s pestrou nabídkou studia v této oblasti. Zájem o obory studia ze strany studentů nekoresponduje s nabídkou a kapacitou oborů. Studenti se nejčastěji hlásí ke studiu na gymnáziích, oborů cestovního ruchu a ekonomie. Nejmenší zájem ze strany studentů je o obory vzdělávající budoucí elektrikáře, číšníky a zedníky. Zájem o umělecké obory z řad studentů v posledních letech také klesá.

Trh práce v Libereckém kraji se potýká s nedostatkem technicky vzdělaných středoškoláků. Velká poptávka je především po obsluze CNC strojů. Po prozkoumání nabídky práce v Libereckém kraji mimo ÚP na internetových stránkách největších zaměstnavatelů v kraji, můžeme tuto skutečnost potvrdit. Každá velká výrobní společnost hledá do svých řad zaměstnance na obsluhu CNC strojů, strojaře, nástrojaře a IT techniky. Trh práce vyžaduje velké množství technicky zaměřených pracovníků, na středních školách je pestrá nabídka těchto studijních oborů, ale chybí zájem ze strany studentů. Další nedostatkovou profesí na trhu práce vyžadující střední vzdělání jsou řidiči nákladních automobilů a autobusů. Dle statistik neobsazenosti těchto pracovních míst se jedná o dlouhodobý problém. Vzdělávací soustava v Libereckém kraji nenabízí vzdělání konkrétně v těchto oborech, a tak si absolventi jiných oborů musí rozšířit kvalifikaci po dokončení studia. V tomto případě se jedná o získání řidičských průkazů na nákladní automobily či autobusy. Dle mého názoru je minimální zájem o tuto profesi umocněn časovou náročností a neatraktivním finančním ohodnocením.

Jak již bylo zmíněno výše, význam vysoké školy přesahuje hranice regionu. Nicméně při pohledu na počty absolventů jednotlivých fakult převažují absolventi Fakulty ekonomické a Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické, kteří jsou na regionálním trhu práce hůře uplatnitelní než například technicky vzdělaní absolventi.

Vzdělávací soustava Libereckého kraje optimálně nenavazuje na potřeby trhu práce v regionu. Problém ve struktuře nabízeného vzdělávání a jednotlivých oborů je spíše individuální – například umělecké obory, o které není mezi studenty zájem a uplatnitelnost na trhu práce je také obtížnější. Struktura vzdělávací soustavy v Libereckém kraji je dostatečná, jak nabídkou studijních oborů, tak počtem přijímaných uchazečů. Hlavním nedostatkem vzdělávací soustavy Libereckého kraje ve vazbě na potřeby regionálního trhu práce je nízký zájem studentů o studium oborů, které jsou na trhu práce intenzivně poptávány. Roli zde sehrávají i specifika regionálního trhu práce, který je v celorepublikovém srovnání nadprůměrně navázán na výrobu komponent pro automobilový průmysl. Poptávka je tedy především po technicky vzdělaných uchazečích, kteří v současné době na trhu práce chybí.

4.2. Spolupráce firem a škol

Spolupráce firem a škol je klíčová pro optimální vazbu vzdělávací soustavy a trhu práce. Jednou z možností spolupráce firem a škol jsou firemní stipendia poskytovaná studentům již během studia. Jeden z největších zaměstnavatelů v regionu společnost Magna nabízí studentům stipendijní program. Program je určen pro budoucí mechaniky, zámečníky, elektrikáře, technology, nástrojaře apod. Stipendijní program nabízí studentům získání praxe již během studia, stipendium až 40 tis. za rok po dobu studia a jistotu zaměstnání po ukončení studia. Finanční odměna je připravena i pro stipendisty, kteří spojí své bakalářské a diplomové práce se společností Magna. Dle personálního oddělení společnosti Magna je ze strany studentů o stipendijní program zájem a společnost plánuje počty stipendistů rozšiřovat.

Forma podnikových stipendií není jediným možným způsobem spolupráce firem a studentů. Pro zjištění jiných způsobů spolupráce a verifikaci vazby vzdělávací soustavy a trhu práce v Libereckém kraji jsem navštívila Hospodářskou komoru v Liberci. Spolupráce mi byla nabídnuta ze strany Okresní hospodářské komory Liberec. Zastoupení na Krajské hospodářské komoře spravují stejní lidé, tudíž mi mohly být poskytnuty informace za celý Liberecký kraj. Hospodářská komora v Libereckém kraji ať už sama nebo prostřednictvím jejich okresních pracovišť se věnuje vzdělávání, zřizuje zařízení a instituce na podporu rozvoje podnikání a vzdělanosti, spolupracuje se středními a vysokými školami při výchově učňů, maturantů i vysokoškoláků pro potřeby podnikatelské sféry, spolupracuje s ÚP na rekvalifikaci pracovníků a spolupracuje s podnikateli při celoživotním vzdělávání zaměstnanců. Hospodářská komora vystupuje jako žadatel o příspěvek z Evropských strukturálních fondů – konkrétně z Evropského sociálního fondu. Financování projektů je doplněno o prostředky ze státního rozpočtu. Vzhledem ke kontaktu s oběma stranami vystupujícími na trhu práce a vzdělávacími institucemi mají zaměstnanci Hospodářské komory dobrý přehled o potřebách trhu práce a vzdělávání.

Okresní hospodářské komory mají členskou základnu firem. Jedná se o dobrovolné členství firem. Členské firmy mají například přednost při zařazení do projektů nebo jsou pro ně pořádány semináře a vzdělávací akce. Spolupráce s Hospodářskou komorou může začít oslovením Hospodářské komory, zda firma má zájem stát se členem komory nebo naopak firmy kontaktují Hospodářskou komoru. Před realizací projektů provádí Hospodářská

komora průzkum mezi svými členy, o jakým směrem zaměřený projekt by byl největší zájem. Hospodářská komora je v kontaktu s personalisty jednotlivých firem, a přestože členství je založeno na dobrovolné bázi, dle zaměstnankyň Hospodářské komory je komunikace s personalisty velmi obtížná. Výjimkou není ani situace, kdy firma projeví o projekt zájem, ale při jeho realizace se již odmítne účastnit. V takovém případě Hospodářská komora sama aktivně vyhledává a oslovuje zájemce o projekt i mezi nečlenskými firmami.

Spolupráce mezi Hospodářskou komorou a školami je navázána z iniciativy Hospodářské komory, která oslovuje školy s nabídkou zapojení do projektů. Ve škole je určena kontaktní osoba, která je zodpovědná za komunikaci s Hospodářskou komorou. Ve spolupráci se základními a středními školami byl během roku 2015 realizován projekt Firmičky – partnerství škol a zaměstnavatelů pro rozvoj podnikavosti. Žáci základních škol a studenti středních škol se účastnili projektu v rámci zájmových kroužků, kdy do škol docházeli zástupci firem podílející se na projektu. Žáci a studenti měli svoji virtuální firmu, pomocí které se seznamovali se všemi procesy v rámci firmy – například vedení účetnictví. Projekt byl zakončen exkurzemi účastníků do firem. Dle zpětné vazby učitelů a zástupců firem se projekt mezi žáky a studenty těšil velké oblibě a seznámil účastníky s reálným chodem firmy.

ÚP je pro Hospodářskou komoru v určitých, podobně zaměřených projektech, konkurencí. Firmy ovšem dávají přednost Hospodářské komoře z důvodu administrace projektu Hospodářskou komorou. V případě projektu v rámci ÚP si firma vše sama administruje, což s sebou nese zvýšené náklady. V minulosti Hospodářská komora výjimečně spolupracovala s ÚP na úspěšném projektu ADAPTA, který byl zaměřen na pomoc nezaměstnaným, kteří dostali výpověď z organizačních důvodů. Firmám, které zaměstnaly tyto uchazeče o práci, byl poskytován finanční příspěvek na superhrubou mzdu zaměstnance po dobu půl roku. Dle výsledků projektu se 40 % nezaměstnaných podařilo v rámci této podpory zaměstnat.

Dalším projektem Hospodářské komory ve spolupráci s podnikatelským prostředím je projekt Kaleidoskop, který byl zahájen v únoru 2017 a jeho trvání se předpokládá po dobu 3 let. Jádrem projektu je podnikové vzdělávání zaměstnanců. Hospodářská komora jednak zajišťuje finanční prostředky pro realizaci vzdělávacích kurzů ale i pořádání kurzů v prostorách Hospodářské komory. Veškerá výběrová řízení spadají pod Hospodářskou

komoru, což firmy velmi oceňují. O projekt je již na samém začátku ze strany firem velký zájem a Hospodářská komora eviduje dlouhý seznam náhradníků.

Mezi připravované projekty patří vytvoření komunikační platformy pro školy, firmy a rodiče, kde budou sdíleny informace. Dle pracovnic Hospodářské komory je dostupnost informací mezi těmito třemi stranami (školy, rodiče a firmy) velkým problémem, který je třeba řešit.

Největší zájem ze strany zaměstnavatelů je o projekty, školení či vzdělávání prohlubující znalosti v oblasti měkkých a manažerských dovedností. Zaměstnavatelé se jednoznačně shodují, že právě tyto dovednosti chybí absolventům nejvíce. V posledních letech se zlepšila vybavenost uchazečů o práci v oblasti IT techniky, tudíž zájem o IT kurzy opadá. Stále velkému zájmu se těší jazykové kurzy. Největší počet zájemců je stále o studium angličtiny, ale u mladších zaměstnanců převládá zájem o studium druhého cizího jazyka, jelikož angličtinu již ovládají. Velkým překvapením pro samotné zaměstnankyně Hospodářské komory je minimální zájem ze strany uchazečů o práci o technicky zaměřené kurzy (například rozšíření skupin řidičského oprávnění), i přes získání velké výhody na trhu práce, jelikož poptávka na trhu práce po technických kvalifikacích je obrovská.

Obecně u firem převládá zájem o participaci na projektech, kde veškerou administraci zajišťuje Hospodářská komora. Ve firmách, kde je částečnou náplní práce určitého zaměstnance komunikace a spolupráce s Hospodářskou komorou, má spolupráce hladší průběh. V případě, že je tato odpovědnost přidělena personalistovi navíc k běžné agendě, je spolupráce mnohdy obtížná z důvodu nedostatku času. V průběhu let se spolupráce zlepšuje a někteří zaměstnavatelé si uvědomují výhody spolupráce se školami a sami oslovují Hospodářskou komoru o realizaci dalších projektů. Jelikož spolupráce firem se školami či subjekty veřejné správy bude vždy založena na dobrovolnosti, je naprosto klíčové u vedení firem vzbudit zájem o spolupráci a přesvědčit o výhodách takovéto spolupráce.

4.3. Návrhy opatření na zlepšení vazby vzdělávací soustavy na trh práce

Na základě vyhodnocení vazby vzdělávací soustavy a trhu práce lze navrhnout následující opatření pro její optimalizaci:

Propagace řemeslných oborů

O studium řemeslných oborů je malý zájem, na druhou stranu řemeslníků je na trhu práce nedostatek. Propagace řemeslných oborů by měla proběhnout u žáků základních škol s velkým důrazem na výbornou uplatnitelnost na trhu práce. Řemeslníci často podnikají jako osoby samostatně výdělečně činné. Jak potvrdily výsledky projektu Firmičky, žáci často nemají ponětí o reálném fungování firmy či podnikání. V rámci kampaně by tedy bylo vhodné seznámit žáky i se specifiky vlastního podnikání. Dalším důležitým aspektem je seznámit žáky s tím, co jednotlivá řemesla obnáší v praxi. Reálná ukázka výroby konkrétního řemesla například prostřednictvím předváděcích akcí, ať už v prostorách firmy nebo školy, dává žákům možnost poznat jednotlivé procesy daného řemesla. V dnešní době je neopomenutelnou součástí propagace kampaň na sociálních sítích, kde cílová skupina žáků základních škol tráví spoustu času. Jelikož mnoho žáků je při výběru střední školy ovlivněno názorem rodičů, lze považovat za přínosné do debaty zapojit i rodiče, například v rámci přednášek či seminářů.

Zatraktivnění studia technických oborů

Jak již bylo zmíněno výše, poptávka po technicky vzdělaných lidech na trhu práce není uspokojena. Nejedná se pouze o určitý obor, ale nedostatkem zaměstnanců trpí všechny firmy shánějící technicky zaměřené uchazeče o práci. Jelikož se jedná o problém týkající se všech úrovní vzdělání, je vhodné začít s výchovou a podporou vztahu k technice již na základních školách, popřípadě víceletých gymnáziích. Klíčové je seznámení žáků a studentů s výborným potenciálem uplatnění na trhu práce, který by se mohl v následujících letech díky technickému pokroku ještě zvyšovat. Jedním ze způsobů, jak přispět k zatraktivnění studia technických oborů v očích žáků a studentů, je reálný pohled na náplň práce na těchto pracovních pozicích. Žáci a studenti by se mohli seznámit s prostředím firmy během exkurzí a představení možností uplatnění technicky vzdělaného člověka na trhu práce. Přínos by jistě mělo i seznámení s možnostmi navázání spolupráce s firmou již během studia ať už prostřednictvím praxe, brigády či spolupráce na seminární nebo závěrečné práci. Dalším způsobem, jak podpořit zájem o technické obory je umožnit firmě její prezentaci na škole například prostřednictvím přednášek či besed, v rámci nichž zástupce firmy seznámí studenty s výrobky a službami, které firma nabízí zákazníkům.

Účast zástupců firem na úpravě školních vzdělávacích programů (ŠVP)

Požadavky trhu práce se mění a je důležité těmto potřebám včas přizpůsobit ŠVP. Zástupci firem jsou důležitou zpětnou vazbou pro učitele, které kompetence a dovednosti absolventům při nástupu do zaměstnání chybí. Jak bylo zmíněno výše, zaměstnavatelé se v Libereckém kraji shodují, že největší mezery mají absolventi v oblasti soft skills a manažerských dovedností. ŠVP by měly zahrnovat výuku v této oblasti. V rámci ŠVP mohou být také změněny počty vyučovaných hodin jednotlivých předmětů, je zde tedy prostor pro zvýšení dotace hodin na předměty, které pomohou zlepšit uplatnitelnost absolventů na trhu práce. Spolupráce by mohla probíhat sestavením skupiny zástupců firem v Libereckém kraji a zástupců škol. Vzhledem k aktuálnímu nástupu další fáze průmyslové revoluce tzv. Průmyslu 4.0. jsou změny v ŠVP do budoucna nevyhnutelné a jejich včasnou implementaci lze považovat za důležitý krok v optimalizaci vazby vzdělávací soustavy na trh práce.

Možnost studentů seznámit se s novými technologiemi využívaných ve firmách

Technický pokrok se rychle posouvá dopředu a tak často najdeme na školách zastaralé vybavení, se kterým se studenti učí pracovat a zacházet. Po nástupu do zaměstnání, ale pracují s jinou technikou. Firmy zpravidla disponují novými technologiemi a přístroji dříve než školy. Z tohoto důvodu by bylo vhodné navázat spolupráci s vybranými podniky, které by byly ochotny svoje vybavení se studenty školy sdílet či vést praktickou výuku v prostorách firmy. S praktickou výukou vedenou mimo budovu školy vyvstává otázka zodpovědnosti za žáky a studenty. Právní ošetření zodpovědnosti za studenta při praktické výuce funguje na Obchodní akademii, Hotelové škole a Střední odborné škole Turnov, kde praktická výuka probíhá již řadu let, následovně: na praktickou výuku je nahlíženo jako na pokračování výuky v případě, že je konána v řádném termínu. V takovém případě má zodpovědnost za studenta po celou dobu konání praxe škola, která podepíše s pracovištěm smlouvu o praxi, kde se firma zaváže, že student bude po dobu výkonu praxe pod dozorem zaměstnance. Jestliže je praxe vykonávána v jiném než předem určeném termínu, již se nejedná o pokračování výuky a v takovém případě je nutné, aby se zákonný zástupce studenta zavázal k přebrání zodpovědnosti. Praktická výuka se koná ke konci školního roku a mnohdy dojde k navázání spolupráce mezi studentem a firmou na obdobní letních prázdnin v podobě brigády. Škola má s praktickou výukou dobré zkušenosti a své studenty kontroluje

namátkovou návštěvou na daném pracovišti.

Pronájem nevyužitých prostor školy firmám

Vzhledem k demografickému vývoji najdeme ve školách prázdné nevyužité prostory. Jedním z možných řešení by bylo prostory pronajmout firmě, která je svým zaměřením blízká studijním oborům na dané škole. Spolupráce s firmou, která alespoň částečně sídlí ve stejné budově jako škola by jistě byla jednodušší. Dalším přínosem by byl finanční zisk z vedlejší činnosti školy, který by mohl být zpátky investován do fungování a vybavení školy.

Určení kontaktní osoby

Určení kontaktní osoby jak na straně firem, tak ve školách, je klíčové pro jakoukoliv formu spolupráce. Je žádoucí, aby komunikace a spolupráce s firmou či školou byla součástí pracovní náplně kontaktní osoby, popřípadě byla hodnocena nad rámec, aby byla zajištěna dostatečná motivace zaměstnance. Stanovení jedné kontaktní osoby přispěje k lepšímu navázání dlouhodobé spolupráce. Kontaktní osoba ve školách by mohla také spravovat databázi absolventů a využívat sítě absolventů k získání a navázání nových kontaktů. Příklady konkrétních kariérních cest absolventů je jedna z možností, jak mezi studenty vzbudit zájem o danou oblast. Setkání absolventů se současnými studenty mohou probíhat prostřednictvím besed, seminářů, workshopů. Další možností je uspořádání setkání s absolventy přímo na jejich pracovištích. Tuto cestu zvolilo i Gymnázium Turnov, které 16. 5. 2017 uspořádalo tzv. KARIÉRNÍ DEN. Akce byla zaměřena na studenty předposledních ročníků gymnázia, kteří předem sdělili organizátorům z řad učitelského sboru, o jaký obor mají zájem. Organizátoři akce následně domluvili jeden den na pracovišti pod vedením odborníka, který studenty zasvětil nejen do praxe daného oboru, ale také přiblížil specifika vysokoškolského studia v dané oblasti. Pro získání kontaktů ve všech potřebných oborech učitelé využili svých osobních kontaktů a sítě bývalých studentů gymnázia. Celá akce je náročná na dlouhodobou přípravu, ale jak potvrzují organizátoři, setkala se s velkým nadšením mezi studenty. Největší úspěch v oslovení dané firmy ke spolupráci byl jednoznačně prostřednictvím osobních vazeb, které mají současní studenti či zaměstnanci gymnázia. Následně probíhaly prezentace studentů o navštívené firmě, ze kterých sbírala informace i přítomná pracovnice ÚP. Akce se bude pro letošní úspěch opakovat i v následujících letech. Hlavní organizátorka celé akce je zároveň kontaktní

osobou pro spolupráci s ÚP a dalšími institucemi a výchovnou poradkyní.

Vznik informační platformy

Vznik informační a komunikační platformy, kam budou mít přístup firmy, školy a rodiče je jedním z návrhů na nový projekt v rámci Hospodářské komory. Vznik informační platformy lze považovat za první krok, který je nutný pro zlepšení vazby vzdělávací soustavy a trhu práce. Jak potvrzují pracovnice Hospodářské komory informace o možnosti zapojení do projektů, workshopů, seminářů či přednášek chybí jak na straně škol, tak firem. Jelikož rodiče mají často vliv na rozhodnutí, kterým studijním směrem se jejich dítě ubírá, bylo by vhodné i je zapojit a seznámit se všemi možnostmi a kariérními vyhlídkami, které se v případě volby určitého oboru dají předpokládat. Administrátorem informační platformy může být Hospodářská komora, která již vystupuje jako prostředník pro komunikaci s výše zmíněnými stranami nebo by tyto kompetence mohly spadat pod Krajský úřad Liberec. V případě Krajského úřadu Liberec by bylo vhodné určit pracovníka, který by zajišťoval celé fungování platformy. Velkou výhodou by byla rychlá dostupnost informací všech zúčastněných a možnost využít online poradenství v případě jakýkoliv nejasností. Aktuální a snadno dostupné informace pomohou pružně reagovat na vzniklé potřeby škol a firem.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit vazbu vzdělávací soustavy Libereckého kraje a trhu práce. V rámci naplnění cíle diplomové práce byly v úvodu stanoveny následující hypotézy:

1. Současná vazba vzdělávací soustavy Libereckého kraje a regionálního trhu práce vykazuje nedostatky v oborové struktuře nabízeného studia.

Oborová struktura nabízeného studia v Libereckém kraji je pestrá a zastoupení zde mají ve větší či menší míře prakticky všechny obory. Uplatnitelnost absolventů jednotlivých oborů na trhu práce se liší. S horší uplatnitelností na trhu práce bojují absolventi uměleckých oborů a obecně zaměřených studijních oborů (př. absolventi gymnázia, absolventi oborů zaměřených na podnikání a administrativu). Naproti tomu jsou obory, jejichž absolventi na trhu práce dlouhodobě chybí. Jedná se především o technicky zaměřené obory (nástrojař, kovodělník, stavař), ale také o obory spojené s prací ve službách (kuchař, číšník, řidič). Školy nabízejí dostatek míst pro studenty v oborech, o které je na trhu práce největší zájem. Za účelem udržení existence některých oborů vytváří školy víceoborové ročníky, kde mají studenti společnou obecnou výuku a odlišnou odbornou část studia. Oborová struktura nabízeného studia v Libereckém kraji odpovídá požadavkům trhu práce. Problém nesouladu vzdělávací soustavy a trhu práce tkví v malém zájmu studentů o studium oborů poptávaných na trhu práce. Výše uvedenou hypotézu na základě závěrů vzešlých z analýzy trhu práce a vzdělávací soustavy lze zamítnout.

2. Nedostatkem při optimalizaci vzdělávací soustavy Libereckého kraje je vzájemná spolupráce škol a firem.

Obecný rámec spolupráce škol a firem v Libereckém kraji chybí. Jednou z cest vzájemné spolupráce škol s firmami je poskytování firemních stipendií a možnost spolupráce při zpracovávání závěrečné práce. Nejedná se ovšem o formu spolupráce přímo se školou, ale o spolupráci s konkrétním studentem. Navázání této spolupráce je obvykle založeno na studentově aktivitě a oslovení dané společnosti. Hospodářská komora v některých projektech vystupuje jako prostředník mezi firmami a školami a stará se o administraci projektů, ovšem spolupráce firem a škol není jedinou náplní práce Hospodářské komory a kapacitně nemá prostor pro zintenzivnění spolupráce či zvýšení počtu projektů zaměřených

na spolupráci škol a firem. Absence prostředníka v komunikaci a spolupráci firem a škol je na současné úrovni spolupráce výrazným problémem. Jak bylo potvrzeno pracovnicemi Hospodářské komory, firmy mají zájem o projekty a jiné typy spolupráce, které nevyžadují velkou administrativní zátěž ze strany firem. Při spolupráci se školami je největším problémem absence kontaktní osoby, která by se věnovala spolupráci se soukromým sektorem a Hospodářskou komorou. Často chybí kontaktní osoba i na straně firem a tato zodpovědnost je přenesena na pracovníky personálních oddělení. Jak je uvedeno výše, spolupráce firem a škol je zásadní pro odpovídající vazbu vzdělávací soustavy a regionálního trhu práce. V této oblasti je v Libereckém kraji prostor pro zlepšení, který by mohl být vyřešen stanovením prostředníka pro komunikaci těchto subjektů, který by zároveň zpracovával administrativní agendu spojenou s daným typem spolupráce. Dalším důležitým aspektem je sdílení informací mezi školami a firmami, které v současné době není na dostačující úrovni. Jak je zmíněno výše, tento problém by mohl být minimalizován zřízením informační platformy. Na základě výše uvedených poznatků a závěrů diplomové práce můžeme druhou hypotézu potvrdit.

Z diplomové práce vyplývají i následující poznatky o vazbě vzdělávací soustavy a trhu práce. Specifikem trhu práce v Libereckém kraji je vazba na výrobu komponent pro automobilový průmysl. Tato skutečnost ovlivňuje nabídku pracovních míst na trhu práce především v oblasti dělnických pozic a práce ve dvou a tří směnných provozech. Vzhledem ke zvyšující se automatizaci a robotizaci v rámci výrobního procesu můžeme do budoucna očekávat pokles počtu těchto pracovních míst. Dalším regionálním specifikem je studium a pracovní uplatnění v oblasti umělecké výroby. Umělecké obory, zaměřené především na zpracování drahého kamene, mají v regionu svůj historický význam, nicméně v současné době se tyto obory potýkají s upadajícím zájmem studentů. Dá se tedy předpokládat, že nabídka studia umělecky zaměřených oborů bude navzdory svému historickému významu v regionu upadat.

Prostředí trhu práce je dynamické, z čehož vyplývá potřeba vzdělávací soustavy reagovat na zásadní změny odehrávající se na trhu práce. Jelikož vzdělávací soustava má určitou setrvačnost, můžeme přikládat podstatný význam predikci vývoje trhu práce a úzké spolupráci soukromého a veřejného sektoru, jakožto zřizovatele většiny vzdělávacích subjektů. Změny ve vzdělávací soustavě a její struktuře budou vzhledem k budoucím požadavkům trhu práce nevyhnutelné. V rámci nastupující koncepce Průmyslu 4. 0. se

hovoří o tzv. Zaměstnanosti 4. 0., která zahrnuje i ostatní sektory národního hospodářství. V souvislosti s koncepcí Zaměstnanosti 4. 0. můžeme očekávat změny ve struktuře profesí na trhu práce, které si vynutí úpravu vzdělávací soustavy. Závěrem je důležité zdůraznit, že vzdělávací soustava nehraje roli pouze v přípravě na budoucí povolání, ale má širší vzdělávací a především výchovnou roli.

Seznam použité literatury

Asociace krajů (2017) *Asociace krajů České republiky* [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.asociacekraju.cz/kraje-cr/liberecky-kraj/charakteristika-kraje-5/

Bran, Popa, Ioan (2016) Bran, F., Popa, D., & Ioan, I.: NON-FORMAL EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *USV Annals of Economics & Public Administration, 2016*

Bridges (2004) Briges D. (2004) *Higher Education and Economic Development*, Social Sciences (1392-0758) 2004, Vol. 44 Issue 2, p7-16. 10p.

Brožová (2003) BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2916-4.

ČOSIV (2016) *Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání: Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: https://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti/

ČSÚ (2016a) *Český statistický úřad: Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2016* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2016

ČSÚ (2016b) *Český statistický úřad: Statistická ročenka České republiky 2016* [online]. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/10-trh-prace

ČSÚ (2016c) *Český statistický úřad: Statistická ročenka Libereckého kraje - 2016* [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-libereckeho-kraje-2016

ČSÚ (2017a) *Český statistický úřad: Hrubý domácí produkt metodika* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produkt_-hdp-

ČSÚ (2017b) *Český statistický úřad: Zaměstnanost, nezaměstnanost* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

EDULK (2017) *EDULK: Přehled oborů středních a vyšších odborných škol pro školní rok 2017/2018 v Libereckém kraji* [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://www.edulk.cz/LinkClick.aspx?fileticket=Y5RLhjrgC4U%3d&tabid=72

Ern (2017) *Euroregion Neisse-Nisa-Nysa: Základní údaje* [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://www.ern.cz/index.php?D=245

Evropská komise (2015) *Evropa 2020: Cíle strategie Evropa 2020* [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

Fägerlind, Saha (2016) Fägerlind, I., & Saha, L. J. (2016). *Education and national development: A comparative perspective*. Elsevier.

GDI (2017) *GDI: Pomaturitní jazykové studium v Libereckém kraji* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.jazykovky.cz/jazykove-skoly/vyuka-jazyku/liberecky-kraj-a7/pomaturitni-studium/

Gymnázium Frýdlant (2017) *Gymnázium Frýdlant: Informace o škola* [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://www.gymfry.cz/info-skola.php

Holman (2011) HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

CHKO Český ráj (2017) *Správa CHKO Český Ráj: Charakteristika oblasti* [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://ceskyraj.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/

IMD (2016) *Institute for Management Development: The World Competitiveness Yearbook: Methodology and Principles of Analysis* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/methodo/methodology-yearbook-presentation2.pdf

ISCED (2011) *Český statistický úřad: Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

Jurečka (2013) JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.

Kameníček (2012) KAMENÍČEK, Jiří. *Lidský kapitál: bohatství, které dřímá v nás*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2139-5.

Kouřilová (2007) KOUŘILOVÁ, J. Vzdělání obyvatel ČR: regionální disparity, faktor regionálního rozvoje. Praha, 2007. Disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Národohospodářská fakulta.

Krebs a kol. (2015) *KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika*. *5., přeprac*. a *aktualiz*.vyd. *Praha*: *Wolters Kluwer Česká republika 2010*. ISBN 978-80-7357-585-4

KÚ Libereckého kraje (2015) *Výroční zpráva Libereckého kraje 2015* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: file:///C:/Users/Claudia/Downloads/Vyrocni_zprava_Libereckeho_kraje_za_rok_2015_-_CZ%20(1).pdf

Marinková, Stretti (2009) Marinková H. Stretti, M.:Formální vzdělávání, nefomální vzdělávání, informální učení. PEN, 2009, s. 247-251

Mertl, Vychová (2007) MERTL, Jan. *Úloha vzdělání a zdraví v ekonomickém rozvoji: teoretická analýza a její aplikace v podmínkách ČR*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2007. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 808672932x.

MPSV (2012) *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Změna metodiky ukazatele registrované nezaměstnanosti* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

MPSV (2013a) *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Koncepce politiky zaměstnanosti 2013 - 2020* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/file/8987/

MPSV (2013b) *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/strateg_zam_2020/strategiepz2020.pdf

MŠMT (2001) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha* [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: file:///C:/Users/Claudia/Downloads/bilakniha.pdf

MŠMT (2007a) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/10427_1_1/

MŠMT (2007b) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávací program Obecná škola 1. – 5. ročník* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-obecna-skola-cj-12035-97-20-vcetne-vsech-zmen-a-doplnku-1-cast-pro-1-5-rocnik-aktualizace-k-1-zari-2007

MŠMT (2007c) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávací program Obecná škola 6. – 9. ročník* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-obecna-skola-cj-12035-97-20-vcetne-vsech-zmen-a-doplnku-2-cast-pro-6-9-rocnik-aktualizace-k-1-zari-2007

MŠMT (2009a) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/t/ramcove-vzdelavaci-programy-podle-kategorii-oboru-vzdelani

MŠMT (2009b) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Struktura systému vzdělávání a odborné přípravy v České republice* [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr

MŠMT (2016) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Statistická ročenka školství - Výkonové ukazatele* [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-vykonove-ukazatele

MŠMT (2017a) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Rámcový vzdělávací*

program pro předškolní vzdělávání [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/39793/

MŠMT (2017b) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Reforma financování regionálního školství* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/o-webu-msmt/financovani-regionalniho-skolstvi

Národní ústav pro vzdělávání (2016) *Národní ústav pro vzdělávání: Společné vzdělávání* [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/t/in

Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ (2013) *Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu: Víceoborové třídy na středních školách dostanou téměř dva milióny Kč* [online]. 2013 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://skolstvi.kraj-lbc.cz/Viceoborove-tridy-na-strednich-skolach-dostanou-temer-dva-miliony-Kc-n210602.htm

Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu KÚ (2015) *Informační a vzdělávací portál Libereckého kraje: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje 2016* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.edulk.cz/P%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvky/tabid/72/EntryId/4196/Dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-Libereckeho-kraje-2016.aspx

OECD (2016) OECD (2016), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. [online]. 2015 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/eag-2016-en

Oketch, Schendel, McCowan (2014) Oketch, M., McCowan, T., & Schendel, R. (2014). The Impact of Tertiary Education on Development. *A Rigorous Literature Review. Department for International Development*.

Organizační schéma TUL (2017) *Technická univerzita v Liberci: Organizační schéma TUL* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.tul.cz/verejnost-a-media/o-univerzite/organizacni-schema-tul

Průcha, Veteška (2014) PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

Průcha, Walterová, Mareš (2009) PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří

MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6.,aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.

Střední školy – Liberecký kraj (2017) *Střední školy: Liberecký kraj* [online]. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: https://www.stredniskoly.cz/seznam-skol/liberecky-kraj/

Suchánková (2011) SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Předškolní vzdělávání a jeho význam pro rozvoj jazyka a řeči*. Praha: Hnutí R, 2011. ISBN 978-80-86798-14-1.

SUPŠ A VOŠ Turnov (2017) *Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Turnov: Vzdělávací programy* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.sups.info/index.php/vos/vzdelavaci-programy

Tvrdý a kol. (2007) TVRDÝ, Lubor a kol. *Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1665-4.

ÚP ČR (2017) *Úřad práce ČR: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017* [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/lbk/kop/liberec/statistiky/zprava_2016_liberecky_kraj_-_ver.pdf

Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace (2017) *Technická univerzita v Liberci: Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace: Výzkumné projekty* [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://cxi.tul.cz/vyzkumne-projekty

Vomáčková (2003) VOMÁČKOVÁ Helena (ed.): Ekonomické aspekty vzdělanosti v regionálním aspektu. Ústí nad Labem: Fakulta sociálně ekonomická UJEP, 2003

Všeobecná deklarace práv (2015) Všeobecná deklarace lidských práv. *United Nations: Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2015 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

WEF (2016) *World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2016–2017* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

Yildiz (2016) Yildiz, T. (2016). The Exploration of the Relationships between the Global Competitiveness, the ICT and Education. *Business, Management and Education*, *14*(2), 249.

Zákon č. 111/1998 Sb. (1998) Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 561/2004 Sb. (2004) Zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zormanová (2015) ZORMANOVÁ, Lucie. *Problematika málotřídních škol* [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19727/problematika-malotridnich-skol.html/

Žižková in Krebs a kol. (2015) Žižková in *KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika*. *5., přeprac*. a *aktualiz*.vyd. *Praha*: *Wolters Kluwer Česká republika 2010*. ISBN 978-80-7357-585-4

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vztahy na regionálním trhu práce a jejich vazba na vzdělávání 24

Obrázek 2 Geografická mapa Libereckého kraje 26

Seznam tabulek

Tabulka 1 Klasifikace vzdělání dle ISCED 9

Tabulka 2 Základní informace o Libereckém kraji 27

Tabulka 3 Cíle, opatření a indikátory pro preprimární vzdělávání 30

Tabulka 4 Cíle, opatření a indikátory pro primární a nižší sekundární vzdělávání 32

Tabulka 5 Cíle, opatření a indikátory pro vyšší sekundární vzdělávání 38

Tabulka 6 Cíle, opatření a indikátory pro vyšší odborné vzdělávání 40

Tabulka 7 Fakulty Technické univerzity v Liberci a nabízené obory studia 41

Tabulka 8 Vyhodnocení politiky zaměstnanosti za rok 2016 59

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných v České republice mezi lety 2007 – 2015 15

Graf 2 Vývoj míry nezaměstnanosti v krajích České republiky 16

Graf 3 Podíl uchazečů o práci evidovaných na úřadech práce v České republice déle než 12 měsíců na celkovém počtu evidovaných k 31. 12. mezi lety 2011 - 2016 17

Graf 4 Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce v České republice k 30. 6. 2016 18

Graf 5 Vývoj míry zaměstnanosti a počtu zaměstnaných v České republice 2007 – 2015. 19

Graf 6 Vývoj podílu zaměstnaných v sektorech národního hospodářství 2007 – 2015 20

Graf 7 Vzdělanostní struktura zaměstnaných mužů k 30. 6. 2016 20

Graf 8 Vzdělanostní struktura zaměstnaných žen k 30. 6. 2016 21

Graf 9 Plánovaný počet přijímaných žáků do jednotlivých oborů středních škol pro školní rok 2017/2018 36

Graf 10 Vývoj počtu absolventů Technické univerzity Liberec 40

Graf 11 Počet absolventů jednotlivých fakult TUL 2013 – 2016 42

Graf 12 Počet zaměstnaných v Libereckém kraji mezi lety 2007 – 2015 44

Graf 13 Zaměstnanost v Libereckém kraji v sektorech národního hospodářství mezi lety 2007 – 2015 45

Graf 14 Vývoj míry nezaměstnanosti v Libereckém kraji mezi lety 2007 – 2015 46

Graf 15 Počet nezaměstnaných v Libereckém kraji za leden mezi lety 2008 – 2017 47

Graf 16 Pracovní místa na úřadu práce a počet uchazečů na 1 pracovní místo na úřadu práce 48

Graf 17 Podíl okresů na celkovém počtu nezaměstnaných a počet uchazečů na 1 pracovní místo v okresech 49

Graf 18 Vzdělanostní struktura nezaměstnaných mužů v letech 2011 – 2015 50

Graf 19 Vzdělanostní struktura nezaměstnaných žen v letech 2011 – 2015 50

Graf 20 Struktura volných pracovních míst v okresech Libereckého kraje dle profese za 4. čtvrtletí roku 2016 52

Graf 21 Struktura volných pracovních míst v okresech Libereckého kraje dle požadovaného vzdělání za 4. čtvrtletí roku 2016 54

Graf 22 Počet absolventů v evidenci ÚP k 30. 9. 2013 – 2016 56

Graf 23 Vzdělanostní struktura absolventů evidovaných na ÚP k 30. 9. 2016 57

Seznam map

Mapa 1 Gymnázia v Libereckém kraji 33

Mapa 2 Střední školy dle skupin oborů nabízených pro školní rok 2017/2018 34

Seznam zkratek

KÚ .....Krajský úřad

OECD ..... Organization for Economic Cooperation and Development

MŠMT .....Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

VŠPS ..... Výběrové šetření pracovních sil

SUPŠ a VOŠ..... Střední uměleckoprůmyslová škola a vyšší odborná škola

MPSV .....Ministerstvo práce a sociálních věcí

ÚP .....Úřad práce

ÚSV ..... Úplné střední vzdělání

ŠVP..... Školní vzdělávací program

WEF..... World Economic Forum

IMD .....International Institute for Management Development

Přílohy

Příloha č. 1: Střední odborné soukromé školy v Libereckém kraji

Název školy	Počet žáků přijatých ke studiu pro školní rok 2016/2017
Euroškola Česká Lípa střední odborná škola s.r.o.	81
Soukromá podnikatelská střední škola Česká Lípa v.o.s.	28
Střední odborná škola obchodní s.r.o.	45
Střední odborné učiliště nábytkářské a Střední odborná škola s.r.o.	162
Střední škola právní - Právní akademie s.r.o.	55
Střední škola tvorby a designu nábytku s.r.o.	30
Střední škola uměleckořemeslná a oděvní Liberec s.r.o.	30
Střední umělecká škola v Liberci s.r.o.	29

Zdroj: Vlastní výpočty a zpracování dle EDULK: Katalog oborů pro školní rok 2017/2018

Příloha č. 2: Přehled výdajů na politiku zaměstnanosti v Libereckém kraji za rok 2016

nástroj APZ	počet vytvořených míst	počet umístěných uchazečů (příp. podpořených zaměstnanců)	z toho OZP	Vyplacené finanční prostředky (Kč)
VPP	568	587	68	354 363 824
SÚPM zřízená zaměstnavatelem	2	2	0	120 000
SÚPM vyhrazená zaměstnavatelem	359	353	28	19 589 244
SÚPM - SVČ zřízená UoZ	0	113	6	5 424 166
CHPM zřízená zaměstnavatelem	54	33	33	1 810 000
CHPM - SVČ osob se ZP	0	1	1	50 000
CHPM, CHPM SVČ - provoz	0	3	3	40 296
příspěvek na zapracování	0	0	0	0
překlenovací příspěvek	0	7	0	136 625
rekvalifikace (bez zvolených)	0	166	28	5 735 235
zvolené rekvalifikace	0	235	15	
poradenské činnosti	0	134	39	
pracovní rehabilitace	0	0	3	21 247
regionální mobilita - příspěvek na dojížďku	0	6	0	0
celkem národní APZ	**983**	**1 640**	**224**	**387 290 637**
VPP NIP	684	849	88	149 335 880
SÚPM NIP vyhrazená	900	884	91	176 348 880
rekvalifikace NIP (bez zvolených)	0	189	16	7 875 916
zvolené rekvalifikace NIP	0	231	15	
poradenské činnosti NIP	0	24	9	812 871
pracovní rehabilitace NIP	0	0	0	0
NIP OPZ - POVEZ II	0	635	0	10 799 346
Záruky pro mladé	0	26	1	259 933
Iniciativa podpory zaměstnanosti mládeže	0	0	0	0
Soutěžní/grantové projekty ESF	0	0	0	0
celkem ESF - OP LZZ	**1 584**	**2 838**	**220**	**345 432 825**
celkom nár. APZ + ESF	**2 567**	**4 478**	**444**	**732 723 462**

Zdroj: Úřad práce ČR: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017

Příloha č. 3: Zvolené rekvalifikace v Libereckém kraji za rok 2016

Prostředky APZ	Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily	Liberecký kraj
Počet zahájených zvolených RK	42	24	99	50	**215**
Úspěšně ukončilo Zvolenou RK	40	22	91	50	**203**
Čerpáno celkem v Kč	529 393	436 646	1 814 611	731 269	**3 511 919**
Prostředky ESF v rámci OP LZZ	**Česká Lípa**	**Jablonec nad Nisou**	**Liberec**	**Semily**	**Liberecký kraj**
Počet zahájených zvolených RK	118	41	192	100	**451**
Úspěšně ukončilo Zvolenou RK	85	12	119	77	**293**
Čerpáno celkem v Kč	1 341 675	493 535	2 305 071	1 066 976	**5 207 257**

Zdroj: Úřad práce ČR: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017